

Jaarstukken 2019

Corsanummer 20bij07375

INHOUDSOPGAVE

Inleiding / Jaarrekening in één oogopslag	3
Analyse rekeningresultaat en structurele doorwerking naar 2020	6
Bestemming rekeningresultaat	7
A. JAARVERSLAG	8
Programma 1 Openbare orde en veiligheid	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	10
Programma 3 Economische zaken	13
Programma 4 Onderwijs	15
Programma 5 Cultuur, sport en recreatie	17
Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	22
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	28
Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	30
Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering	35
Programma 10 Algemeen bestuur	38
Algemene dekkingsmiddelen, VPB, onvoorzien en mutaties reserves	40
Paragrafen	42
I. Lokale lasten	42
II. Weerstandsvermogen	49
III. Onderhoud kapitaalgoederen	60
IV. Financiering	65
V. Bedrijfsvoering	69
VI. Verbonden partijen	73
VII. Grondbeleid	87
B. JAARREKENING	91
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	91
Overzicht van baten en lasten	95
Toelichting overzicht van baten en lasten	96
Analyse begrotingsrechtsmatigheid	98
Overzicht aanwending onvoorzien	99
Overzicht incidentele baten en lasten	100
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	101
WNT	102
Balans	103
Toelichting op de balans	105
Gebeurtenissen na balansdatum	112
C. BIJLAGEN	113
I. Lijst met gebruikte afkortingen	113
II. Specificatie onttrekkingen Algemene Reserve	114
III. Voortgang onderzoeken Rekenkamercommissie (RKC)	116
IV. Overzicht SISA	118

INLEIDING / JAARREKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2019 aan. In de jaarstukken leggen we verantwoording af over de uitvoering van het in de begroting vastgestelde beleid.

Alvorens in te gaan op de jaarrekening zelf, staan we eerst stil bij de wereldwijde uitbraak van het corona virus. In het voorjaar van 2020 werd ook ons land geconfronteerd met het virus. De uitbraak heeft een enorme impact onze inwoners en organisatie. Dit heeft ook gevolgen voor de ontwikkeling van de financiële positie van onze gemeente in 2020. Op het moment van het samenstellen van deze jaarrekening 2019 was nog onvoldoende in beeld welke effecten dit precies kunnen zijn. We kunnen wel aangeven dat de risico's van deze uitbraak een negatief effect zullen hebben op onze netto-schuldquote, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen. In de bestuursrapportages 2020, de kaderbrief 2021 en begroting 2021 zullen wij u een actueler beeld schetsen.

Resultaat

We sluiten het jaar 2019 af met een tekort van € 195.000. Op basis van de vierde tussenrapportage voorzagen we een begrotingsoverschot van € 4,3 miljoen. Dat was exclusief de waarschuwing voor de overschrijding op de budgetten van het Sociaal Domein binnen de bandbreedte van € 2,7 miljoen tot € 3,2 miljoen. De daadwerkelijke overschrijding van het Sociaal Domein is € 3,1 miljoen. Daarnaast deed zich na peildatum van de vierde tussenrapportage nog een aantal ontwikkelingen voor dat leidde tot een negatief resultaat. Voor een specifiekere toelichting verwijzen we naar het hoofdstuk "Analyse rekeningresultaat".

Algemene Reserve

Op grond van deze jaarrekening bedraagt de omvang van de Algemene Reserve op 31 december 2019 € 19,2 miljoen. Wij attenderen u erop dat een tweetal ontwikkelingen een effect gaan hebben op deze omvang van de reserve. Allereerst zal het tekort van deze jaarrekening (€ 195.000) gedekt worden uit de reserve (zie hoofdstuk "Bestemmingsresultaat"). Daarnaast besloot u bij de vaststelling van de begroting 2020 € 9 miljoen te onttrekken voor de vorming van de bestemmingsreserve Sociaal Domein. De stand van de algemene reserve komt daarmee uit op € 10 miljoen.

Onderzoeken Rekenkamercommissie

De Rekenkamercommissie heeft tot doel de raad een extra handvat te bieden in zijn controlerende taak. De commissie voert onderzoek uit, waarbij antwoord wordt gezocht op vragen zoals: zijn de doelen van het gemeentelijk beleid bereikt? Zijn de voorbereiding en de uitvoering van het beleid efficiënt verlopen? Welke aanbevelingen zijn nodig om de doeltreffendheid te vergroten?

In mei 2018 heeft de rekenkamercommissie het rapport uitgebracht 'Nazorgonderzoek – doorwerking rekenkameronderzoeken'. In dit rapport is de feitelijke doorwerking van de in afgelopen jaren uitgebrachte rekenkamerrapporten gepresenteerd. Op 4 september 2018 heeft de raad ingestemd met de conclusies van het rapport 'Nazorgonderzoek' met daarbij een aanbeveling om een standaard te ontwikkelen waarmee de voortgang (van implementatie raadsbesluiten) periodiek wordt gemonitord en daarbij aan te sluiten op de bestaande P&C cyclus.

Met ingang van voorliggende Jaarstukken 2019 geven wij een beknopte duiding van de voortgang van uitgebrachte onderzoeken en bijbehorende raadsbesluiten. Wij verwijzen hiervoor naar bijlage III. 'Voortgang onderzoeken Rekenkamercommissie (RKC)' in deze jaarstukken.

Leeswijzer

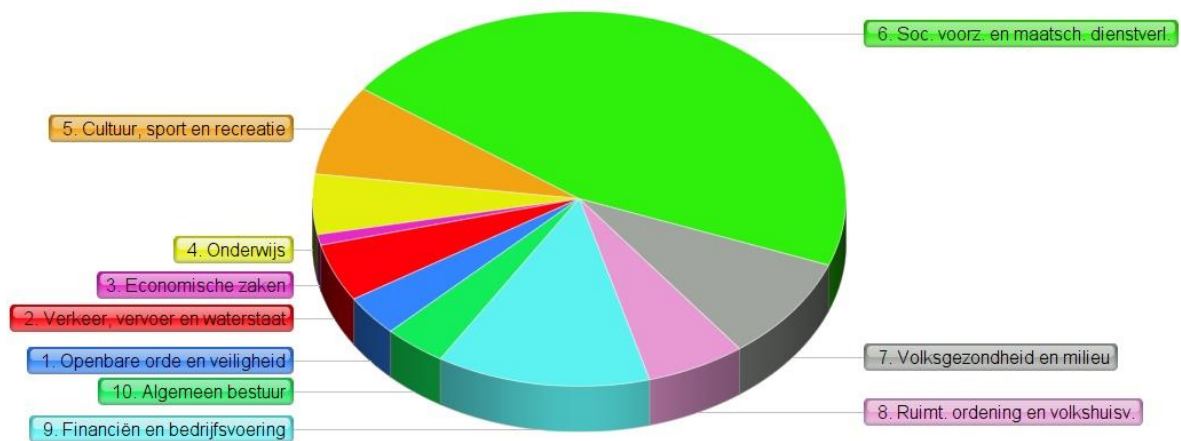
De jaarstukken bestaan uit drie onderdelen; A. het jaarverslag, B. de jaarrekening en C. de bijlagen. In het jaarverslag zijn de beleidsmatige en financiële verantwoording van de programma's en ook de voorgeschreven paragrafen opgenomen.

In het onderdeel jaarrekening vindt u het overzicht van baten en lasten en ook de balans met alle bijbehorende toelichtingen. De bijlagen bestaan naast een overzicht van de gebruikte afkortingen, uit een specificatie van de onttrekkingen aan de algemene reserve, een overzicht follow-up onderzoeken RKC aan de algemene reserve en het overzicht Sisa.

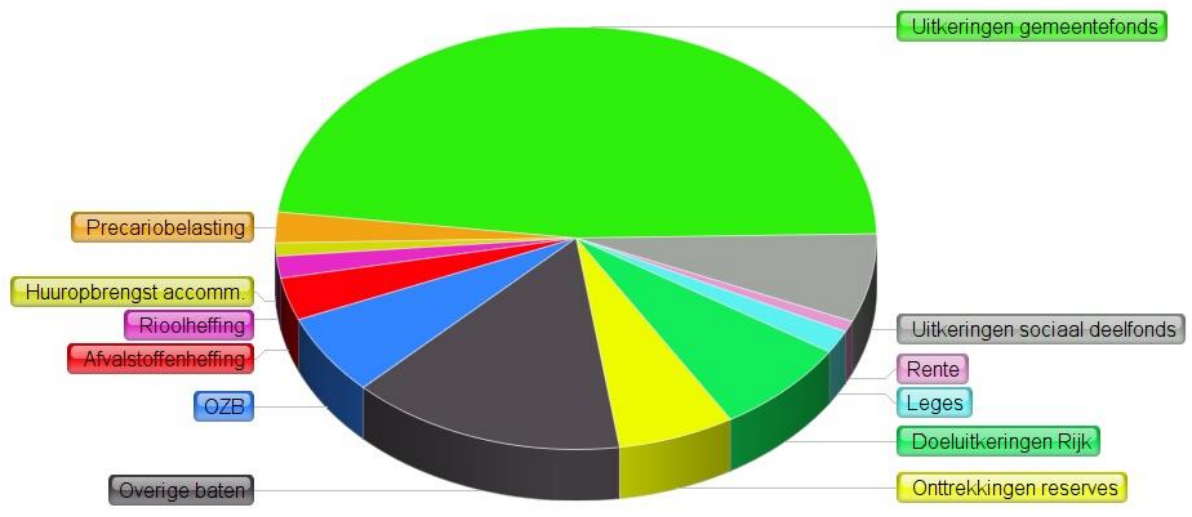
Weergave van de werkelijke lasten en baten van 2019

Hieronder ziet u een weergave van de werkelijke lasten en baten 2019

WERKELIJKE UITGAVEN 2019 (bedragen x €1.000)	
1. Openbare orde en veiligheid	€ 3.800
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 5.400
3. Economische zaken	€ 1.000
4. Onderwijs	€ 5.600
5. Cultuur, sport en recreatie	€ 8.500
6. Sociale voorzieningen en maatschapp. dienstverlening	€ 49.500
7. Volksgezondheid en milieu	€ 9.700
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€ 6.500
9. Financiën en bedrijfsvoering	€ 14.000
10. Algemeen bestuur	€ 4.400
Totale uitgaven programma's en bijbehorende projecten	€ 108.400
Diverse overige lasten (onvoorz., inning belast., stort. reserves)	€ 11.500
Totaal uitgaven	€ 119.900

WERKELIJKE INKOMSTEN 2019 (bedragen x €1.000)	
OZB	€ 7.400
Afvalstoffenheffing	€ 3.900
Rioolheffing	€ 2.000
Huuropbrengst accommodaties (o.a. De Helster)	€ 1.200
Precariobelasting kabels en leidingen	€ 2.800
Uitkeringen gemeentefonds	€ 57.000
Uitkeringen sociaal deelfonds	€ 8.100
Rente eigen en vreemd vermogen	€ 1.000
Leges (o.a. bouwvergunningen, APV)	€ 2.100
Doeluitkeringen Rijk (o.a. WWB)	€ 8.800
Onttrekkingen uit reserves	€ 7.500
Diverse overige baten	€ 17.900
Totaal inkomsten	€ 119.700

ANALYSE REKENINGRESULTAAT EN STRUCTURELE DOORWERKING NAAR 2020

Analyse rekeningresultaat

Hieronder is een (beknopte) analyse opgenomen van het verschil tussen het werkelijke rekeningresultaat 2019 en het verwachte resultaat op basis van Tussenrapportage 4 - 2019 (TR4 - 2019).

(bedragen x €1.000)

Verwacht saldo 2019 bij TR4 - 2019	4.254
Werkelijk saldo 2019	- 195
Te verklaren verschil	- 4.449

Budgettaire verschillen > € 100.000 t.o.v. TR4 - 2019 (bedragen x €1.000)	
Nadelen	
Meerkosten Sociaal Domein	- 3.102
Afboeking boekwaarde Land van Tap	- 1.082
Aanvullende storting in voorziening voor complex Heteren Centrum	- 323
Storting in voorziening voor complex De Merm Oost	- 274
Meerkosten inzameling afval	- 230
Lagere rente over voorzieningen en renteresultaat	- 224
Aanvullende storting in voorziening wethouderspensioen	- 202
Lagere doorbelasting overhead en loonkosten aan grondexploitatie	- 201
Meerkosten ruimtelijke ordening algemeen	- 152
Totaal nadelen	- 5.790
Voordelen	
Hoger BUIG-budget en lagere WWB-lasten	375
Meeropbrengst bouwleges	354
Lagere kapitaal- en exploitatielasten door vertraging realisatie MFC's	238
Lagere kapitaallasten door vertraging infrastructurele projecten	230
Niet bestede middelen armoedebestrijding kinderen (Klijnsmagelden)	177
Totaal voordelen	1.374
Saldo kleinere overige voor- en nadelen (per saldo nadeel)	- 33
Totaal verklaard lager voordelig resultaat	- 4.449

Structurele doorwerking naar 2020

De afwijkingen ten opzichte van de TR4 - 2019 zijn incidenteel en hebben geen effect op de begroting 2020 en verder. De structurele effecten van het Sociaal Domein zijn verwerkt in de 1e Bestuursrapportage 2020.

Structurele voor- en nadelen op het product riolering (TV 7.2) zijn in bovenstaand staatje buiten beschouwing gelaten omdat deze in de betreffende tarieven worden verwerkt.

BESTEMMING REKENINGRESULTAAT

Wij stellen voor om het rekeningresultaat als volgt te bestemmen:

- a. het tekort 2019 van € 194.882 te onttrekken aan de Algemene Reserve.
- b. de middelen die nog beschikbaar zijn voor het armoedebeleid onder kinderen (€ 277.000) binnen de algemene reserve te oormerken voor dit doel.

Reserveringen voor armoedebeleid kinderen

Onderdeel van het rekeningresultaat is een overschot bestemd voor armoedebeleid onder kinderen. Sinds 2017 ontvangen we hiervoor in de algemene uitkering financiële middelen. De uitvoering van deze taak is meegenomen in de Startnotitie Integraal Armoedebeleid 2019 - 2023 die eind 2018 naar de raad is gegaan. In 2019 is vervolgens begonnen met de inzet van de beschikbare middelen. Van het beschikbare budget is € 277.000 nog niet ingezet. In het verleden is besloten om de nog niet bestede middelen voor dit doel beschikbaar te houden. Aangezien er in 2019 geen sprake is van een rekeningoverschot stellen wij u voor om de resterende middelen binnen de algemene reserve specifiek te oormerken voor dit doel.

A. JAARVERSLAG

PROGRAMMA 1 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

10. Handhaving

In samenwerking met Lingewaard is er een Boa voor Park Lingezegeen aangesteld. De actualisatie van het handhavingsbeleid wordt in 2020 afgerond. Het extra dienstvoertuig voor de Boa's is afgelopen jaar aangeschaft en in gebruik genomen.

11. Openbare orde en veiligheid

Met de uitvoering van de Nota IV 2015-2019 wil de gemeente de objectieve en subjectieve veiligheid verhogen. Om dit te realiseren zijn in 2019 diverse activiteiten op verschillende beleidsterreinen en volgens planning uitgevoerd, zoals:

- Veilige woon- en leefomgeving (o.a. buurtbemiddeling, toezicht stations en parkeergarage Elst, preventie woninginbraken)
- Bedrijvigheid en veiligheid (o.a. Keurmerk Veilig Ondernemen Bedrijventerreinen, Keurmerk Veilig Ondernemen Buitengebied en Keurmerk Veilig Ondernemen Winkelcentrum Elst, veiligheid bij evenementen)
- Jeugd en veiligheid (o.a. aanpak jongerenoverlast, preventieavonden) - Fysieke veiligheid (o.a. verkeerscampagnes)
- Integriteit en veiligheid: aanpak ondermijning (o.a. bewustwording bijeenkomsten voor ondernemers en inwoners, uitvoering Damoclesbeleid, uitvoering integrale controles)

Bij alle activiteiten lag het accent op preventie met als doel de weerbaarheid van onze inwoners en ondernemers te verhogen. Bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid waren in 2019 weer verschillende in- en externe partners betrokken. Hierbij valt te denken aan inwoners, ondernemers, politie, brandweer, OM, ODRA, LTO, Waterschap, RIEC, jongerenwerk, VGGM, organisatoren van evenementen, etc.

Wat heeft het programma Openbare orde en veiligheid gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
1.1 Crisisbeheersing en brandweer.			
Lasten	2.193	2.189	4
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer.	2.193	2.189	4
1.2 Openbare orde en veiligheid.			
Lasten	1.612	1.582	31
Baten	-87	-133	45
Totaal 1.2 Openbare orde en veiligheid.	1.525	1.449	76
Gerealiseerd resultaat	3.718	3.638	80

Verbonden partijen

De Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
Winkeldiefstal: aantal per 1.000 inwoners	1,1	1	0,9	-	2,2	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning: aantal per 1.000 inwoners	2,7	1,9	1,4	-	2,5	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven: aantal per 1.000 inwoners	3,7	3,6	3,2	-	4,8	CBS - Criminaliteit
Vernielingen en beschadigingen: aantal per 1.000 inwoners	4	3,7	3,7	-	5,4	CBS - Criminaliteit
Verwijzingen Halt: aantal per 10.000 jongeren	74	77	78	-	119	Stichting Halt

PROGRAMMA 2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

12. Mobiliteit

Het speerpunt bestaat uit twee onderdelen:

1. Het opstellen van een ambitiedocument en actieagenda (voorheen aangeduid als ontwikkelagenda).
2. De verkenning van de duurzame mobiliteitsprojecten.

Het concept ambitiedocument is inmiddels in concept gereed. In het ambitiedocument formuleren we onze ambities en belangrijkste opgaven op het gebied van mobiliteit. Het ambitiedocument vormt het kader voor keuzes en prioriteiten op diverse schaalniveaus binnen en buiten de gemeente. Het ambitiedocument wordt uitgewerkt tot een actieagenda. In deze agenda bepalen we onze inspanningen voor de korte termijn om onze doelen te realiseren. Het ambitiedocument is samen met de informatiememo Voortgang ambitiedocument 'Overbetuwe 2030; Sociale, slimme en schone mobiliteit' (20inf00001) op 21 januari 2020 gedeeld met de raad. Het college legt het ambitiedocument medio 2020 ter besluitvorming voor aan uw raad.

Voor het onderdeel duurzame mobiliteitsprojecten is verkend wat de mogelijkheden waren voor de uitvoering van projecten. In de woonwijken Westeraam en Eshof is het project 'ontdek de e-bike en e-auto' uitgevoerd. Met deze actie konden mensen kennismaken met een e-bike en (elektrische) deelauto. Deze pilot heeft gelopen van april tot oktober 2019.

13. Optimale verbindingen tussen kernen

De raad heeft op 9 januari 2018 de fietsnota "Overbetuwe fietst verder, naar een optimaal fietsnetwerk tussen de kernen" vastgesteld. De nota bestaat uit:

- een analyse van de verbindingen tussen de kernen
- een fietsnetwerk waarin prioritering is aangebracht in de verbindingen
- fietsagenda waarin maatregelen zijn omschreven om de kwaliteit van het fietsnetwerk te verbeteren.

In 2019 zijn er actiepunten opgepakt die onderdeel uitmaken van de fietsagenda. Het zijn voornamelijk verkenningen geweest van wegvakken en kruispunten op het fietsnetwerk. Een deel van deze verkenningen zijn verder uitgewerkt tot een concreet project en zullen in 2020 worden uitgevoerd. We zijn ook in gesprek gegaan met stakeholders over vervolgstappen. Zo zijn we met de dorpsraad Heteren in gesprek over de uitkomsten van de verkenning van de route Polderstraat tussen Heteren en de sportvelden en de route Achterstraat/Boltweg. Verder zijn er actiepunten ondergebracht bij grotere projecten zoals Knoop 38 en de verkenning snelfietsroute Arnhem-Elst-Nijmegen (Westflankroute). Voor de fietsroute langs de Linge is een aparte projectopdracht opgesteld samen met de betrokken gemeenten Lingewaard, Neder Betuwe, Tiel en Buren, waterschap en provincie. We verwachten in de eerste helft van 2020 helder te hebben wat de omvang van het project wordt en wanneer gestart kan worden met de uitvoering.

30. Elst Centraal

Elst Centraal omvat de herontwikkeling van de stationsomgeving in Elst en omvat een vijftal deelprojecten. Het beoogde resultaat is een moderne veilige stationsomgeving met ruimte voor wonen en werken. Ten aanzien van Spoorlaan I, II en III / Rijnstate heeft u besloten om positief te staan ten aanzien van het initiatief van ziekenhuis Rijnstate om een ziekenhuisvoorziening van Rijnstate te openen op de locatie Spoorlaan in Elst Centraal. Tevens heeft u ingestemd met geformuleerde wensen en bedenkingen en bent u in de gelegenheid gesteld om mee te denken over de planvorming ten aanzien van dit initiatief.

Dit was een belangrijke stap in het proces en dit heeft geleid tot het aangaan van de intentieovereenkomst op 23 april met Stichting Rijnstate Ziekenhuis. Na het sluiten van de intentieovereenkomst is met Rijnstate het ontwerpteam van start gegaan.

In mei en juni zijn bijeenkomsten georganiseerd voor de bewoners en ondernemers van gemeente Overbetuwe en op 28 oktober was een eerste bijeenkomst voor de stakeholders van Rijnstate. De massastudie, het ontwerp voor de openbare ruimte, onderzoeken betreffende het voorontwerpbestemmingsplan en het voorontwerpbestemmingsplan zijn in 2019 afgerond.

Andere deelproject Stationsplein West/Spoorlaan West betreft de ontwikkeling van 33 appartementen verdeeld over 2 de bouwblokken, waarvan 14 sociale huurwoningen ten behoeve van Vivare. Het gewijzigde programma is getoetst door de prioriteringscommissie. In het najaar van 2019 zijn voorbereidingen getroffen voor een intentieovereenkomst met de bouwpartner van Vivare. Voor zowel Het Klooster als De Woongaard zijn deze als voorkeurslocatie aangewezen in het raadsvoorstel en -besluit van 1 oktober betreffende nieuwbouw van het multifunctioneel sportcomplex.

Met de reconstructie van de Nieuwe Aamsestraat heeft de raad op 3 september ingestemd met het beschikbaar stellen van een budget van € 664.000 (excl btw) voor een vrijliggend fietspad Nieuwe Aamsestraat-Regenboog. Het voorlopig ontwerp is gepresenteerd aan bewoners en geïnteresseerden op 25 september 2019. In het najaar van 2019 heeft de uitwerking van het definitief ontwerp plaatsgevonden. Ten behoeve van de uitvoering van het speerpunt Elst centraal zal de ontwikkelvisie worden geactualiseerd en hieraan gekoppeld ook de grondexploitatie in beeld worden gebracht.

33. Verbeteren Infrastructuur Elst Noord

Beide bestemmingsplannen zijn vastgesteld en de aanbestedingen voor onderdoorgang, viaduct en flankerende infra zijn afgerond. Onderdoorgang Rijksweg-Noord: Het architectonisch ontwerp is afgerond en de CRK was hier enthousiast over. Viaduct 1e Weteringsewal: De bovenleiding is verlaagd. De toeritten zijn bijna geheel gerealiseerd. Flankerende infra: De nieuwe schoolroute is conform planning gerealiseerd en in gebruik genomen. De nieuwe verbindingsweg voor het Heuveltje (voormalige parallelweg) is gerealiseerd en in gebruik genomen.

34. Stationsomgeving Zetten-Andelst

In 2019 is een concept projectopdracht opgesteld en is de subsidieaanvraag voor de provincie voorbereid.

Wat heeft het programma Verkeer, vervoer en waterstaat gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
2.1 Verkeer en vervoer.			
Lasten	4.692	5.102	-410
Baten	-26	-2.445	2.419
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer.	4.666	2.657	2.009
2.2 Parkeren.			
Lasten	196	168	29
Totaal 2.2 Parkeren.	196	168	29
2.5 Openbaar vervoer.			
Lasten	242	179	63
Baten	0	-56	56
Totaal 2.5 Openbaar vervoer.	242	122	120
Gerealiseerd resultaat	5.104	2.947	2.157

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

2.1 Verkeer en vervoer	Voordelen	Nadelen	I/S
- De kosten voor de bovenwijkse complexen Spoorzone en Afslag 38 overstegen de raming. De overschrijdingen (€ 979.000 voor de Spoorzone en € 22.000 voor Afslag 38) worden gedekt uit de specifieke bestemmingsreserves voor deze complexen. Daar staat tegenover dat een deel van de ontvangen SPODO-subsidie niet ingezet hoefde te worden voor de Spoorzone. Dit voordeel (€ 2.360.000) is toegevoegd aan de bestemmingsreserve. De verrekeningen met deze reserves zijn verantwoord op het taakveld "mutaties reserves".	2.360	1.001	I
- De projecten spoorkruisingen Elst Noord, reconstructie Bloemenbuurt Heteren en Kastanjelaan Heteren, zijn nog niet volledig uitgevoerd. De kapitaallasten van deze projecten schuiven dus door naar 2020.	230		I
- In 2019 is een aantal eenmalige projecten gestart, maar nog niet afgerond. Dit leidt tot een voordeel op dit taakveld. Deze projecten worden gedekt uit de Algemene Reserve. De lagere mutaties in deze reserve zijn verantwoord op het taakveld "mutaties reserves". Het gaat om de volgende projecten:	308		I
- voorbereidingskrediet fietspad Aamsestraat	€ 81.000		
- verwijderen masten straatverlichting	€ 113.000		
- opstellen nieuwe IBOR	€ 64.000		
- voorbereidingskrediet stationsomgeving Zetten-Andelst	€ 50.000		
Saldo diverse overige voor- en nadelen	112		I
Totaal	3.010	1.001	

2.5 Openbaar vervoer	Voordelen	Nadelen	I/S
- Afgelopen jaar is gestart met het uitvoeren van een studie naar welke acties moeten worden ondernomen om mobiliteit op maat te organiseren voor alle inwoners in Overbetuwe. (Zie ook speerpunt 12). De afronding hiervan loopt door in 2020. Dit leidt tot een voordeel van € 60.000. Op het taakveld "mutaties reserves" is de lagere onttrekking aan de Algemene Reserve verantwoord.	60		I
- In 2019 is gestart met het project fietsverbinding langs de Linge en dit project loopt door in 2020. (Zie ook speerpunt 13). Het voordeel dat hierdoor ontstaat bedraagt €49.000. Aangezien deze kosten gedekt worden uit de Algemene Reserve wordt er op het taakveld "mutaties reserves" een lagere onttrekking aan deze reserve verantwoord.	49		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	11		I
Totaal	120	0	

PROGRAMMA 3 ECONOMISCHE ZAKEN

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

15. Economisch Uitvoeringsprogramma

In 2019 is het Economisch Uitvoeringsprogramma 2019-2022 opgesteld samen met het Overbetuwe bedrijfsleven. De input van ondernemers, het coalitieprogramma 2018-2022 en de strategische keuzes in de Omgevingsvisie 2040 betreffende de werklocaties (bedrijventerreinen en winkelgebieden) zijn leidend voor dit programma. In het Economisch Uitvoeringsprogramma zijn drie speerpunten uitgewerkt in concrete acties. De speerpunten zijn:

- ondernemersvriendelijke gemeente;
- samenwerking;
- sterke en vitale werklocaties.

Daarnaast zijn de volgende nieuwe projecten uitgevoerd:

- Onderzoek kwaliteit werklocaties (toekomstbestendige bedrijventerreinen): In november zijn de tussentijdse resultaten gedeeld met de raad via een informatiebijeenkomst. Het definitieve rapport wordt in het tweede kwartaal van 2020 opgeleverd.

- Onderzoek behoeften startende ondernemers: Het onderzoek is uitgevoerd door een afstudeerstudent van de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Het onderzoek wordt in kwartaal 1 van 2020 afgerond.

Wat heeft het programma Economische zaken gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
3.1 Economische ontwikkeling.			
Lasten	392	362	30
Baten	0	-3	3
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling.	392	359	33
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur.			
Lasten	336	582	-246
Baten	-591	-577	-14
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur.	-255	5	-260
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen			
Lasten	40	40	0
Baten	-37	-33	-4
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3	7	-4
Gerealiseerd resultaat	140	372	-231

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Voordelen	Nadelen	I/S
- Bij het actualiseren van de exploitatieopzet per 1 januari 2020 van het bedrijvencomplex De Merm Oost in Elst is de looptijd verlengd van 31-12-2022 naar 31-12-2025. Daarmee wordt het te verwachte eindresultaat negatiever. Dit vereiste een aanvullende storting in de voorziening verliesgevende complexen.		274	I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	14		I
Totaal	14	274	

Een uitgebreidere toelichting op het resultaat van de bedrijventerreinen complexen is te vinden in de Paragraaf Grondbeleid.

Verbonden partijen

Ondernemerscentrum De Schalm BV draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest Bron actuele)
Banen: aantal per 1.000 inwoners 15-64 jaar	654,7	661,4	714	-	774 CBS Bev / LISA - bewerking ABF Research
Vestigingen: aantal per 1.000 inwoners 15-64 jaar	142,7	144,6	148,6	-	145,9 LISA
% Functiemenging	51	50,8	52,5	-	52,8 CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research

PROGRAMMA 4 ONDERWIJS

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

16. Strategisch Meerjarig Huisvestingsplan 2020

Samen met de schoolbesturen (en voorschoolse voorzieningen) investeren wij in kwalitatieve, functionele en eigentijdse scholen, die de diverse onderwijskundige en maatschappelijke vraagstukken aankunnen, zoals o.a. de ontwikkeling van integrale kindcentra. Hiervoor stellen wij een strategisch meerjarenplan huisvesting onderwijs (SHP) op.

In 2019 heeft een Quickscan van de schoolgebouwen plaatsgevonden door een externe partij. De gemeenteraad is in juni 2019 bijgepraat over de voortgang van het project, waarbij de concept-beleidsuitgangspunten voor het SHP uitvoerig zijn besproken. De opmerkingen hebben wij meegenomen in de bouwstenennotitie SHP, die op 3 december 2019 door uw raad is vastgesteld. Deze bouwstenennotitie SHP geldt als beleidskader voor het nader uit te werken SHP in het jaar 2020.

In de Kadernota 2019-2022 is een bedrag van € 40.000 opgenomen voor de inhuur van externe deskundigheid voor de opzet, begeleiding en de uitvoering van het SHP. Dit bedrag is in 2019 m.n ingezet voor het laten opstellen van Quickscans van de bestaande schoolgebouwen en het laten opstellen van een actuele leerlingenprognose. Er is hierdoor op een uniforme wijze inzicht gekregen in de kwantitatieve en kwalitatieve situatie van de schoolgebouwen. De Quickscans en leerlingenprognoses gebruiken wij als input voor het op te stellen SHP.

17. Doorlopende leerlijn

In de praktijk werken we met partners aan de doorlopende leerlijn, binnen de bestaande netwerken zoals KOO (bestuurlijk kinderopvang overleg), DOO (directeurenoverleg P.O.), LEA (lokaal educatieve agenda), binnen de netwerkbijeenkomsten jeugd en in de samenwerking met de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs. Met deze intensieve samenwerking zorgen we ervoor dat leerlingen een soepele overgang ervaren van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs.

37. Huisvesting OBC

In 2019 hebben we fases van het voorontwerp en ontwerpbestemmingsplan doorlopen. Het bestemmingsplan is inmiddels door de raad vastgesteld. Het voorlopige ontwerp van het openbare gebied heeft een positieve beoordeling gehad van de klankbordgroep. Dit voorlopige ontwerp is verder uitgewerkt naar een definitief ontwerp van het openbare gebied. Daarnaast heeft het OBC een voorlopige ontwerp van de school gemaakt en hebben zij de aanbesteding voor de bouw van de school doorlopen en heeft aanbesteding plaatsgevonden. Bij de begroting voor 2020 zijn voldoende middelen beschikbaar gesteld om het gebouw en de openbare ruimte te realiseren.

Wat heeft het programma Onderwijs gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
4.1 Openbaar basisonderwijs.			
Lasten	8	8	0
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs.	8	8	0
4.2 Onderwijshuisvesting.			
Lasten	3.253	3.226	27
Baten	-44	-33	-11
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting.	3.208	3.193	16
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken.			
Lasten	2.629	2.392	237
Baten	-331	-323	-8
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken.	2.298	2.069	229
Gerealiseerd resultaat	5.514	5.270	245

Toelichting op afwijking groter dan € 100.000.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Voordelen	Nadelen	I/S
- Meerlasten VVE zijn ten laste van specifieke uitkering OAB gebracht, waardoor er regulier budget overblijft.	161		I
- Afrekeningssubsidie peuterspeelopvang m.b.t. voorgaande jaren.	17		I
- Lagere uitgaven doorbelasting vanuit de diverse gymlokalen.	16		I
- Per saldo een lagere doorbelasting vanuit de diverse gymlokalen.	14		I
- Lagere uitgaven preventieve logopedie.	12		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	9		I
Totaal	229		

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
% Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	1,3	1,3	1,8	-		1,9 DUO/Ingrado
Absoluut verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	1,46	0	0,8	-		1,9 DUO/Ingrado
Relatief verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	16,26	15,78	17	-		23 DUO/Ingrado

PROGRAMMA 5 CULTUUR, SPORT EN RECREATIE

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

18. Sportnota

Op sportpark De Pas is de eerste fase gerealiseerd. Multicourt en kunstgrasveld Spero zijn klaar. Van fase 2 is de voorbereiding gestart. Het onderzoek naar meer vitale sportparken is uitgevoerd en zal begin 2020 aan de raad aangeboden worden. De kunstgras korfbalvelden in Zetten zijn aanbesteed. Met Excelsior Zetten zijn afspraken gemaakt over extra veldcapaciteit en de voorbereiding op de uitvoering daarvan is gestart. In 2019 is gestart met het sluiten van een lokaal sportakkoord. Hierin maken sport- en beweegaanbieders, onderwijsinstellingen, zorgaanbieders, maatschappelijke organisaties, gemeente en ondernemers afspraken over ambities en acties om meer mensen te laten genieten van sporten en bewegen. Dit sportakkoord zal de aanloop naar de sportnota zijn.

19. Uitvoering nota Kunst, cultuur en Erfgoed

Ter uitvoering van de Cultuurnota Schatten van Waarde 2017-2020 is in 2019 een cultuurcoach aangesteld. Het Kunstmenu voor het basisonderwijs is doorontwikkeld naar een Cultuurmenu. Hiermee maken we het lokale en regionale aanbod aan kunst- en cultuuractiviteiten toegankelijker voor het basisonderwijs. In 2019 werkten we naar een Convenant Cultuureducatie, waarvan het deelconvenant 'Meer Muziek in de Klas' onderdeel uitmaakt. In 2020 zullen we dit convenant ondertekenen. Het convenant wordt gesloten met gemeente, scholen, welzijnsorganisatie en culturele instellingen. Met deze partners werken we samen om cultuureducatie en muziekonderwijs beter te verankeren in het onderwijs. Er is een start gemaakt met een publieksproject om de geschiedenis van de Romeinen in onze gemeente beter zichtbaar te maken. Het nominatiedossier Romeinse Limes Nederland, waarin de Romeinse tempel van Elst is opgenomen, is door minister Van Engelshoven aan Unesco aangeboden. Naar verwachting beoordeelt Unesco deze nominatie in 2020.

20. Nota toerisme en recreatie

Inhoud Gelderland Herdenkt heeft gezorgd voor meer aandacht voor de strijd in de periode september 1944 – mei 1945 in Gelderland waaronder het Betuwe oorlogsverhaal. Overbetuwe heeft hiervan geprofiteerd met veel bezoekers bij grote evenementen als de Poolse Oversteek in Driel en The Island bij Schoonderlogt. Tijd Gelderland Herdenkt loopt nog tot en met mei 2020. Een groot gedeelte van alle, vanuit Overbetuwe, aangedragen lokale projecten zijn gerealiseerd. Vanwege extra kosten bij de realisatie van enkele projecten waaronder de Poolse oversteek is er sprake van een kleine overschrijding op de kostenplaatsen Gelderland Herdenkt / Airborne Region en Gelderland Herdenkt / Rivierengebied. Op de kostenplaats Gelderland Herdenkt / provincie Gelderland is er een grotere overschrijding. De gemeente Overbetuwe heeft van de provincie nog niet alle toegekende subsidie voor Rivierengebied ontvangen maar wel al uitgaven gedaan. In maart 2020 zal weer een deel van de benodigde subsidie door de provincie worden uitgekeerd. Na afloop van het project wordt de subsidie definitief vastgesteld en zal het resterende subsidiebedrag worden uitbetaald.

21. Wanmolen

In 2019 zijn met meer dan veertig organisaties in Zetten gesprekken gevoerd over de rol en taak die zij voor zichzelf zien in een nieuwe Wanmolen. Clustering van onderwijsvoorzieningen en uitbreiding van de zorgfunctie zijn de meest opvallende resultaten daarvan. Hierop is pas op de plaats gemaakt om te kunnen onderzoeken of en hoe deze functies een plek kunnen krijgen op het perceel. Rekening houdend met de wens vanuit het dorp om De Wanmolen en het Schweitzerpark meer te verbinden met het centrum. Wij zijn hierover in gesprek gebleven met sportverenigingen van De Wanmolen en Zicht op Zetten. Binnenkort komt het voorstel aan de raad betreffende deze accommodatie.

25. MFC Valburg

In 2019 hebben we de voorbereidingen voor de start bouw getroffen. De aanbestedingsprocedure voor de bouw van het MFC leverde in eerste instantie geen geldige inschrijvingen op. Een tweede procedure heeft dit gerepareerd maar daarmee is wel vertraging ontstaan. De verwachte start van de bouw ligt nu in het eerste kwartaal van 2020. Wel zijn alle benodigde exploitatieovereenkomsten gereed en is de samenwerking met de Stichting MFC Valburg geïntensiveerd. Dit heeft het afgelopen jaar tot een prettige en constructieve samenwerking geleid. Het beschikbare budget is naar aanleiding van de aanbesteding opnieuw gespiegeld aan de ambities. Daaruit bleek een tekort. Echter wordt er nog een subsidie verwacht (Steengoed Benutten) waarmee het tekort naar verwachting gedekt kan worden. In 2020 wordt voor dit project ook de samenhang gezocht met de herinrichting van het Molenhoekplein.

26. MFC Herveld

In 2019 is het ontwerptraject van het MFC met sportvoorziening volledig afgerond. Vanzelfsprekend worden beide gebouwen goed geïsoleerd en met een warmtepomp verwarmd. Daardoor kan de gasaansluiting achterwege blijven. De benodigde procedures zijn allen afgerond. Aansluitend is, na gehouden aanbesteding, aan de aannemer opdracht verstrekt. De bouw zal begin 2020 starten. Na verwachting worden de bouwwerkzaamheden in het vierde kwartaal van 2020 afgerond. Na afloop van deze bouwwerkzaamheden wordt het openbare terrein ingericht. Het is de verwachting dat het project binnen het beschikbare budget wordt uitgevoerd. De Hoendrik is verantwoordelijk voor haar deel van de begroting. Dorpshuis De Hoendrik is opdrachtgever voor de bouw van het dorps huis, voor de sportvoorziening en aanpassingen aan de openbare ruimte is het college van B&W opdrachtgever. De projectleider van de gemeente coördineert het totale project en schakelt daarbij verschillende vakdisciplines van de gemeente in. Daarnaast biedt de projectleider ondersteuning aan De Hoendrik in de vorm van directievoerder.

27. MFC Randwijk

In maart 2019 is gestart met de bouw van het MFA Randwijk. De directievoering is in handen van Stichting De Haar. De projectleider van de gemeente biedt ondersteuning bij het bouwproces en schakelt waar nodig de verschillende vakdisciplines vanuit de gemeente in. De bouw vordert gestaag. De verwachte oplevering is gepland medio mei 2020. De financiële verantwoording over de bestede middelen door Stichting De Haar is in de maak. Hieruit blijkt of de uitgaven binnen het vastgestelde budget blijven. Stichting De Haar heeft ingezet op een duurzaam gebouw. Het gebouw wordt gasloos en wordt verwarmd met een lucht-water warmtepomp. Verder wordt het gebouw goed geïsoleerd en voorzien van PV-panelen en LED verlichting.

31. Visie op zwembaden

De visie op zwembaden omvat het behoefteonderzoek en locatieonderzoek ten behoeve van de nieuwbouw van een zwembad en sportaccommodatie ter vervanging van de Helster. De Helster is een goed onderhouden, maar gedateerd sportcomplex. In Zetten staat zwembad de Leygraaf dat eigendom van de gemeente is en sinds 1978 wordt verpacht. Bouwkundig is voor beide gebouwen vervangende nieuwbouw aan de orde. De onderzoeksfase is in 2019 afgerond met een positief besluit op 1 oktober op het raadsvoorstel (19rv000075) en raadsbesluit (19rb000086). De resultaten van het behoefte- en haalbaarheidsonderzoek, het capaciteitsonderzoek binnensport Elst, de quick scan in Zetten, de quick scan Locatieonderzoek en de memo 'Samenhang en samenvatting 3 onderzoekslijnen', zijn met u besproken op de voorbereidende raad van 17 september 2019.

Hiermee wordt/worden:

- Ten aanzien van De Helster de initiatief-/onderzoeksfase afgesloten en de definitiefase kan worden gestart met het uitwerken van het Programma van Eisen voor nieuwbouw van een multifunctioneel sportcentrum;
- Ten aanzien van Zetten in samenwerking met de gemeente Neder-Betuwe en de Drie Essen drie scenario's uitgewerkt;
- Ten aanzien van de binnensport in 2020 gestart met de planvorming van de Kruisakkers;
- Alternatieven voor de zaalhockey uitgewerkt.

Op 2 juli 2019 heeft u de Kadernota 2020 vastgesteld met daarin opgenomen een investeringsbedrag voor 2022 van € 22.000.000 en een daaruit voortvloeiende structurele lastenverhoging van € 550.000 vanaf 2023.

32. Actualisering Kwaliteitsplan Beheerplan Openbare Ruimte

Voor de start van het Kwaliteitsplan Openbare Ruimte is een projectopdracht vastgesteld. Op 29 oktober 2019 heeft een informatiebijeenkomst met de raad plaatsgevonden en een schouw ten behoeve van de nulmeting. Daarna is een uitvraag naar de markt gedaan om het plan op te stellen. De opdracht is gegund aan PLAN Terra BV te Leusden. De kosten van de opstelling vallen binnen het beschikbare budget van € 75.000,-. De raad zal verder betrokken bij het opstellen van het plan.

35. Landschapspark Park Lingezen

Het realiseren van de basisuitrusting is nagenoeg afgerond, alleen de spoorbrug Notenlaan (De Hoge Noot) is nog in uitvoering. De grondoverdracht van Provincie naar de Parkorganisatie heeft in 2019 plaatsgevonden, de overdracht van de gronden van de Parkorganisatie naar de grondgebiedgemeenten Overbetuwe en Lingewaard zal begin 2020 plaatsvinden. Er is een opzet gemaakt voor het inrichten van een nieuwe beheerorganisatie en de voorbereiding voor het aanpassen van de huidige Gemeenschappelijke Regeling is in werking gezet. In 2020 zal de aangepaste Gemeenschappelijke Regeling ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd en de nieuwe beheerorganisatie in werking treden. De afronding van de subsidie van de Provincie aan de Parkorganisatie is niet afgerond in 2019, waardoor de benodigde financiën voor het realiseren van missing links en knelpunten nog niet beschikbaar zijn. Na afronding van de subsidie begin 2020 kan er een start worden gemaakt met het uitvoering van missing links en knelpunten.

36. Landschapspark De Danenberg

In 2019 hebben gesprekken met een ontwikkelaar plaatsgevonden over de overeenkomsten voor aankoop van het middengebied en de ontwikkeling van de twee flanken. Tevens heeft de gemeenteraad krediet beschikbaar gesteld voor de aankoop van het middengebied.

41. Visie op bibliotheek

De bibliotheek heeft haar strategisch beleid voor de komende jaren opgesteld. Op basis van dat beleid en onze bibliotheekvisie in Overbetuwe is de uitvoeringsagenda bibliotheekwerk 2020-2024 opgesteld. Deze is in november 2019 door de gemeenteraad vastgesteld. In de Kadernota is aanvullend budget gereserveerd om vanuit een gezonde financiële exploitatie de dienstverlening en spreiding van bibliotheekwerk in Overbetuwe in lijn te brengen met omliggende gemeenten. In de regio werken wij aan een eenduidige financiering en (financiële en maatschappelijke) verantwoording.

Wat heeft het programma Cultuur, sport en recreatie gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
5.1 Sportbeleid en activering.			
Lasten	604	562	42
Baten	0	0	0
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering.	604	562	42
5.2 Sportaccommodaties.			
Lasten	2.588	2.312	276
Baten	-1.108	-1.109	2
Totaal 5.2 Sportaccommodaties.	1.480	1.203	278
5.3 Cultuurpresent.-productie en partic			
Lasten	891	674	216
Baten	-386	-295	-91
Totaal 5.3 Cultuurpresent.-productie en partic	505	379	126
5.5 Cultureel erfgoed.			
Lasten	63	114	-50
Baten	0	-18	18
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed.	63	95	-32
5.6 Media.			
Lasten	783	797	-14
Baten	-24	-23	-1
Totaal 5.6 Media.	759	775	-16
5.7 Openb. groen & (openlucht) recreatie			
Lasten	3.966	4.049	-83
Baten	-162	-173	11
Totaal 5.7 Openb. groen & (openlucht) recreatie	3.804	3.877	-73
Gerealiseerd resultaat	7.215	6.890	325

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

5.2 Sportaccommodaties	Voordelen	Nadelen	I/S
De uitvoering van een aantal projecten is vertraagd. Dit leidt tot een verschuiving van kapitaal- en overige exploitatielasten naar 2020. Het voordeel is als volgt opgebouwd: - Nieuwe sporthal OBC € 30.000 - MFC Herveld (zie ook nadere toelichting bij speerpunt 25 en 26) € 133.000 - Diverse kleinere investeringsprojecten (bijvoorbeeld vitaal sportpark De Pas) € 28.000	191		I
Hogere inkomsten (huur, entreegelden en zwemlessen) zwembad De Helster en lagere exploitatielasten en wat hogere huurinkomsten diverse sportaccommodaties.	58		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	29		I
Totaal	278		

5.3 Cultuurpresentatie, -productie en participatie	Voordelen	Nadelen	I/S
De nieuwe publiekshal is nog niet gereed waardoor het in 2019 beschikbaar gestelde eenmalige budget voor beeldende kunst nog niet is besteed. Dit budget wordt gedekt uit de Algemene Reserve, dus het voordeel op dit taakveld wordt gecompenseerd door een lagere onttrekking aan de reserves op het taakveld "mutatie reserves"	91		I
Het eenmalig extra beschikbaar gestelde budget voor realisatie van de notitie "schatten waarde" is niet besteed aangezien er onvoldoende capaciteit was om de projecten uit te voeren. Ook dit voordeel wordt op het taakveld "mutatie reserves" gecompenseerd.	45		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen		10	I
Totaal	136	10	

Verbonden partijen

Park Lingezegen en het Recreatieschap Overbetuwe dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele) Bron
% Niet-sporters	47,2	-	-	-	48,7 Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

PROGRAMMA 6 SOCIALE VOORZIENINGEN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

03. Passende inrichting sociaal domein (Overbetuwe samen)

Mensen zó ondersteunen, dat ze zelf de regie over hun leven kunnen voeren en hun mogelijkheden en die van hun netwerk benutten. Dát is en blijft de ambitie van Overbetuwe SAMEN. In 2019 is met partners gewerkt aan de gewenste transformatie en de voorbereiding van het vormen van een coöperatie. Echter, naar aanleiding van het voornemen van de Minister om het jeugdstelsel te hervormen, heeft het college in november 2019 besloten om de vorming van een coöperatie in Overbetuwe stil te zetten. Wat blijft is de gezamenlijke ambitie om het voorliggende veld verder te versterken. We blijven samen werken aan de ingezette beweging om het sociaal domein te transformeren en een stevige veranderslag in te zetten. Het samen bouwen aan een integraal werkend Sociaal Team Overbetuwe en een sterk netwerk van betrokken partners, zetten wij onverminderd voort. Samenwerking blijft de basis om onze doelen te bereiken. We willen met de partners de ingezette beweging verder aanjagen en borgen, zodat we een integraal aanbod van ondersteuning bieden, zonder schotten. Eind 2019, bij de bespreking van het rekenkamer-rapport inzake de sociale kernteams en de toegang, is de raad toegezegd om voor de zomer van 2020 te komen met een uitvoeringsnota; dit is tevens het antwoord op een aantal moties. In de nota werken we alle stappen concreet uit. Samen met partners zodat het plan breed gedragen wordt.

04. Passende voorzieningen Sociaal Domein

Het versterken van passende voorzieningen is onderdeel van Overbetuwe SAMEN. Doel van dit speerpunt is het bevorderen van de zelfredzaamheid van onze inwoners door passende voorzieningen in te zetten. Ofwel voorzieningen die optimaal aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Bij voorkeur worden deze voorzieningen passend in het 'dagelijkse leven', zo dichtbij en laagdrempelig mogelijk ingezet. Voor onze gehele inzet op het Sociaal Domein geldt dat deze dichtbij, bereikbaar, kwalitatief goed en betaalbaar moet worden georganiseerd. Voor een belangrijk deel geven maatschappelijke partners hieraan uitvoering, in opdracht van de gemeente. Hierbij geven we onze partners meer ruimte om zelf invulling te geven aan passende voorzieningen zodanig dat deze bijdragen aan onze doelen. Denk aan het maatschappelijk werk, opbouwwerk, welzijn, opvoedondersteuning e.d. In 2019 zijn verder stappen gezet om meer aandacht te hebben voor eenzaamheid, dementie, mantelzorg en vrijwilligers. De inzet van schoolmaatschappelijk werk is geïntensiveerd en we hebben verschillende preventieve voorzieningen opgestart gericht op het jonge kind. Verder zijn de voorbereidingen getroffen voor het vormen van een integraal Sociaal team Overbetuwe. Tot slot is veel aandacht gegaan naar de transformatie van maatwerkvoorzieningen, middels de voorbereiding van een nieuwe regionale aanbesteding via de MGR; de nieuwe contracten gaan medio 2020 in.

05. Participatie

In Q4 is gestart met de verdeling van de kandidaten over de doelgroepen: Zorg, groei en werk. Bestaande instrumenten zijn gekoppeld aan de doelgroepen om zo focus aan te brengen in de ontwikkelpunten van de kandidaat. Bestaande instrumenten zijn aangevuld en uitgebreid. Lokale bedrijven hebben een prominentere rol in de ontwikkeling van de kandidaten. Samen met de regio, lokale bedrijven en het WSP is er gekeken wat nog nodig is om mensen aan het werk te helpen. In Q4 is het productenboek voor klantmanagers opgeleverd. Afgelopen periode is geïnventariseerd welke screeningsinstrumenten mogelijkheden bieden voor de gemeente in combinatie met de ontwikkelingen binnen de regio. We zoeken hierin dan ook aansluiting bij de regionale ontwikkelingen waaronder de doelen uit de strategische arbeidsmarkt agenda. De gemiddelde doorlooptijd voor een aanvraag bijstand is het afgelopen jaar verkort. Een jaar geleden was de gemiddelde doorlooptijd 16 dagen, vanaf 06-2019 is deze verlaagd naar gemiddeld 13 dagen.

06. Armoedebeleid

In de Meedoenregeling is het alternatief voor de Gelrepassregeling gevonden. In 2019 hebben we de organisatie Met Gezond Boerenverstand opdracht gegeven om een website te bouwen. Via deze website kunnen inwoners die voldoen aan het Wettelijk sociaal minimuminkomen kiezen uit producten en diensten van lokale organisaties.

Met woningstichtingen uit Heteren, Valburg en met woningstichting Vivare zijn afspraken gemaakt in het kader van vroegsignalering. Dit heeft geleid tot de ondertekening van het convenant "Actief Eropaf Overbetuwe" op 1 oktober 2019. Aan het convenant is de uitvoering van een gelijknamige pilot gekoppeld. Deze pilot loopt nog tot 1 oktober 2020.

De visievorming op het armoedebeleid heeft plaatsgevonden en heeft geleid tot het Armoedebeleid dat in april 2019 is vastgesteld. Het armoedebeleid is tot stand gekomen met diverse ketenpartners. De ketenpartners zijn in een vroegtijdig stadium via de Klankbordgroep Armoede geraadpleegd en hebben de totstandkoming van het beleid positief beïnvloed.

De visievorming leidt in het 2^e kwartaal 2020 tot een uitvoeringsplan Integraal Armoedebeleid. Hierin krijgen de acties en uitvoeringsinstrumenten een plek.

Wat heeft het programma Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie.			
Lasten	6.359	5.547	812
Baten	-785	-563	-221
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie.	5.575	4.984	591
6.2 Wijkteams.			
Lasten	726	670	56
Totaal 6.2 Wijkteams.	726	670	56
6.3 Inkomensregelingen.			
Lasten	11.877	11.734	143
Baten	-8.895	-9.552	657
Totaal 6.3 Inkomensregelingen.	2.982	2.182	800
6.4 Begeleide participatie.			
Lasten	4.109	4.209	-101
Totaal 6.4 Begeleide participatie.	4.109	4.209	-101
6.5 Arbeidsparticipatie.			
Lasten	1.009	986	23
Baten	0	0	0
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie.	1.009	986	23
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO).			
Lasten	2.370	2.387	-16
Baten	0	-3	3
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO).	2.370	2.384	-14
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.			
Lasten	5.340	6.101	-761
Baten	-368	-478	110
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.	4.972	5.623	-651
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.			
Lasten	14.605	17.052	-2.447
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.	14.605	17.052	-2.447
6.82 Geëscaleerde zorg 18-.			
Lasten	752	839	-87
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.	752	839	-87
Gerealiseerd resultaat	37.100	38.928	-1.828

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie.	Voordelen	Nadelen	I/S
De realisatie van onderstaande projecten liep vertraging op, waardoor de kapitaal- en exploitatielasten doorschuiven naar 2020. - MFC Valburg (zie de toelichting in programma 5 bij het speerpunt 25) € 32.000 - MFC Herveld Zie ook de nadere toelichting in Programma 5 bij speerpunt 26. € 77.000	109		I
Als gevolg van het realistisch ramen zijn diverse budgetten binnen het Sociaal Domein bijgesteld op basis van de werkelijke realisatiecijfers van 2018. Een aantal kosten nu niet meer verantwoord op dit taakveld maar zijn overgebracht naar de taakvelden 6.71, 6.72 en 6.82.	203		I
Aangezien een aantal eenmalige budgetten nog niet volledig is afgerond in 2019 ontstaat er een voordeel op dit taakveld van € 198.000. Deze budgetten dekken we uit de algemene reserve. Daardoor valt dit voordeel weg tegen een lagere onttrekking aan de algemene reserve op het taakveld "mutatie reserves". Het gaat om de volgende budgetten: - Preventie jeugdhulp, investeren in een doorlopende zorglijn voor de risicogroep van 18-/18+ jongeren € 26.000 - Visie op vastgoed, een aantal pijlers moeten hiervoor nog worden uitgewerkt € 50.000 - Sociale dorpsprofielen, naar verwachting zijn deze profielen in 2021 voor alle kernen gereed. € 80.000 -Onderzoek kerngericht werken € 42.000	198		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	81		I
Totaal	591		

6.3 Inkomensregelingen.	Voordelen	Nadelen	I/S
- Afrekeningen BBZ voorgaande jaren	135		I
- Voorschot BBZ	112		I
- De uitgaven voor de uitvoering van de Participatiewet zijn lager dan begroot. Dit komt met name doordat er zich minder mensen voor een IOAW-uitkering hebben gemeld.	278		I
- Armoedebestrijding kinderen. Dit bedrag voor in volgende jaren besteed.	197		I
- Niet geraamde vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren SoZa door hoger percentage inbaarheid van de BBZ-leningen	64		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	14		I
Totaal	800		I

6.4 Begeleide participatie.	Voordelen	Nadelen	I/S
- Hogere bijdrage MGR WsW op basis van bijgestelde begroting MGR		96	I
Saldo diverse overige voor- en nadelen.		5	I
Totaal		101	

In 2019 zijn we gestart met een verbeterplan monitoring en (financiële) verantwoording sociaal domein. Dit heeft onder andere geleid tot het verder ontwikkelen van de monitor sociaal domein en het werken aan een realistische begroting. Ook de financiële systemen worden ingericht om de gewenste informatie te kunnen leveren. Als onderdeel van dit plan wordt ook gewerkt aan de verbetering bij de administratie: de achterstanden zijn weggewerkt en het berichtenverkeer is geïmplementeerd. Ook is een verplichtingenadministratie ingericht. We hebben een vervolgproject opgestart gericht op adequate financiën en administratie sociaal domein, zowel voor de korte als lange termijn. Dit doen we in samenwerking met de zorgaanbieders.

Het resultaat moet zijn betrouwbare managementinformatie zodat we goed zicht hebben op onze financiële situatie en indien nodig tijdig kunnen bijsturen. Op basis van de huidige boekingen zien we meerlasten bij met name de inzet van voorzieningen voor jeugd en Wmo.

Wmo - 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) en 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.	Voordelen	Nadelen	I/S
<p>De lasten voor Wmo zijn € 665.000 hoger dan begroot. Bij de inzet van Huishoudelijke ondersteuning zien we een stijging van de inzet. Dat komt door het verlaten van de inkomensafhankelijke bijdrage waarvoor het abonnementstarief in de plaats is gekomen. Hierdoor is deze zorg voor met name inwoners met een inkomen boven het modaal inkomen bereikbaarder geworden.</p> <p>We stimuleren dat mensen langer thuis blijven wonen. Dit zorgt ervoor dat onze inwoners zo lang mogelijk in de vertrouwde omgeving kunnen blijven. Hierdoor neemt de vraag naar begeleiding toe, met een toename van de uitgaven als gevolg.</p> <p>In deze jaarrekening zijn de overschrijdingen op het Sociaal Domein als incidenteel aangemerkt. De structurele effecten van het Sociaal Domein zijn verwerkt in de 1e Bestuursrapportage 2020.</p>		665	I
Totaal		665	

Jeugd - 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- en 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.	Voordelen	Nadelen	I/S
<p>We constateren dat er in 2019 sprake is van een forse toename van de uitgaven. De lasten zijn € 2.534.000 hoger dan begroot. Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de ambulante hulp. Het aantal cliënten is niet gestegen, maar wel de kosten per cliënt. Dit betekent dat de hulp aan deze jongeren intensiever is geworden. Dit heeft meerdere oorzaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We zien een toename van de zwaarte van de problematiek bij jongeren. • We zien een toename van crisis-, spoed- en zorgmeldingen t.o.v. reguliere meldingen. Hierbij hebben we ook te maken met wachtlijsten, wat het risico op crisis vergroot. • Het voorliggende aanbod is nog onvoldoende laagdrempelig beschikbaar waardoor we mogelijk te vaak doorverwijzen naar zwaardere zorg. • We zien een verschuiving van intramurale naar extramurale / ambulante hulpverlening, deze verschuiving is een landelijke en wenselijke ontwikkeling omdat intramurale zorg zeer kostbaar is. In de praktijk blijkt nu echter, dat ambulante zorg niet altijd goedkoper is, omdat, vanwege de zwaarte van de problematiek, er vaak meer ambulante zorg, en/of verschillende voorzieningen ingezet moeten worden. • Tot slot hebben we in Overbetuwe een zeer goed draaiend en proactief interventieteam. Dit maakt een goede verbinding mogelijk met Veilig thuis. Door snel te kunnen interveniëren op de (mogelijke) zorg en ondersteuningsvragen werken we de-escalerend. Deze interventies brengen kosten met zich mee. <p>In deze jaarrekening zijn de overschrijdingen op het Sociaal Domein als incidenteel aangemerkt. De structurele effecten van het Sociaal Domein zijn verwerkt in de 1e Bestuursrapportage 2020.</p>		2.534	I
Totaal	0	2.534	

Verbonden partijen

De MGR Sociaal Domein regio centraal Gelderland, de Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen en de Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest Bron actuele)
% Jongeren met delict voor de rechter	-	-	1	-	1 CBS Jeugd
% Kinderen in uitkeringsgezin	-	-	3	-	7 CBS Jeugd
% Werkloze jongeren	-	-	1	-	2 CBS Jeugd
% Netto arbeidsparticipatie	68,4	69,8	70,8	-	67,8 CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering: aantal per 10.000 inwoners	19,6	21	20,6	210,2	381,7 CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen: aantal per 1.000 inwoners 15-64 jaar	27	32,8	32,8	-	30,5 CBS - Participatiewet
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo: aantal per 10.000 inwoners	-	21	29	320	610 CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp: % van alle jongeren tot 18 jaar	10,7	11,3	12,4	12,3	10 CBS Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering: % van alle jongeren tot 18 jaar	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3 CBS Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming: % van alle jongeren tot 18 jaar	1	0,9	0,8	1	1,1 CBS Jeugd

PROGRAMMA 7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

02. Routekaart duurzaamheid 2017-2020

De concept transitievisie Warmte is gereed. De vaststelling is in juni 2020 voorzien. Medio oktober was er een inloopavond voor inwoners over het RES, warmteplan en de diensten van de gemeente. De werkconferentie raad duurzaamheid (M44) is succesvol verlopen. De input van de 5 thema's is verwerkt in een verslag dat naar de griffie is verzonden en is input voor de actualisering van de routekaart en voor verschillende beleidsnota's die in ontwikkeling zijn. De discussienota over wenselijkheid van deelname in Publieke Private Samenwerking (PPS) projecten duurzame energie is besproken in een rondetafelgesprek (RTG). Er is een heroriëntatie gestart rond het project energiecoaches met Stichting Betuwe Energie (SBE) vanwege de uitblijvende vraag van inwoners. Dit richt zich onder andere op de samenwerking met Lingewaard en het betrekken van Loket Duurzaam Wonen dan wel een subsidie voor een duurzaamheidsadvies. Ook zijn wij gestart met het vormgeven en voorbereiden van het verhogen van de biodiversiteit door een integrale aanpak van plaag- en invasieve soorten (berenklauw, duizendknoop en eikenprocessierups) en natuurlijk bermbeheer. Vanuit de vastgestelde routekaart Duurzaamheid zijn diverse activiteiten en projecten benoemd die nog worden uitgevoerd.

Wat heeft het programma Volksgezondheid en milieu gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
7.1 Volksgezondheid.			
Lasten	1.426	1.360	66
Baten	0	0	0
Totaal 7.1 Volksgezondheid.	1.426	1.360	66
7.2 Riolering.			
Lasten	2.252	2.058	194
Baten	-3.196	-2.943	-254
Totaal 7.2 Riolering.	-944	-884	-60
7.3 Afval.			
Lasten	4.246	4.443	-197
Baten	-5.129	-5.095	-33
Totaal 7.3 Afval.	-883	-652	-230
7.4 Milieubeheer.			
Lasten	1.761	1.739	22
Baten	0	-22	22
Totaal 7.4 Milieubeheer.	1.761	1.717	44
7.5 Begraafplaatsen.			
Lasten	84	146	-61
Baten	-53	-57	4
Totaal 7.5 Begraafplaatsen.	31	88	-57
Gerealiseerd resultaat	1.391	1.629	-238

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

7.3 Afval	Voordelen	Nadelen	I/S
Hogere opbrengst afvalstoffenheffing door meer ingezamelde containers voor restafval	33		I
Kosten invoering milieupas		54	I
Extra kosten voor getroffen maatregelen in de milieustraat n.a.v. rapport ODRA		110	I
Extra kosten door meer ingezameld PMD en de lagere vergoeding hiervoor		99	I
Totaal	33	263	

Verbonden partijen

De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) en de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
Omvang huishoudelijk restafval: kg per inwoner	130	90	92	-	172	CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval
% Hernieuwbare elektriciteit	2,6	3,4	4,9	-	16,9	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

PROGRAMMA 8 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

01. Omgevingswet

In 2019 is doorgewerkt aan de ontwikkeling van de vier kerninstrumenten van de Omgevingswet. De Omgevingsvisie is in oktober door u vastgesteld. Het proces voor de actualisatie van de bestemmingsplannen/beheersverordeningen voor vier kernen is opgestart. Dit wordt nog een bestemmingsplan maar gaat al wel ook andere ruimtelijke beleidsregels bevatten. De aanbestedingsprocedure voor de software voor het Digitale Stelsel Omgevingsloket (Omgevingsvergunning) is gestart. Eind 2019 is gestart met de eerste voorbereidingen op een meer programmatische invulling van de thema's mobiliteit en duurzaamheid.

09. Woonagenda

In 2019 is in diverse projecten verder uitvoering gegeven aan de Woonagenda 2020. Ook de prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersorganisaties gaven uitvoering aan het woonbeleid. Nieuwe prestatieafspraken voor 2020 zijn in december 2019 door alle betrokken partijen ondertekend en met een informatiememo met u gedeeld. De prestatieafspraken 2019 worden momenteel geëvalueerd. In oktober 2019 informeerden we de raad met een voortgangsrapportage over de voortgang van de Woonagenda. In deze voortgangsrapportage las u meer over de stand van zaken in diverse projecten. Op 19 november 2019 vond hierover ook een technische uitlegssessie plaats. Een nieuwe regionale huisvestingsverordening is in november 2019 door u vastgesteld. Per 1 januari 2020 is de nieuwe verordening voor regionale verdeling van sociale huurwoningen van kracht.

14. Knoop 38

De Provincie Gelderland en de gemeente Overbetuwe werken samen aan de totstandkoming van de Railterminal Gelderland (RTG). In 2018 is tussen partijen een overeenkomst gesloten waarin afspraken zijn gemaakt over deze samenwerking en over (onder andere) bijdragen van de provincie aan de realisatie van Gebiedsmaatregelen en Afslag 38. Het project behelst de realisatie van de RTG met de ontsluitingsweg, de gebiedsmaatregelen en hangt nauw samen met Afslag 38. In 2019 is met de provincie gewerkt aan het inpassingsplan (IP) voor de RTG, de voorbereiding van de gebiedsmaatregelen, het ontwerp van de ontsluitingsweg en de gemeentelijke aankoopregeling. Met de raad en de omgeving is geregeld gesproken over het proces, er zijn nieuwsbrieven uitgegaan. Raad en college hebben een zienswijze ingediend tegen het IP. Het IP is inmiddels tgv de PAS-problematiek uit de procedure gehaald. Eind 2019 is met de provincie overleg gevoerd over het sluiten van een addendum bij de overeenkomst uit 2018. In het addendum is sprake van het scheiden van de rollen, waarbij de gemeente in staat wordt gesteld om zienswijzen en eventueel beroep in te dienen tegen (bijvoorbeeld) het inpassingsplan terwijl de provinciale toezeggingen aan de gemeente uit 2018 gestand worden gedaan. In 2020 vindt hierover besluitvorming plaats.

22. Dorpshart Heteren

Hart van Heteren Centrumplan Heteren omvat de ontwikkeling en herontwikkeling van een aantal locaties in Heteren en de reconstructie van de Flessenstraat. In 2019 heeft de verdere uitwerking van een winkel- en voorzieningen aanbod plaatsgevonden in nauwe samenwerking met stichting Hart van Heteren. Op 26 februari 2019 heeft u een raadsbesluit 19rb000001 goedgekeurd betreffende het bijstellen van de grondwaarde van de ontwikkellocatie Plein van Centrumplan Heteren met € 325.000 middels een aanvullende storting in de voorziening verliesgevende complexen. Dit was een belangrijke stap voorwaarts voor het Centrumplan Heteren. In de zomer van 2019 hebben de huurders van de nieuwe winkels en commerciële ruimten aan het nieuwe dorpsplein allen de huurovereenkomsten getekend. Zowel de winkels als de bovenliggende appartementen als de erachter gelegen woningen zijn door de ontwikkelaar verder uitgewerkt in een voorlopig ontwerp.

Eind 2019 is dit ter toetsing ingediend bij de welstandscommissie. Na de zomer van 2019 zijn de gesprekken opgestart met investeerders in samenwerking met Ontwikkelings- en Herstructureringsmaatschappij (OHG). Naast Hart van Heteren dienen nog 2 resterende plandelen uitgevoerd te worden namelijk locatie Kamperfoeliestraat en locatie Liefkenshoek. Ten behoeve van de herinrichting van de Flessestraat is 17 januari 2019 gestart met een co-creatie traject waarin bewoners, ondernemers, de Dorpsraad en de Oranjevereniging in participeren. In het najaar van 2019 heeft de uitwerking plaatsgevonden van het voorlopig ontwerp en heeft voorbereiding van de aanbesteding plaatsgevonden. Een voorstel voor een gecombineerde aanbesteding van de plannen van de Flessestraat en het Plein, hebben ertoe geleid dat de Kastanjelaan onderdeel is gaan uitmaken van Centrumplan Heteren. Een bijstelling van de grondwaarde met € 140.000 (collegebesluit) heeft geleid tot een extra tekort, waardoor een aanvullende storting in de verliesgevende complexen noodzakelijk was. Deze is verwerkt in de actualisatie van het grondcomplex Centrumplan Heteren. Zie paragraaf 'Grondbeleid'.

23. Dorpshart Oosterhout

In 2019 is, op basis van een burgerinitiatief, een ontwikkelingsrichting voor Hart van Oosterhout vastgesteld en opdracht gegeven voor de uitwerking in een integraal ontwikkelplan. Er is een principekeuze gemaakt voor de verplaatsing van het dorpshuis naar de kerk, de start van de voorbereiding voor nieuwbouw basisschool op een nieuwe locatie en herontwikkeling van de vrijkomende locaties waaronder de huidige locatie Dorpshuis en huidige locatie school Samsam. Wij leggen op dit moment de prioriteit bij de verplaatsing van het dorpshuis naar de kerk.

24. Dorpshart Driel

Begin 2019 is er een groep inwoners uit Driel bij elkaar gekomen om een visie te ontwikkelen en dit vast te gaan leggen in een dorpsagenda Driel. Deze groep inwoners gaf aan dit te willen doen onder leiding van een projectleider om hen hierin verder te ondersteunen om draagvlak te creëren, werkgroepen op te zetten en tot een concrete agenda te komen. De groep inwoners heeft samen het dorpsplatform Samen Driel opgericht en vanuit dit platform heeft de projectleider in de zomer van 2019 gesprekken gevoerd met stakeholders uit het dorp. Dit heeft een aantal belangrijke thema's, doelen en mogelijke projecten opgeleverd. Vanaf eind december is een online enquête geopend waar inwoners uit Driel konden reageren op de genoemde thema's, doelen en projecten. Ook kon men eigen projecten toevoegen. Dit proces zorgde voor draagvlak in het dorp. De benodigde middelen die beschikbaar zijn gesteld op basis van de begroting zijn nog steeds toereikend. Het proces van het creëren van draagvlak en het opleveren van projecten is iets uitgelopen omdat vanuit de organisatie gezocht is naar aansluiting bij het dorpsprofiel. Oplevering van de eindproducten wordt nu mei/juni 2020.

28. Land van Tap

In 2019 heeft er op het Land van Tap nader archeologisch onderzoek plaatsgevonden in de vorm van proefsleuven. Verder heeft er een creatieve verkenning naar eventuele centrumversterkende voorzieningen plaatsgevonden. Deze verkenning is uitgevoerd onder begeleiding van bureau Fresh Forward. Diverse stakeholders hebben hieraan meegedaan, zoals een vertegenwoordiging vanuit de klankbordgroep, centrummanagement Elst, kunst & cultuur, zorg, jeugd, woningcorporatie Vivare, bewoners en eigenaren in het gebied. Met deze groep zullen de ideeën verder worden uitgewerkt.

29. Omgevingsvisie

De 'Omgevingsvisie Overbetuwe 2040' is vastgesteld door de gemeenteraad op 1 oktober 2019. Deze integrale visie op een duurzame fysieke leefomgeving in Overbetuwe (opgesteld in de geest van de nieuwe Omgevingswet) is vervolgens in werking getreden op 6 oktober 2019. Het speerpunt is hiermee afgerond.

38. Schil Zetten/Hemmen

In 2019 is het bestemmingsplan vastgesteld door de raad. Tegen dit besluit is voorlopige voorziening en beroep ingediend bij de Raad van State. De voorlopige voorziening is afgewezen door de Raad van State. Voor de inrichting van het gebied en de huisvesting van Scouting Zetten zijn nadere afspraken gemaakt die nu uitgewerkt worden om te worden vastgelegd.

39. Wonen onder hoogspanningskabels

Tennet is gestart met de uitvoering van de haalbaarheidsstudie.

40. Extra huisvesting statushouders en eigen inwoners

In 2019 is de grond gesaneerd opgeleverd aan Vivare. Vivare heeft de 20 woningen medio 2019 opgeleverd. In de tweede helft van 2019 is het openbaar gebied aangelegd. Het project is afgerond in december 2019.

Wat heeft het programma Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
8.1 Ruimtelijke ordening.			
Lasten	965	1.386	-421
Baten	-156	-490	334
Totaal 8.1 Ruimtelijke ordening.	809	897	-87
8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.).			
Lasten	1.397	2.679	-1.282
Baten	-4.989	-5.594	605
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.).	-3.592	-2.914	-678
8.3 Wonen en bouwen.			
Lasten	1.987	2.426	-439
Baten	-979	-2.267	1.288
Totaal 8.3 Wonen en bouwen.	1.009	159	849
Gerealiseerd resultaat	-1.774	-1.859	85

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Voordelen	Nadelen	I/S
- Op grond van de geldende voorschriften moeten de boekwaardes van MVA gronden per 1-1-2020 zijn gewaardeerd tegen marktwaarde in de dan geldende bestemming. Voor het Land van Tap is de taxatiewaarde aanzienlijk lager dan de boekwaarde waardoor een afboeking heeft plaatsgevonden.		1.082	I
- Hogere storting in de voorziening verliesgevende complexen voor het grondcomplex Heteren Centrum dan waar bij het opstellen van TR3-2019 vanuit was gegaan.		324	I
- Niet geraamde vrijval voorziening verliesgevende complexen voor het grondcomplex Elst Centraal West.	90		I
- In het reeds afgesloten krediet voor de bouw van een nieuwe brede school in Westeraam was rekening gehouden met een bijdrage van GEM Westeraam. Deze bijdrage is niet in 2012, maar pas in 2019 ontvangen. Door indexatie ed. was de ontvangen bijdrage uiteindelijk groter dan geraamd. In afwachting van de daadwerkelijke besteding is het surplus toegevoegd aan de bestemmingsreserve bovenwijkse voorzieningen. Deze toevoeging is onderdeel van taakveld "mutatie reserves".	866		I
- Ten opzichte van de begroting zijn er minder uren besteed aan de woningbouwcomplexen. De loon- en overheadkosten werden derhalve niet gedekt door de betreffende grondexploitaties.		201	I
Saldo diverse overige voor- en nadelen		27	I
Totaal	956	1.634	

Een uitgebreidere toelichting op het resultaat van de woningbouwcomplexen is te vinden in de Paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen	Voordelen	Nadelen	I/S
Hogere opbrengsten leges omgevingsvergunningen door enkele grotere omgevingsvergunningen die in het laatste kwartaal zijn afgegeven.	354		I
In 2019 is gestart met een aantal projecten die nog doorlopen in 2020. De budgetten zijn dus nog niet volledig aangewend. Het betreft:	436		I
- project toegankelijke kernen € 35.000			
- project BAG-terugmeldingen € 99.000			
- project handhaving strijdige bewoning € 73.000			
- project invoering Omgevingswet € 214.000			
- project woonwagenstandplaatsen € 15.000			
Aangezien de kosten van deze projecten gedekt worden uit de algemene reserve, wordt dit voordeel gecompenseerd door een lagere onttrekking aan deze reserve op het taakveld "mutaties reserves".			
Lagere rentelasten omdat o.a. de beschikbare middelen voor een Duurzaamheidslening en een Stimuleringslening non-profit nog niet volledig zijn benut.	36		I
Positief saldo van de exploitatie van de woningen die zijn aangekocht in het kader van de uitkoopregeling woningen onder een hoogspanningsverbinding (huurinkomsten groter dan exploitatielasten).	20		I
Saldo diverse overige voor- en nadelen	3		I
Totaal	849		

Verbonden partijen

De Commandiet Westeraam BV, GEM Westeraam Beheer BV en de GEM Westeraam CV dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele) Bron
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden:	-	535	545	520	669 COELO, Groningen
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden:	-	618	593	555	739 COELO, Groningen
Gemiddelde WOZ-waarde woningen:	223	-	235	246	248 CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Nieuwbouw woningen: aantal per 1.000 woningen	7,8	-	12,2	-	8,6 ABF - Systeem Woningvoorraad
% Demografische druk	-	76,2	77,3	77,8	69,8 CBS Statistiek Bevolking - bewerking ABF Research

PROGRAMMA 9 FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

42. Klantgerichte dienstverlening bij uitvoerende taken

Het tempo van de implementatie van de dienstverleningsvisie heeft vertraging opgelopen als gevolg van de nieuwe inrichting van de ambtelijke organisatie. Dit heeft tot gevolg dat de invoering van deze dienstverleningsvisie na 2019 samen met de implementatie van de bedrijfsvoeringsvisie wordt opgepakt. De toekomstbestendige inrichting van de nieuwe publiekshal is dit jaar voorbereid. De nieuwe publiekshal wordt in 2020 geopend en maakt onderdeel uit van de totale verbouwing van het gemeentehuis. Daarnaast zijn verdere stappen gezet in het toptakengericht maken van www.overbetuwe.nl.

43. Strategisch HR beleid

De ingezette ontwikkelingen (herijken koers, evaluatie Opgave Gericht Werken, analyse management en medewerkersonderzoek) zijn uitgevoerd. De uitkomsten hiervan hebben onder andere geresulteerd in de wijziging van de hoofdstructuur per 1 januari 2020. Daarnaast zijn de ontwikkelpunten (zgn. Klaverblad) benoemd. Met deze ontwikkelpunten zijn we aan de slag gegaan. In de bestuursrapportages, informatiememo en informatiebijeenkomst bij de Kadernota is de Raad geïnformeerd over de uitkomsten van de analyses en ingezette koers. Door middel van deze informatie is een reactie gegeven op motie 1 "Personeelsplan". De evaluatie van het P-budget is afgerond en vastgesteld. De geschetste ontwikkelingen zijn input voor en (deels) een uitwerking van dit speerpunt.

In de huidige HR-visie zijn vier HR-speerpunten opgenomen die deels aansluiten bij bovenstaande ontwikkelingen. Actualisatie van de HR-visie vindt plaats op basis van bovenstaande ontwikkelingen zodat onze medewerkers (blijvend) invulling kunnen geven aan de bestuurlijke en organisatie-doelstellingen. Aan de vier speerpunten is op de volgende wijze invulling gegeven:

1. Passende formatie en bezetting: De benodigde kwantitatieve en kwalitatieve capaciteit voor het uitvoeren van de reguliere werkzaamheden, bestuurlijke opgaven en organisatieontwikkeling heeft extra aandacht gehad. Dit heeft geleid tot aanpassingen in het functieboek, ontwikkeling van medewerkers, een verhoging van het personeelsbudget in de kadernota 2020 en tot een verhoging van de benchmarknorm bij de evaluatie van het P-budget. Strategische Personeels Planning (SPP) is als expliciet speerpunt opgenomen bij de organisatieontwikkeling.

2, Houding en gedrag: Onze kernwaarden zijn nadrukkelijker op de agenda gezet en houding en gedrag zijn integraal onderdeel van diverse organisatieontwikkelingen zoals de Omgevingswet, bestuurlijk-ambtelijk samenspel e.d.

3. Duurzame inzetbaarheid / de vitale medewerker: In maart 2019 heeft het tweejaarlijkse medewerkersonderzoek plaatsgevonden. Uit dit onderzoek zijn verbeterpunten naar voren gekomen op het niveau van de organisatie, het management en de medewerkers. Deze zijn ter hand genomen o.a. door de nieuwe organisatieinrichting en werving van het management. Het beleidsplan Duurzame Inzetbaarheid / Vitale medewerker is opgesteld en hierin zijn voorstellen opgenomen die moeten bijdragen aan de duurzame inzetbaarheid / vitaliteit van onze medewerkers.

4. Diversiteit van het personeelsbestand: Aan diversiteit wordt aandacht gegeven bij de invulling van vacatures door instroom die aanvullend is op de samenstelling van het personeelsbestand. Hierbij is ook aandacht voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt waaronder de Banenafpraak en jongeren.

44. Van buiten naar binnen bij vormgevende taken

Omgevingswet: de aanbesteding voor de ICT-omgeving is afgerond. We richten ons nu op de implementatie van het DS/één Loket. Per 1 januari 2020 is het ruimtelijk beleid, ontwikkeling van bestemmingsplan en vergunningen in één team, team Omgeving, ondergebracht. In de visie op participatie zal ook invulling worden gegeven aan de uitgangspunten voor participatie in het kader van de Omgevingswet. Er is een start gemaakt met het ontwikkelen van deze visie.

Projectmatig werken: is voor ruimtelijke projecten in 2019 volledig ingericht. Voor alle projecten worden projectopdrachten gemaakt en voor de majeure /grote projecten werken we met een projectplan en projectorganisatie. Vanuit de ervaring in het fysieke domein zal de wijze van werken ook worden doorgevoerd in de rest van de organisatie. De projectbeheersing is een continue proces van doorontwikkeling. Voor ruimtelijke projecten is gewerkt aan een projectenboek. Dit boek zal in de loop van 2020 aan de raad worden aangeboden.

Nieuwe organisatie structuur: het college heeft op 15 juli ingestemd met een nieuwe organisatiestructuur vanaf 1 januari 2020. De gemeentesecretaris heeft de raad middels een presentatie geïnformeerd.

45. Professionele bedrijfsvoering/optimale procesinrichting

Voor een optimale dienstverlening aan onze samenleving en aan onze collega's heeft de gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept en bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Als gevolg van de organisatieontwikkelingen en de daaruit voortvloeiende wijziging in de hoofdstructuur is de bedrijfsvoeringvisie nog niet in 2019 geïmplementeerd. Het concept zal meegenomen worden bij de uitgangspunten van de nieuwe inrichting van de ambtelijke organisatie. De implementatie hiervan wordt in 2020 ter hand genomen.

46. Optimale informatievoorziening

Rondom de uitrol van Zaakgericht Werken (een verbijzonderde vorm van procesgericht werken) is veel voorwerk verricht. Deelprojecten zijn benoemd, de tijdsplanning is gemaakt en kosten zijn steeds meer inzichtelijk. Een aantal deelprocessen is ook uitgerold over de organisatie. De organisatiebrede uitrol is doorgeschoven naar 2020. Ook in de professionalisering van de inrichting van onze informatie-organisatie zijn stappen gemaakt. Er is een change-coördinator aangesteld die wijzigingen in de ICT helpt beoordelen op impact, urgentie en prioriteit. Het gebruik van Topdesk als werkvoorraad voor de beheerders van onze ICT raakt steeds verder ingeburgerd. In de voorbereiding op de ICT samenwerking met Lingewaard zijn de Dienstverleningsovereenkomst met bijbehorende Service Level Agreement en producten- en dienstencatalogus opgesteld, die de basis leggen voor de meer zakelijke en opdrachtgevende rol die Overbetuwe per 1-1-2020 hierin heeft gekregen. Tot slot is veel energie gegaan naar het inrichten van de nieuwe organisatiestructuur en de herinrichting van het gemeentehuis met ICT middelen.

47. Realiseren toekomstbestendig gemeentehuis

Het jaar 2019 heeft volop in het teken gestaan van het daadwerkelijk ver/nieuwbouwen van het gemeentehuis. De bestaande kantoorvleugels op de begane grond en souterrain van het gemeentehuis hebben we grondig verbouwd en verduurzaamd, inclusief de gevels. De vervangende nieuwbouw aan de Dorpsstraat startte ook en eind van het jaar was de ruwbouw zo goed als wind- en waterdicht. Voor de zomervakantie van 2020 nemen we de nieuwbouw in gebruik. Het afgelopen jaar heeft nadere optimalisatie van het ontwerp ook tot financiële plussen en minnen geleid. We voorzien nog steeds dat we het project nagenoeg budgetneutraal af kunnen ronden.

48. AO/IB (administratieve organisatie / interne financiële beheersing) uitwerken

In 2019 is verder vervolg gegeven aan het op niveau brengen en houden van de AO/IB. In samenspraak met de accountant is invulling gegeven aan het Interne Controleplan en zijn er Verbijzonderde Interne Controles (VIC) uitgevoerd. De gecontroleerde processen werden geselecteerd op basis van materialiteit, risico-inschatting en/of bevindingen uit voorgaande controles. De bevindingen en aanbevelingen hieruit zijn en worden uitgezet in de organisatie en maken onderdeel uit van de doorlopende P&C cyclus. Tevens is er in het vierde kwartaal een start gemaakt met de voorbereidingen op de Rechtmatigheidsverantwoording, die met ingang van het boekjaar 2021 door het college afgegeven dient te worden. Uiteraard zullen we in dit alles continu de afstemming zoeken met de raad en auditcommissie.

49. Nota risicomanagement uitwerken

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met speerpunt 48 (interne beheersing). Het afgelopen jaar zijn werkzaamheden uitgevoerd vanuit het Intern Controle plan 2019, waarbij de focus heeft gelegen op processen met de grootste financiële en maatschappelijke risico's. Daarnaast is er voorwerk verricht voor het opstellen van een implementatieplan toepassing Nota Risicomanagement.

50. Financiën: goed rentmeesterschap

Dit speerpunt is erop gericht de financiële positie van de gemeente Overbetuwe, zowel incidenteel als structureel, gezond te houden. Uit de tussenrapportages bleek een stijging van de structurele lasten van het Sociaal Domein. Dit nadeel leek weliswaar op te vangen, maar wel met incidentele opbrengsten, zoals de winstuitkering Westeraam en de precario opbrengsten voor kabels en leidingen. Dit legt een extra druk op onze structurele financiële positie. Op basis van de Kaderbrief 2021 en in aanloop naar de begroting 2021 gaan we dan ook met uw raad in gesprek over de duiding van het begrip "financieel gezond" en indien nodig over keuzes om een reële en structureel sluitende financiële positie te behouden.

Wat heeft het programma Financiën en bedrijfsvoering gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
0.4 Overhead.			
Lasten	13.963	14.004	-40
Baten	-1	-3	2
Totaal 0.4 Overhead.	13.962	14.001	-38
Gerealiseerd resultaat	13.962	14.001	-38

PROGRAMMA 10 ALGEMEEN BESTUUR

Wat hebben we in 2019 gerealiseerd en welke activiteiten zijn daarvoor verricht?

Uitvoeringsagenda 2018-2022

07. Inwonerparticipatie

In 2019 heeft de raad opdracht gegeven om een organisatie brede visie op te stellen over interactie met de samenleving: wat voor gemeente willen wij zijn? In 2019 is een start gemaakt met het opstellen van deze visie (gereed mei 2020). Er is input opgehaald bij de gemeenteraad, het college, de ambtelijke organisatie en partners. De visie wordt richtinggevend voor het handelen van de gemeente. De positie van dorps- en wijkraden wordt meegenomen in de uitwerking van de visie. In 2019 is de interactiewijzer geëvalueerd en verbeterd; de interactiewijzer wordt geactualiseerd op basis van de visie. De visie en de implementatie van de visie betreffen de uitvoering van zowel speerpunt 7 als speerpunt 8. Daarom zijn deze bij de begroting 2020 geïntegreerd tot 1 speerpunt.

08. Kerngericht werken

Dit speerpunt is gericht op het verder ontwikkelen van kerngericht werken en te concretiseren naar concrete instrumenten die organisatie breed kunnen worden ingezet. In 2019 is uitvoering gegeven aan een plan van aanpak (vastgesteld op 4 september 2018). Diverse acties zijn uitgevoerd, en er zijn 2 testcases gestart, in Driel en Slijk-Ewijk. De ervaringen hiervan worden benut bij de nieuwe visie (speerpunt 7). Aangezien de visie invloed zal hebben op het kerngericht werken, laten we de doorontwikkeling van kerngericht werken volgen op de visie, zie verder speerpunt 7.

Wat heeft het programma 10 Algemeen bestuur gekost?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Actuele Begroting 2019	Realisatie 2019	Saldo 2019
0.1 Bestuur.			
Lasten	2.900	3.302	-403
Baten	0	-134	134
Totaal 0.1 Bestuur.	2.900	3.169	-269
0.2 Burgerzaken.			
Lasten	1.172	1.076	96
Baten	-701	-620	-81
Totaal 0.2 Burgerzaken.	471	456	15
Gerealiseerd resultaat	3.371	3.625	-254

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000.

0.1 Bestuur	Voordelen	Nadelen	I/S
- Op basis van een berekening bij TR4-2019 was een bedrag van € 907.200 (aanvullend) gestort in de VZ Wethouderspensionen. Op basis van een nacalculatie bij het opstellen van de jaarrekening bleek in eerste instantie dat er € 102.000 kon vrijvallen. Bij de accountantscontrole in mei 2020 kwam echter naar voren dat hierbij een onjuiste en te hoge rekenrente was gehanteerd. Dit betekent dat er een aanvullende storting van € 304.000 moest plaatsvinden. Per saldo is ten opzichte van TR4-2019 dus sprake van een nadeel van € 202.000.		202	I
- Hogere dan geraamde vergoedingen en tegemoetkomingen voor raadsleden.		44	I
- Hogere dan geraamde sociale uitkeringen gewezen wethouders.		18	I
Saldo diverse overige voor- en nadelen.		5	I
Totaal		269	

Verbonden partijen

De Euregio RijnWaal en Arnhem Nijmegen City Region dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VPB, ONVOORZIEN EN MUTATIES RESERVES

Algemene dekkingsmiddelen, VPB en onvoorzien

Lasten (bedragen x € 1.000)	Begr. na wijz. 2019	Werkelijk 2019	Vershil
<u>Onvoorzien:</u>			
- werkelijke raming onvoorzien	-20	0	-20
<u>VPB:</u>			
- raming vpb	62	40	22
<u>Overige lasten:</u>			
- reeds bestemde structurele financiële ruimte	65	0	65
- eenmalige financiële ruimte	0	0	0
- stelposten (algemeen)	0	0	0
- lasten heffingen en invordering gemeentelijke belastingen	518	552	-34
- lasten deelnemingen	11	11	0
- lasten geldleningen	5	5	0
- overige lasten	3.136	3.249	-113
Totaal lasten	3.778	3.858	-80
<u>Baten (bedragen x € 1.000)</u>			
<u>Algemene dekkingsmiddelen:</u>			
- dividend deelnemingen	171	168	3
- onroerende zaakbelastingen gebruikers	951	946	5
- onroerende zaakbelastingen eigenaren	6.386	6.408	-22
- hondenbelasting	282	275	7
- reclamebelasting	77	76	1
- precariobelastingen	2.855	2.862	-6
- uitkeringen gemeentefonds (incl. sociaal deelfonds)	65.140	65.078	62
- rentetoevoeging aan algemene dienst:	0	0	0
- rente bestemmingsreserves	278	367	-89
- rente voorzieningen	759	656	104
- rente overlopende passiva	9	0	9
- onderuitputting	71	0	71
<u>Overige baten:</u>			
- overige baten	1.104	895	209
Totaal baten	78.083	77.730	353

Toelichting verschillen groter dan € 100.000.

- lagere rentetoevoeging aan de algemene dienst doordat het werkelijke saldo van de voorzieningen lager was dan het geraamde saldo per 1-1-2019. (€ 32,8 miljoen t.o.v. € 38 miljoen, dus 2% x € 5,2 miljoen = € 104K verschil.)

- het nadelige verschil in de overige baten van € 209K betreft het totaal van diverse kleinere verschillen.

Mutaties reserves per programma

Toevoegingen (bedragen x € 1.000)	Begr. na wijz. 2019	Realisatie 2019	Vershil
Toevoeging aan reserves programma 01	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 02	0	2.391	-2.391
Toevoeging aan reserves programma 03	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 04	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 05	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0	887	-887
Toevoeging aan reserves programma 09	94	94	0
Toevoeging aan reserves programma 10	0	0	0
Toevoeging aan reserves alg. dekkingsmidd.	2.753	4.169	-1.416
Totaal toevoegingen	2.847	7.541	-4.694
Onttrekkingen (bedragen x € 1.000)	Begr. na wijz. 2019	Realisatie 2019	Vershil
Onttrekkingen aan reserves programma 01	-38	-1	-37
Onttrekkingen aan reserves programma 02	-697	-1.271	574
Onttrekkingen aan reserves programma 03	-50	-25	-25
Onttrekkingen aan reserves programma 04	-141	-109	-32
Onttrekkingen aan reserves programma 05	-674	-470	-204
Onttrekkingen aan reserves programma 06	-1.951	-1.364	-587
Onttrekkingen aan reserves programma 07	-193	-83	-110
Onttrekkingen aan reserves programma 08	-1.594	-1.063	-531
Onttrekkingen aan reserves programma 09	-298	-211	-87
Onttrekkingen aan reserves programma 10	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	-2.901	-4.317	1.416
Totaal onttrekkingen	-8.537	-8.914	378
Saldo (bedragen x € 1.000)	Begr. na wijz. 2019	Realisatie 2019	Vershil
Saldo mutaties reserves programma 01	-38	-1	-37
Saldo mutaties reserves programma 02	-697	1.121	-1.818
Saldo mutaties reserves programma 03	-50	-25	-25
Saldo mutaties reserves programma 04	-141	-109	-32
Saldo mutaties reserves programma 05	-674	-470	-204
Saldo mutaties reserves programma 06	-1.951	-1.364	-587
Saldo mutaties reserves programma 07	-193	-83	-110
Saldo mutaties reserves programma 08	-1.594	-177	-1.418
Saldo mutaties reserves programma 09	-204	-116	-87
Saldo mutaties reserves programma 10	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	-148	-148	0
Totaal saldo	-5.689	-1.373	-4.317

PARAGRAFEN

I. Lokale lasten

Inleiding

In deze paragraaf bieden wij inzicht in het beleidskader rond de lokale heffingen, de soorten heffingen, de tariefs- en kostenontwikkeling, de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid.

Daarnaast is aan het einde van deze paragraaf een kosten- en dekkingsoverzicht opgenomen van de belangrijkste bestemmingsheffingen: rioolheffing en de reinigingsheffingen.

Het beleidskader van de lokale heffingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Beleidskader

Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) en Verordening onroerende-zaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Met dagtekening 23 februari 2019 zijn de WOZ-beschikkingen/aanslagen gemeentelijke belastingen 2019 verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften heeft tijdig plaatsgevonden. De wettelijke termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar. In 2019 zijn 97% van de bezwaren tegen de WOZ-waarde binnen 5 maanden en de bezwaren tegen de overige belastingen binnen 3 maanden afgehandeld.

Herwaardering

Voor het belastingjaar 2019 is de OZB gebaseerd op de WOZ-waarden per de waardepeildatum 1 januari 2018. Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waarden geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag OZB. Niet alleen wanneer waarden dalen, maar ook niet als waarden stijgen. Wel kan het natuurlijk zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt, wat dan ook tot een hogere of lagere belastingaanslag zal leiden.

Tarieven

Bij de vaststelling van de OZB-tarieven voor 2019 is rekening gehouden met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken. De waarden van woningen zijn in de periode van 1 januari 2017 tot 1 januari 2018 met gemiddeld 5,3% gestegen. De waarden van niet-woningen zijn in die periode gemiddeld met 1,56% gestegen. De OZB-tarieven zijn, naast de hiervoor vermelde aanpassing in verband met de waardeontwikkeling, trendmatig verhoogd met 1,5%. De totale OZB-opbrengst 2019 bedraagt € 7.353.000 (afgerond).

Hondenbelasting

Beleidskader

Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

De hondenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengst in de algemene middelen vloeit en van waaruit gemeenten zelf mogen bepalen waaraan het wordt besteed. Uit onze inkomsten van de hondenbelasting worden onder andere de aanleg, het onderhoud en de schoonmaak van de hondenvoorzieningen (hondenuitlaatplaatsen en hondenlosloopegebieden) betaald.

Tarieven

De tarieven van de hondenbelasting zijn in 2019 verlaagd met 1,1%. Per 1 januari 2019 zijn de hondenpenningen afgeschaft. De lagere lasten zijn doorberekend in het tarief. De opbrengst van de hondenbelasting 2019 bedraagt € 275.000 (afgerond).

Rioolheffing

Beleidskader

Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2019 en Gemeentelijk Rioleringsplan Overbetuwe 2018-2022 (GRP).

Algemeen

De rioolheffing wordt geheven voor de bekostiging van beheer en onderhoud van het gemeentelijke rioleringsstelsel. Evenals de afvalstoffenheffing is de rioolheffing kostendekkend: we gaan uit van het principe 'de vervuiler betaalt'. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een pand. De raad heeft een voorziening riolering ingesteld: het verschil tussen de opbrengsten en de kosten van riolering komen ten gunste of ten laste van de voorziening. Als uit de jaarrekening verschillen blijken met het vastgestelde GRP, dan dat wordt dit verschil bij de tariefvaststelling van het eerstvolgende jaar meegenomen.

Tarieven

De totale opbrengst uit de rioolheffing bedraagt € 1.960.000 (afgerond). Om tot een volledige kostendekking voor 2019 te komen is een onttrekking aan de voorziening nodig geweest van afgerond € 978.000. Dit is ten opzichte van de vastgestelde begroting GRP €260.000 meer. De belangrijkste oorzaak hiervan is de verlaging van het tarief voor 2019 voortvloeiende uit de jaarrekening 2017. Daarnaast zijn er in 2019 exploitatievoordelen. Die zijn vooral ontstaan uit lagere personeelskosten en minder kapitaallasten door vertraagde investeringen. Het voordeel uit 2019 wordt zoals gebruikelijk verwerkt in de riooltarieven 2021. Door de inzet van de voorziening riolering in 10 jaar, kunnen de riooltarieven in die periode uiterst beperkt blijven. De tarieven zijn verlaagd met 14,9%. Het belangrijkste tarief 2019 is € 93,80 voor een waterverbruik tot 500 kubieke meter.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Beleidskader

Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer en Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Voor de reinigingsheffingen geldt het beginsel: 'de vervuiler betaalt'. Om die reden is 100% kostendekking het uitgangspunt.

Tarieven

De totale opbrengst uit de rioolheffing bedraagt € 3.908.000 (afgerond). Vanaf 2017 geldt het nieuwe afvalplan. De hogere kosten voor het inzamelen van afval zijn doorberekend aan de inwoners waarbij uitgegaan wordt van 100% kostendekking. De tarieven zijn in 2019 met 1,6% verhoogd.

Precariobelasting op kabels en leidingen

Beleidskader

Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2019 en de Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Vanaf 1 januari 2022 is het voor gemeenten niet meer mogelijk om precariobelasting op kabel- en leidingnetwerken te heffen. Tot 1 januari 2022 mag maximaal het tarief dat gold op 10 februari 2016 geheven worden. De geraamde structurele opbrengst wordt in 4 jaar (2018-2021) naar nul afgebouwd.

Tarieven

De tarieven voor precariobelasting (exclusief het tarief voor precariobelasting op kabels en leidingen) zijn trendmatig verhoogd met 1,5%. Met ingang van 1 november 2014 wordt er precariobelasting op kabels en leidingen geheven. Voor 2019 is de belastingopbrengst hiervan € 2.822.000 (afgerond).

Marktgeden/standplaatsen

Beleidskader

Verordening marktgeden gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Iedereen die een standplaats heeft op de wekelijkse markt betaalt marktgeld. Dat geldt ook voor degene die een standplaats heeft voor bijvoorbeeld één dag. Naast marktgeld betalen ze een bedrag voor de elektriciteitsvoorzieningen als daarvan gebruik wordt gemaakt.

Tarieven

Voor de goederenmarkt in Zetten geldt een lager tarief dan voor Elst. De reden hiervoor is de beperktere omvang van de kern Zetten en de markt. De tarieven zijn afgeleid van de opgenomen tarieven voor overige standplaatsen in de Tarieventabel leges, behorende bij de legesverordening. De tarieven voor marktgeld zijn voor 2019 trendmatig verhoogd met 1,5%.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader

Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. In deze gemeente zijn er drie algemene begraafplaatsen.

Tarieven

De tarieven voor lijkbezorgingsrechten zijn voor 2019 trendmatig verhoogd met 1,5%.

Reclamebelasting

Beleidskader

Verordening reclamebelasting gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

In 2015 is de reclamebelasting ingevoerd ter financiering van de invoering van Centrum Management Elst (CME). Het CME heeft als doel om samen met de ondernemers uit het centrum van Elst en de gemeente een gezond ondernemersklimaat neer te zetten en Elst te promoten in de regio. De reclamebelasting is ingevoerd voor een periode van 5 jaar. 2019 is het laatste jaar dat reclamebelasting is geheven.

Tarieven

De tarieven voor 2019 zijn verhoogd met 1,4% inflatie.

Leges

Beleidskader

Legesverordening gemeente Overbetuwe 2019 en de Tarieventabel leges 2019.

Algemeen

We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven.

Tarieven

De tarieven voor leges zijn trendmatig verhoogd met 1,5%, met uitzondering van de bouw gerelateerde leges voor omgevingsvergunningen die geheven worden met de bouwkosten als grondslag. Een stijging van de bouwkosten leidt immers al tot een verhoging van de leges. Voor sommige diensten heeft het Rijk een maximum tarief ingesteld, zoals voor rijbewijzen, paspoorten en identiteitskaarten. Het uitgangspunt voor de tarieven is gebaseerd op 100% kostendekking.

Lokale lastendruk in vergelijking met het regionale en landelijke beeld

De lokale lasten worden jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de economie van de lagere Overheden (COELO) in beeld gebracht. De cijfers van de COELO over 2019 leveren een goede vergelijking op van de lastendruk in onze gemeente ten opzichte van het regionale en landelijke beeld. De woonlasten voor een gemiddeld gezin in Overbetuwe zijn in 2019 de laagste van de provincie Gelderland en de op één na laagste van Nederland.

Belastingdruk per object en inwoner op basis van de werkelijke opbrengsten van de afgelopen belastingjaren:

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Opbrengst per object	639,71	639,80	623,27	592,23	605,73	596,86
Opbrengst per inwoner	300,70	299,08	293,00	276,71	283,32	280,69

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en Kwijtscheldingsregeling gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Net als in voorgaande jaren worden de maximale mogelijkheden tot het verlenen van kwijtschelding benut. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid.

Kwijtscheldingsaanvragen

Voor degenen die eerder ook al kwijtschelding hebben gekregen maken we, met verleende toestemming van de belastingschuldigen, gebruik van een procedure voor automatische toetsing voor kwijtschelding door het Inlichtingenbureau. Dit heeft er toe geleid dat in 2019 433 belastingschuldigen geen verzoek om kwijtschelding hoefden in te dienen.

In 2019 zijn er, naast de automatische kwijtschelding, nog 340 kwijtscheldingsaanvragen ingediend. Van deze aanvragen zijn er 255 geheel of gedeeltelijk gehonoreerd. Wij streven ernaar om de kwijtscheldingsverzoeken binnen 5 maanden af te handelen. In 2019 is 80% van alle kwijtscheldingsaanvragen binnen 5 maanden en 20% binnen 7 maanden afgehandeld. Er is voor € 148.000 (afgerond) aan kwijtschelding verleend.

Overzicht belastingopbrengsten 2019

Heffing (bedragen x € 1.000)	Begroot 2019 incl. begr. wijz.	Werkelijk 2019
OZB woningen + niet-woningen	7.336	7.353
Hondenbelasting	282	275
Rioolheffing	1.953	1.960
Reinigingsheffing	3.872	3.908
Marktgeden/standplaatsen	37	31
Lijkbezorgingsrecht	53	57
Reclamebelasting	77	76
Precariobelasting	2.855	2.862
Leges omgevingsvergunningen	868	1.222
Overige leges	905	834
Subtotaal bruto inkomsten	18.239	18.579
Kwijtschelding	171	148
Totaal netto opbrengst heffingen	18.068	18.430

Heffing (bedragen x € 1.000)	Opbrengst per object (aantal)	totaal 2019 in %	Opbrengst per inwoner (aantal)	totaal 2019 in %
OZB woningen	€ 225,36	27,3%	€ 105,98	27,3%
OZB niet-woningen	€ 103,43	12,6%	€ 48,64	12,6%
Hondenbelasting	€ 12,32	1,5%	€ 5,79	1,5%
Rioolheffing	€ 87,65	10,6%	€ 41,22	10,6%
Reinigingsheffing	€ 174,73	21,2%	€ 82,17	21,2%
Marktgeden	€ 1,37	0,2%	€ 0,64	0,2%
Standplaatsen	€ 0,01	0,0%	€ 0,01	0,0%
Lijkbezorgingsrecht	€ 2,57	0,3%	€ 1,21	0,3%
Reclamebelasting	€ 3,42	0,4%	€ 1,61	0,4%
Precariobelasting	€ 127,95	15,5%	€ 60,17	15,5%
Kwijtschelding	-€ 6,63	-0,8%	-€ 3,12	-0,8%
Leges	€ 91,93	11,2%	€ 43,23	11,2%
Totaal	€ 824,12	100,0%	€ 387,56	100,0%

De kostendekking

Inleiding

Het BBV schrijft voor dat in deze paragraaf inzicht geven moet worden in de mate van kostendekking van de belastingen die op inwoners en/of bedrijven worden verhaald.

In het beleidskader (zie hiervoor) wordt de beoogde dekking omschreven. Hierna wordt inzicht gegeven in de gerealiseerde kostendekking van de twee belangrijkste bestemmingsheffingen, te weten: de rioolheffing en de reinigingsheffingen.

In de paragraaf lokale heffingen bij de programmabegroting 2019 én in de vastgestelde "Financiële verordening 2017 gemeente Overbetuwe" staan de uitgangspunten voor de berekeningswijze opgenomen. Op de volgende pagina staat de kostendekking 2019 per verordening.

Verordening Rioolheffing						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Begroot primair	Realisatie	Verschil	Toelichting
Directe lasten	7.2	riolering	2.250			
Inkomsten	7.2	riolering	-4			
Netto kosten			2.246	2.054	-192	1
Toe te rekenen kosten						
Overhead: opslag uurtarief	7.2	riolering	547	473	-73	2
Compensabele BTW	7.2	riolering	321	318	-3	
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	80	63	-17	
Kosten waterbeheer	5.7	openbaar groen	138	181	43	
Kosten straatreiniging	2.1	verkeer en vervoer	116	116	0	
Totale kosten			3.447	3.205	-242	
Opbrengst heffing	7.2	riolering	-2.295	-1.960	335	3
Bespaarde rente VZ riolering	0.5	treasury	-257	-267	-10	
Totale baten			-2.552	-2.227	325	
Totale baten - lasten (onttrekking aan voorziening riolering)			895	978	83	4
Dekkingspercentage excl. de onttrekking aan voorziening			74,02%	69,48%		
Dekkingspercentage incl. de onttrekking aan voorziening			100,00%	100,00%		
Opm: in deze berekening is de rente over de voorziening meegenomen in de kostendekking. Dat is een lokale keuze.						

Toelichting:

1. Lagere netto lasten door: minder onderhoudskosten (€ 46.000), minder kapitaalasten (€ 70.000) en loonkosten (€ 76.000)
2. Lagere overheadkosten als gevolg van de lagere loonkosten (zie toelichting 1): € 73.000
3. De riooltarieven zijn in verlaagd, zie paragraaf lokale lasten in programmabegroting 2019. Hierdoor lagere inkomsten: € 343.000
4. Het saldo van de diverse voor- en nadelen leidt tot een extra onttrekking t.o.v. de primaire begroting van € 83.000.

Verordening Reinigingsheffing						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Begroot primair	Realisatie	Verschil	Toelichting
Directe lasten	7.3	afval	3.889	4.443	-555	1
Inkomsten	7.3	afval	-1.256	-1.188	-69	2
Netto kosten			2.632	3.256	-623	
Toe te rekenen kosten						
Overhead: opslag uurtarief (incl. Boa's)	7.3	afval	598	599	0	
Compensabele BTW	7.3	afval	551	629	-79	3
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	91	81	10	
Totale kosten			3.872	4.565	-692	
Opbrengst heffing	7.3	afval	-3.872	-3.908	35	4
Totale baten			-3.872	-3.908	35	
Totale baten - lasten			0	657	-657	
Dekkingspercentage			100,00%	85,61%	-14,39%	

Toelichting:

1. Hogere lasten: zie TR2 en 3 en toelichting in de jaarrekening, taakveld 7.3
2. Lagere opbrengsten oud papier en PMD afval
3. BTW effect n.a.v. hogere lasten
4. Hogere opbrengst door meer ingezamelde RST containers

II. Weerstandsvermogen

1. Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffer die de gemeente achter de hand heeft om deze risico's op te vangen. Dit laatste wordt ook wel de weerstandscapaciteit genoemd.

Weerstandsvermogen = de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit.

Risico's zijn gebeurtenissen:

- waarvan niet zeker is dat deze gaan plaatsvinden en
- waarvan de kosten nagenoeg niet zijn in te schatten.

Deze risico's moeten worden vermeld in deze paragraaf. Voorbeelden hiervan zijn: risico's bij uitvoering grote ruimtelijke projecten, juridische procedures, financiële gevolgen decentralisaties, etc. Het is op basis van de begrotingsvoorschriften niet toegestaan om voor risico's een financiële voorziening te treffen. Dat mag alleen voor gebeurtenissen die zeker gaan plaatsvinden en waarvan de financiële consequenties redelijk zijn in te schatten. Voorbeelden hiervan zijn: voorziening groot-onderhoud gebouwen, verwachte tekorten grondexploitatie o.b.v. actuele exploitatieberekeningen, e.d.

Weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden om financiële risico's op te vangen. Daarbij kan worden gedacht aan reserves, onbenutte belastingcapaciteit en begrotingsoverschotten. Voor een gezonde financiële positie van de gemeente is het van belang dat de financiële risico's goed in beeld zijn en er voldoende financiële buffers zijn om die risico's op te vangen.

Voor een zuivere bepaling van het weerstandsvermogen wordt er in deze paragraaf onderscheid gemaakt in:

- eenmalig weerstandsvermogen:
de verhouding tussen incidentele financiële risico's en eenmalige weerstandscapaciteit
- structureel weerstandsvermogen:
de verhouding tussen structurele financiële risico's en structurele weerstandscapaciteit

Paragraaf in één Oogopslag

Eenmalig weerstandsvermogen	Rekening 2019	Begroting 2020	Rekening 2018
Verhouding tussen:			
- eenmalige risico's	€ 8,3 miljoen	€ 9,4 miljoen	€ 10,8 miljoen
- eenmalige weerstandscapaciteit (betreft AR)	€ 19,2 miljoen	€ 12,4 miljoen	€ 19,3 miljoen
Ratio:	2,3	1,3	1,8
Kwalificatie eenmalige weerstandsvermogen:	voldoende #	voldoende	ruim voldoende

Bij een ratio van 2,3 hoort de kwalificatie uitstekend. Echter bij het vaststellen van de begroting 2020 is door de raad tevens besloten om per 1-1-2020 een bestemmingsreserve Sociaal Domein in te stellen van € 9,027 miljoen en dat bedrag te onttrekken uit de algemene reserve. Dit betekent dat per 1-1-2020 de ratio is gedaald naar 1,2 (10,2 AR / 8,3 risico's) en daarbij hoort de kwalificatie voldoende.

Structureel weerstandsvermogen	mei 2020 (raadsvoorstel begr.wijz.)	november 2019 (begroting 2020)	mei 2019 (kadernota 2020)
Verhouding tussen:			
- structurele risico's	pm *	pm *	pm *
- structurele weerstandscapaciteit (begrotingssaldo)	€ 1.240	€ 895k	€ 850k
Kwalificatie structurele weerstandsvermogen:	onvoldoende #	ruim voldoende	ruim voldoende
* niet gekwantificeerd			
<p>Overbetuwe scoort categorie A (= voldoende) op drie van de vijf financiële kengetallen. Dit is een minder goede score dan in de Jaarstukken 2018 en Begroting 2020 door hoofdzakelijk de daling van de structurele exploitatieruimte naar een negatief percentage. Deze zorgelijke ontwikkeling komt ook naar voren in de 1^e Bestuursrapportage 2020 en de Kaderbrief 2021.</p>			

Op basis van het bijgestelde begrotingssaldo 2020 (1e berap 2020 € 1,9 miljoen negatief) en de saldi in meerjarenperspectief (in Kaderbrief 2021 forse tekorten 2021-2024) kwalificeren wij het structurele weerstandsvermogen als onvoldoende.

2. Incidenteel weerstandsvermogen

2.1 Incidentele financiële risico's

A. Grote projecten, niet zijnde grondexploitatie

De gemeente heeft een aantal grote projecten in voorbereiding en uitvoering. Wij informeren u kort over de stand van zaken. Hieruit blijkt dat de eenmalige risico's die we op dit moment voorzien binnen de projecten zijn gedekt. Risico's als gevolg van prijsstijgingen schatten we in op € **0,5** miljoen.

Spoorzone/Ontsluiting Heinz

Het project Spoorzone is afgerond. Voor dit project zijn geen risico's meer aanwezig. Door de lagere uitvoeringskosten en de daaruit vloeiende lagere subsidies bedraagt het gemeentelijk aandeel € 2,8 miljoen. (Van het ministerie van I&M dienen wij de toegezegde definitieve vaststellingsbeschikking voor de SPODO subsidie nog te ontvangen). Er was begroot een aandeel van € 5,5 miljoen. Het voordelige saldo van dit project ad € 2,7 miljoen zal (cf. raadsbesluit 19rb000154 3-12-2019) als dekkingsmiddel worden ingezet voor het project Verbeteren infrastructuur Elst Noord.

Verbeteren infrastructuur Elst Noord

De infrastructuur (spoor kruisingen) Elst Noord bevat naast de onderdoorgang Rijksweg-Noord tevens het viaduct en de fietsverbinding 1e Weteringsewal en de flankerende maatregelen. De kosten voor het totale project zijn geraamd op € 28,1 miljoen. Deze kosten worden voor een deel gedekt uit bijdragen van Prorail, ministerie van I&M, de provincie en Park Lingezegen. Door de extra bijdragen van de provincie en het ministerie van I&M die afgelopen jaar zijn toegekend en de bijdrage vanuit het project Spoorzone kan het project binnen het toegekende krediet van € 6,55 miljoen worden gerealiseerd.

Ontsluiting Park 15

Overbetuwe draagt in financiële zin bij aan een goede verkeerskundige ontsluiting van Park 15. Met de ontwikkelaar is in 2019 overeenstemming bereikt over een 2e Addendum op de Samenwerkingsovereenkomst. Deze is begin 2020 gesloten. Hierin zijn afspraken gemaakt over de bijdrage vanuit Park 15. Voor de dekking van het gemeentelijk aandeel is een bestemmingsreserve afslag 38 gevormd ter grootte van € 4,5 miljoen waarvan momenteel nog € 3,14 miljoen na bijdrage van Park 15 beschikbaar is. Deze middelen worden ingezet ter dekking van de kosten volgende fase

Afslag 38.

Knoop 38

Het speerpunt knoop 38 bestaat uit de volgende deelprojecten:

1. *Railterminal Gelderland (RTG)*
2. *Gebiedsmaatregelen Knoop 38*
3. *Afslag 38*

Railterminal Gelderland (RTG)

Voor het faciliteren van de Railterminal Gelderland (RTG) is voor de jaren 2018 en 2019 een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld. Het gaat hierbij alleen om proceskosten (uren en advies). Voor 2020 en volgende jaren zal een nieuw krediet worden aangevraagd. Onderdeel van het project vormt de aanvullende aankoopregeling die per amendement door de gemeenteraad is aangenomen (24 oktober 2017). Dit amendement wordt momenteel uitgewerkt en het benodigde krediet zal te zijner tijd bij de gemeenteraad worden aangevraagd. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Gebiedsmaatregelen Knoop 38

De gebiedsmaatregelen worden door de gemeente gerealiseerd met een door de provincie Gelderland beschikbaar gesteld budget (€ 4,5 miljoen). Bij de keuze van de uit te voeren maatregelen is het beschikbare budget een harde randvoorwaarde. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Afslag 38

De totale kosten van afslag 38 zijn sterk afhankelijk van de te kiezen scope van het project. Daarover worden in 2020 naar verwachting definitieve afspraken gemaakt met de gemeente Nijmegen, Rijkswaterstaat en de Provincie Gelderland. Vanuit de gemeente Overbetuwe resteert nog een restant bestemmingsreserve van (afgerond) € 2,2 miljoen en er komt vanuit Park 15 een bijdrage van € 0,9 miljoen (tezamen € 3,14 miljoen). Indien meer middelen moeten worden besteed, zal hiervoor een voorstel aan de Raad worden gedaan.

De gesprekken over de totale dekking van afslag 38 zijn in volle gang. De totale kosten zijn afhankelijk van de scope van het project, maar zijn tot op heden niet volledig gedekt. Onvolledige dekking van het project door de betrokken partijen kan leiden tot uitstel van de aanpassing van de afslag. Een duiding van het financiële risico kan op dit moment niet worden gegeven.

Land van Tap

In 2015 en 2018 zijn door de gemeente de gronden voor het "Land van Tap" aangekocht. Op dit moment is er nog geen inzicht in het ontwikkelprogramma. Volgens de BBV regels zijn de gronden eind 2019 getaxeerd naar huidige bestemming en bedraagt de taxatiewaarde ca € 1,1 mln. lager dan de aankoopwaarde. In de jaarrekening 2019 is de boekwaarde met ca. € 1,1 mln. verlaagd.

Schil Zetten Hemmen

Als onderdeel van een landschappelijke bufferzone met daarbij de realisatie van een algemene begraafplaats in Zetten is een krediet € 350.000 beschikbaar. Begin 2020 is het bestemmingsplan door een uitspraak van de Raad van State onherroepelijk geworden en zal in 2020 gestart worden met de realisatie. Op basis van het huidige inzicht kan het project worden uitgevoerd binnen het beschikbaar gestelde krediet.

De Danenberg

Voor de ontwikkeling van landschapspark de Danenberg zijn gemeentelijke bijdragen beschikbaar gesteld van totaal € 3,4 mln. (incl. € 1,3 mln. voor de aankoop van de gronden voor het Middengebied). De komende periode wordt dit project met de partners nader uitgewerkt en wordt bezien of het project haalbaar is binnen dit taakstellende budget.

MFC Valburg

De raad heeft op 26 februari 2019 het krediet vanwege sterk gestegen bouwkosten en duurzaamheidsmaatregelen verhoogd met € 715.000. In mei 2019 zijn diverse overeenkomsten gesloten met de gemeente, de stichting MFC Valburg en de eigenaar van het Wapen van Valburg. Begin 2020 is de aanbestedingsprocedure afgerond en verwacht wordt dat er in 2020 wordt gestart met de bouw. In overleg met de dorpsraad Valburg en bewoners wordt een inrichtingsplan Molenhoekplein opgesteld waardoor ruimtelijk en functioneel het MFC Valburg en het Molenhoekplein één geheel wordt. Voor deze extra kosten zal een subsidie 'SteenGoed benutten' van de provincie Gelderland worden aangevraagd.

MFC Herveld

Met de vereniging 'Ons Dorpshuis' heeft de gemeente begin 2019 overeenkomsten gesloten. De aanbestedingsprocedure is afgerond. In februari 2020 is gestart met de bouw. Voor de inrichting van het Jupiterplein is een inrichtingsplan vastgesteld en hiervoor is een subsidie 'SteenGoed benutten' van de provincie Gelderland ad. € 500.000 toegekend.

MFA Randwijk

Eind 2018 heeft de raad het beschikbare budget opgehoogd (van € 1,8 naar € 2,1 miljoen). Dit vanwege de sterk gestegen bouwkosten en de te treffen duurzaamheidsmaatregelen. De bouw van het MFA Randwijk is in 2019 gestart en zal in 2020 worden afgerond. Voor de bovengenoemde multifunctionele accommodaties vindt momenteel een onderzoek plaats naar de fiscale toepassing van de BTW op multifunctionele en sportaccommodaties. Er is een risico aanwezig dat de gemeente de BTW last niet volledig gecompenseerd zal krijgen. Een lagere bijdrage zal een nadelig effect hebben op het beschikbaar gestelde krediet.

Huisvesting OBC

In 2017 is besloten dat de nieuwbouw voor het OBC zal plaatsvinden op de locatie De Vinkenhof te Elst. Voor de realisatie van de nieuwbouw inclusief de 1e inrichting en de gymzaal was in totaal een krediet beschikbaar gesteld van € 9,2 mln. Door de gestegen bouwkosten is in de begroting 2020 een extra krediet opgenomen van € 3.116.000. Hierdoor zijn er voldoende dekkingsmiddelen aanwezig. De oplevering van het schoolgebouw staat gepland in de zomer van 2021.

Knoop 38

Voor het proces Knoop 38 is voor de jaren 2018 en 2019 een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld. Het gaat hierbij alleen om proceskosten (uren en advies). Voor 2020 en volgende jaren zal een nieuw krediet worden aangevraagd. Onderdeel van het project vormt de aanvullende aankoopregeling die per amendement door de gemeenteraad is aangenomen (24 oktober 2017). Dit amendement wordt momenteel uitgewerkt en het benodigde krediet zal te zijner tijd bij de gemeenteraad worden aangevraagd. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Gebiedsmaatregelen Knoop 38

De gebiedsmaatregelen worden door de gemeente gerealiseerd met een door de provincie Gelderland beschikbaar gesteld budget (4,5 miljoen). Bij de keuze van de uit te voeren maatregelen is het beschikbare budget een harde randvoorwaarde. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Gemeentehuis

Het jaar 2019 heeft volop in het teken gestaan van het daadwerkelijk ver/nieuwbouwen van het gemeentehuis. Het afgelopen jaar heeft nadere optimalisatie van het ontwerp ook tot financiële plussen en minnen geleid. De verwachting is dat we het project nagenoeg budgetneutraal af kunnen ronden. Nadere informatie is opgenomen bij Programma 9 (speerpunt 47) van deze jaarstukken.

B. Grondexploitatie algemeen

Risicoanalyse

Voor de grondcomplexen wordt elk jaar een gewogen risicoanalyse opgesteld. De gewogen risicobedragen per 1-1-2020 van de actieve en passieve (in exploitatie en nog in exploitatie te nemen) complexen over de periode 2020-2025 bedragen in totaal afgerond **€ 1,3 miljoen**. Voor dit bedrag wordt met ingang van 2016 geen afzonderlijke voorziening meer opgenomen. Tijdens het boekjaar monitoren wij de risico's van de grondexploitaties.

Ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen

De gemeente faciliteert een aantal ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen die voor rekening van initiatief nemende partijen worden uitgevoerd. We noemen het een passief grondcomplex als er een overdracht van nieuwe openbare ruimte naar de gemeente plaats vindt. Het uitgangspunt bij al deze projecten is dat de gemeentelijke kosten bij de initiatiefnemer worden verhaald. Hiervoor worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt en zekerheden in de vorm van een bankgarantie of concerngarantie gevraagd. Voor het deel van de kosten dat mogelijk niet verhaald kan worden wordt jaarlijks een voorziening gevormd of deze kosten worden afgeboekt.

Regionaal Programma Werklocaties regio Arnhem Nijmegen (RPW)

In de regio Arnhem Nijmegen is al geruime tijd sprake van overaanbod van bedrijfsterreinen, kantoren en perifere detailhandel. Het bestaande, deels verouderde en deels versnipperde aanbod, staan gewenste en nieuwe ontwikkeling in de weg. De regio kan dit uitsluitend oplossen door in onderlinge samenwerking dit overaanbod terug te brengen. De provincie Gelderland heeft de regiogemeenten de ruimte geboden om deze oplossing gezamenlijk uit te werken. In 2015 is de regio hiermee aan de slag gegaan en gezamenlijk is toegewerkt naar een definitief RPW. Het definitieve RPW is in oktober 2017 aangeboden aan de gemeenten. De raad heeft ingestemd met het RPW. In februari 2018 hebben de Gedeputeerde Staten het RPW vastgesteld.

Overbetuwe mag 5,2 hectare lokale bedrijventerreinen hebben. In de ruimtelijke uitwerking van de provincie Gelderland van 4 juni 2019 (vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten) staat dat er in Overbetuwe een voorraad van lokale bedrijventerreinen is van 7,03 ha., dit betekent een overaanbod van 1,83 ha. Op bedrijventerrein de Merm is 1,83 ha. aan bedrijfskavels voorzienbaar gemaakt. Dat betekent dat indien er minder dan 1,83 hectare is verkocht/uitgegeven aan lokale bedrijventerreinen voor 1 januari 2021 dat op de aangewezen kavels (de Merm) de 'harde' plancapaciteit (deels) geschrapt moet worden. Dit kan leiden tot een kostenpost voor de gemeente Overbetuwe. Het mogelijke verlies moet in 2021 (na de gevolgde procedure voor transformatie) genomen worden.

Overbetuwe heeft op 1 februari 2020 een overschot van 0,99 hectare aan lokale bedrijventerreinen. Dit zou maximaal een kostenpost zijn van afgerond **€ 1 miljoen**. Kijkend naar de uitgifte van bedrijventerreinen de afgelopen twee jaar dan is de verwachting dat er in gemeente Overbetuwe per 1 januari 2021 minder dan 5,2 ha. aan voorraad van lokale bedrijventerrein is en dat er geen harde plancapaciteit geschrapt dient te worden.

Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop

De administratieve voorschriften (BBV – Besluit Begroting en Verantwoording) zijn met ingang van het boekjaar 2016 op enkele onderdelen gewijzigd. Dit betreft onder andere het aspect tussentijdse winstneming bij complexen grondexploitatie. Winsten moeten als gerealiseerd worden beschouwd indien en voor zover het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat. De hoogte van deze verplichte winstneming- volgens de zogenaamde POC-methode (percentage of completion) – is gerelateerd aan het feit dat nagenoeg alle kosten zijn gemaakt, opbrengsten een gelijkmatig verloop hebben en er geen signalen van onzekerheden zijn. Dit neemt echter niet weg dat deze opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden; de betreffende gronden zijn nog niet verkocht. In de begroting 2019 was een risicobedrag geraamd van € 2,2 mln. voor nog te realiseren opbrengsten. Inmiddels zijn de grondverkoop gerealiseerd of is er een verkoopovereenkomst gesloten en is er geen sprake meer van een risico.

Woningbouwprioritering

Sinds 2017 hebben we een nieuwe manier van sturen en programmeren van woningbouw. We sturen als gemeente nu op realisatie en kiezen op basis van kwaliteit. De nieuwe systematiek en bijbehorend afwegingskader bieden meer duidelijkheid over de eventuele financiële gevolgen en/of risico's voor de gemeente in actieve complexen (een zeer beperkt deel van het totaal van plannen). Voor een nadere toelichting op de projectrisico's wordt verwezen naar het projectenboek.

C. Overige risico's

Garantieplichtingen

	x € 1 miljoen
Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	40,4
Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)	126,5
Stichting Waarborgfonds Sport (SWS)	0,2
Particulieren (voormalige gemeentegaranties)	14,6
Overige garanties en borgstellingen	1,2
Totaal (per 31-12-2019)	182,9

Het totaalbedrag aan garanties is ten opzichte van de laatst opgestelde paragraaf (bij de begroting 2020) afgenomen met afgerond € 7,4 miljoen, voornamelijk door afname van het totaalbedrag van garanties van de onderdelen WSW en overige garanties.

Het overgrote deel van de garanties heeft betrekking op garanties voor eigen woningen. Voor garanties vanaf 1-1-2011 loopt de gemeente hiervoor geen concreet risico meer. Dat geldt ook voor de garanties aan particulieren, waarvoor het risico in het verleden is afgekocht.

Voor de overige garanties loopt de gemeente een secundair of tertiair risico. Dat betekent dat de gemeente pas in tweede of in derde instantie wordt aangesproken. Het is nog steeds verantwoord er vanuit te gaan dat er in de voor ons liggende jaren geen substantieel beroep zal worden gedaan op de door de gemeente verstrekte garanties of afgegeven achtervang.

Brandbestrijding, hulpverlening bij rampen, opruiming explosieven

In het geval van incidenten op "rampschaal" kan de gemeente worden geconfronteerd met flinke financiële aanspraken. Daarbij moet worden gedacht aan herstelwerkzaamheden, opvang, begeleiding en compensatie van schade. Verder kan het bij grondwerkzaamheden noodzakelijk zijn om oude explosieven op te ruimen. Bij nieuwe projecten, waarbij deze kans bestaat, wordt al zoveel mogelijk een kostenraming opgenomen en worden kosten, waar mogelijk doorbelast aan projectontwikkelaars, e.d. Ook kan de gemeente een deel van de kosten (70%) bij het rijk declareren. Een deel van de kosten blijft echter voor rekening van de gemeente en hiervoor is geen bestemmingsreserve meer beschikbaar. Eventuele kosten van de beschreven onderdelen kunnen in eerste instantie worden opgevangen met de algemene post van € 5 miljoen (zie totaaloverzicht).

Juridische procedures ruimtelijke plannen e.d.

De mogelijkheid bestaat dat aan de algemene reserve middelen moeten worden onttrokken om één of meerdere langslpende (ruimtelijke) kwesties voor de gemeente tot een goed eind te kunnen brengen. Hiervoor nemen wij een risicobedrag op van **€ 0,5 miljoen**.

Opvang tekorten jaarrekening en verbonden partijen

De gemeente heeft geen afzonderlijke bestemmingsreserve om eventuele rekeningstekorten op te vangen. Ook kan het zijn dat er zich bij de grote projecten in de toekomst toch nog onverwachte aanvullende tekorten voordoen, ondanks de getroffen voorzieningen en ingeschatte risico's in deze paragraaf. Als deelnemer aan een verbonden partij zijn we verantwoordelijk voor de financiële risico's van deze partij. Inzicht in de risico's van een verbonden partij en sturing op de beheersing van deze risico's wordt daarom steeds belangrijker. Voor het onderdeel tekorten jaarrekening en verbonden partijen nemen we een risicobedrag op van **€ 5 miljoen**.

Recapitulatie incidentele financiële risico's

x € 1 miljoen

A. Prijsstijgingen grote projecten, niet zijnde grondexploitatie	0,5
B. Grondexploitatie algemeen	
Gewogen risicoanalyse	1,3
RPW (Regionaal Programma Werklocaties)	1,0
C. Overige risico's	
Juridische procedures	0,5
Algemene stelpost rekeningstekort, e.d.	5,0
Totaal eenmalige financiële risico's	8,3

De incidentele risico's zijn met € 1,1 miljoen afgenomen t.o.v. de vorige paragraaf (Programmabegroting 2020). Dit komt door een lagere gewogen risicoanalyse (van € 1,5 naar € 1,3 miljoen) en de nog te realiseren opbrengsten grondverkoop (was € 900K en nu nihil).

2.2 Conclusie incidentele weerstandsvermogen

Op 20 februari 2018 heeft de raad de 'Nota risicomanagement 2018' vastgesteld. In die nota is vastgelegd welk niveau (ratio) van weerstandsvermogen de gemeente nastreeft. Daarbij is gebruik gemaakt van de waarderingstabel ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR). De gemeente Overbetuwe streeft naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2. De ratio van 2,1 uit de voorliggende Jaarstukken 2019 (is 'uitstekend') is dus iets hoger dan het vastgestelde streefniveau. Hierbij echter wederom de kanttekening dat per 1-1-2020 een nieuwe bestemmingsreserve Sociaal Domein van € 9,0 miljoen wordt gevormd ten laste van de algemene reserve, waardoor de ratio daalt naar 1,2 hetgeen dus lager is dan het streefniveau.

3. Structureel weerstandsvermogen

3.1 Structurele risico's

Dit zijn risico's waaruit structurele financiële consequenties kunnen voortvloeien. Hieronder beschrijven wij de belangrijkste structurele risico's.

A. De decentralisaties in het sociaal domein

Met ingang van 1 januari 2019 ontvangen we de integratie-uitkeringen sociaal domein (IUSD) niet meer apart voor de domeinen Jeugdzorg, Maatschappelijke Ondersteuning en Participatie. De baten voor de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein zijn daarmee niet meer als apart onderdeel zichtbaar in de algemene uitkering. De structurele risico's die voortvloeien uit de taken in het sociaal domein blijven lastig te kwantificeren, omdat we de zorgvraag van onze inwoners en de daarmee samenhangende zorgkosten niet op voorhand weten.

Om de stijgende kosten in het sociaal domein te verminderen heeft het college in 2018 een nieuwe visie op transformatie van de zorg opgesteld. De raad heeft deze "Visie op de organisatie van het sociaal domein" op 26 februari 2019 vastgesteld. Daarna heeft de raad in dat kader op 25 juni jl. ingestemd met het voornemen om per 1 juli 2020 te gaan werken met één samenwerkingsverband (de beoogde coöperatie) van aanbieders dat verantwoordelijk is voor de integrale uitvoering van hulp, welzijn en ondersteuning.

In november heeft het college de raad geïnformeerd over de gevolgen van het voornemen van het rijk om een wetswijziging in te voeren betreffende de ordening van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering, voor het proces van Overbetuwe SAMEN. Als gevolg van deze ontwikkeling is de oprichting van een coöperatie met de daarbij behorende juridische stappen getemporeerd. Onze ambitie om het voorliggende veld verder te versterken blijft onverminderd van kracht. Dit geldt ook voor de ingezette beweging om het Sociaal Domein te transformeren en een stevige veranderslag in te zetten.

In de begroting 2020 zijn de financiële kaders benoemd van het SD voor de komende jaren. Daarbij is onder andere rekening gehouden met een substantiële inzet van onze algemene reserve (overgeheveld naar een aparte bestemmingsreserve sociaal domein) in de jaren 2021 t/m 2023. In de Eerste Bestuursrapportage (1e Berap) 2020 maken we melding van een verdere aanzienlijke structurele lastentoename bij Jeugd en Wmo. Met name hierdoor wordt het begrotingssaldo 2020 en komende jaren negatief.

B. Samenwerking op diverse taakgebieden

Wij hechten aan samenwerking met andere gemeenten en andere partners, maar stellen ons kritisch op bij het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Deelname aan een verbonden partij kan een nadelig financieel effect hebben. Bijvoorbeeld overheadkosten die deels bij de gemeente achterblijven of prijsstijgingen en/of areaaltoename waarop we geen directe invloed meer hebben en die we verplicht zijn, als onderdeel van de gemeentelijke bijdrage, te betalen. Hierdoor is de mogelijkheid aanwezig dat de beschikbare budgetten voor gemeentelijke bijdrage aan de diverse verbonden partijen ontoereikend zijn. Of en in welke mate dat het geval is, is op dit moment niet nader te duiden.

C. Coronacrisis

Met de uitbraak eind februari 2020 van het Corona-virus (COVID-19) is er een nieuwe situatie ontstaan. Een nieuwe werkelijkheid waarin de inzet van de gemeente vooral gericht is op het bestrijden van het virus, het continueren van de dienstverlening en het verlenen van steun aan inwoners, ondernemers en instellingen. Het beheersen van de crisis en de gevolgen daarvan voor Overbetuwe heeft nu alle prioriteit.

Dit alles heeft impact op onze bedrijfsvoering. We lopen op onderdelen achterstand op bij de uitvoering van reguliere taken. Daarnaast nemen bepaalde taken toe, zoals uitkeringen, zorgaanvragen en ondersteuning van verenigingen. Dit zal mogelijk extra capaciteit vragen. Hoe groot de gevolgen voor de gemeente zullen zijn, hangt af van veel factoren zoals de duur van de crisis, de effecten ervan op de landelijke en plaatselijke economie, de noodzakelijke inzet van onze organisatie voor de uitvoering van de rijksmaatregelen en de landelijke besluitvorming over de financiering van de maatregelen. Afhankelijk van de omvang kan dit leiden tot nieuwe keuzes en prioriteiten door college en gemeenteraad.

In de 1e Bestuursrapportage 2020 hebben we een eerste inschatting gemaakt van de financiële effecten als gevolg van de coronacrisis. Dit betreft een inventarisatie van extra uitgaven in de bedrijfsvoering en/of lagere inkomsten m.b.t. de reguliere producten / taakvelden.

In die 1e berap 2020 maken we melding van lagere opbrengsten voor De Helster (€ 128.000) en overige sportaccommodaties (€ 85.000) en diverse algemene kosten (€ 22.000). Bij de berekening van deze lagere opbrengsten is uitgegaan van een periode van inkomstenderving van 10 weken (13 maart t/m 19 mei). De diverse algemene kosten (voor o.a. hygiëne en voorlichting) zijn berekend naar de stand per begin mei. Tegenover deze financiële nadelen staat een te ontvangen bijdrage van de provincie Gelderland (€ 136.000).

Het kabinet heeft diverse maatregelen genomen om naast de publieke gezondheid ook banen en inkomens te beschermen. Voorbeelden hiervan zijn de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) en de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Een aantal maatregelen moeten worden uitgevoerd door de gemeenten (bijv. toezicht en handhaving, verstrekken Tozo-uitkeringen). Tot eind april zijn door onze gemeente voor ruim € 1,5 miljoen uitkeringen Tozo verstrekt.

Daarnaast heeft ook het college besluiten genomen om de gevolgen voor inwoners, ondernemers en instellingen op te vangen. Zoals versoepeling betalingstermijnen belastingen en het voorlopig uitstellen van facturering van huur gemeentelijk vastgoed.

Door ondernemers is voor afgerond € 75.000 uitstel van belastingbetaling (t/m 31 juli) gevraagd. Het bedrag aan uitgestelde belastingbetalingen inwoners is ± € 700.000. Voor voetbalaccommodaties inclusief hockey geldt dat voor het 2e kwartaal € 25.000 aan huurinkomsten niet wordt geïnd. Voor de langlopende huurcontracten is de huurfacturatie voor het 2e kwartaal opgeschort. Het gaat hier om een bedrag van € 176.000 per kwartaal. Ook wordt er geïnventariseerd wat er nodig is om de financiële gevolgen voor de Overbetuwse samenleving voor de langere termijn te verzachten. De financiële consequenties (in de vorm van extra lasten, minder inkomsten en risico's) van al deze maatregelen moeten verder in beeld worden gebracht. Het ontbreekt op het moment van opmaken van het jaarverslag en de jaarrekening nog aan voldoende informatie over de consequenties om een goede financiële risicoberekening te maken voor de organisatie. De gemeente zal nauwgezet de impact volgen en actief de gemeenteraad hierover informeren.

D. Recapitulatie gekwantificeerde structurele financiële risico's

Het structurele weerstandsvermogen is, zoals reeds vermeld in de inleiding: de verhouding tussen structurele risico's en structurele weerstandscapaciteit. De structurele financiële risico's zijn er vooral bij het sociaal domein. De verwachte lastentoename SD hebben we gekwantificeerd in de 1e Berap 2020 en in de Kaderbrief 2021.

Het is noodzakelijk om een begrotingsoverschot te creëren als buffer voor eventuele structurele tegenvallers. Zo kunnen we bijvoorbeeld geconfronteerd worden met een lagere Algemene Uitkering en uitzetting van lasten als gevolg van de nieuwe Omgevingswet en het nieuwe IKP OR (Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte).

Op basis van het bijgestelde begrotingssaldo 2020 (in 1e berap 2020 € 1,9 miljoen negatief) en de saldi in het meerjarenperspectief (in de Kaderbrief 2021 forse begrotingstekorten voor 2021-2024) kwalificeren wij het structurele weerstandsvermogen als "onvoldoende".

Onze eerste prioriteit is ervoor te zorgen dat de Raad dit najaar een sluitende begroting voor het jaar 2021 vast kan stellen. Wij zullen de Raad een begroting aanbieden waarin het meerjarenperspectief is geactualiseerd en waarin we keuzemogelijkheden voorleggen die leiden tot een sluitende jaarschijf 2021. Gelijktijdig zullen we ons focussen op het structurele herstel van onze financiële positie in de jaren na 2021. Hiervoor bieden we de Raad, aanvullend op de keuzes die u maakt voor de begroting 2021, in de Kadernota 2022 nieuwe keuzemogelijkheden die aansluiten op het actuele meerjarenperspectief.

Kengetallen

De verplichte financiële kengetallen

Op grond van artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), worden met ingang van de jaarrekening 2015 en begroting 2016 de volgende kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen:

- 1.a. Netto schuld quote
- 1.b. Netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Structurele exploitatieruimte
4. Grondexploitatie
5. Belastingcapaciteit

De kengetallen maken het gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente. Hieronder wordt allereerst vermeld wat de betekenis is van de diverse kengetallen. Vervolgens zijn uitkomsten van de kengetallen verzameld in een tabel. In deze tabel is niet alleen het betreffende kengetal voor de jaarstukken 2018 opgenomen, maar ook die van de begroting 2018 en het jaarverslag 2017. Bij de beoordeling van de financiële positie is het immers ook relevant om inzicht te hebben hoe de kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Tenslotte worden conclusies getrokken.

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

3. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk zich verhoudt tot landelijke gemiddelde.

Jaarverslag 2019	Verloop van de kengetallen		
	Jaarverslag 2018	Begroting 2020	Jaarverslag 2019
Kengetallen:			
1.a. Netto schuldquote	80%	103%	78%
1.b. Netto schuld quote gecorrig.	67%	94%	70%
2. Solvabiliteitsratio	27%	23%	25%
3. Structurele exploitatieruimte	1,89%	0,80%	-0.40%
4. Grondexploitatie	10,13%	12,39%	7,14%
5. Belastingcapaciteit	85%	86%	82%

Conclusies en normen Provincie Gelderland

1a. Netto schuldquote

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Categorie A	Tot 100%
Categorie B	100% tot 130%
Categorie C	Hoger dan 130%

Overbetuwe 2019: **78%** en **70%** dus **categorie A** (= voldoende).

2. Solvabiliteitsratio

Categorie A	50% en hoger
Categorie B	Tussen 20% en 50%
Categorie C	Kleiner dan 20%

Overbetuwe 2019: **25%** dus **categorie B** (= matig).

3. Structurele exploitatieruimte

Categorie A	Hoger dan 0,6%
Categorie B	Tussen 0% en 0,60%
Categorie C	Kleiner dan 0%

Overbetuwe 2019: **-0,40%** dus **categorie C** (= onvoldoende).

4. Grondexploitatie

Categorie A	Kleiner dan 20%
Categorie B	Tussen 20% en 35%
Categorie C	Hoger dan 35%

Overbetuwe 2019: **7,14%** dus **categorie A** (= voldoende).

5. Belastingcapaciteit

Categorie A	Kleiner dan 95%
Categorie B	Tussen 95% en 105%
Categorie C	Hoger dan 105%

Overbetuwe 2019: **82%** dus **categorie A** (= voldoende).

De **algemene conclusie** is dat gemiddeld over alle financiële kengetallen onze gemeente minder goed scoort dan in de Jaarstukken 2018 en Begroting 2020. Dit komt hoofdzakelijk door de structurele exploitatieruimte die is gedaald tot een negatief percentage. Deze zorgelijke ontwikkeling komt ook naar voren in de 1e Bestuursrapportage 2020 en de Kaderbrief 2021.

III. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bevinden zich veel zaken die eigendom van de gemeente zijn. Deze eigendommen kunnen als volgt worden ingedeeld:

1. infrastructuur: wegen, water en riolering
2. voorzieningen: groen, verlichting, sportvelden, speelvoorzieningen
3. gebouwen: scholen, sport- en welzijnsaccommodaties, huisvesting gemeente en brandweer

Al deze eigendommen, die ook wel kapitaalgoederen worden genoemd, moeten door de gemeente worden onderhouden. De door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus worden in deze paragraaf toegelicht.

Welke afspraken zijn over het onderhoud van de kapitaalgoederen gemaakt?

De gemeenteraad heeft beleids- en beheerplannen vastgesteld die de uitgangspunten bevatten voor dat onderhoud. Het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte (BOR) is een goed instrument gebleken om daadwerkelijk de afgesproken kwaliteit in de praktijk te realiseren. De raad heeft bij de behandeling van de Kadernota 2019 amendement A-2 aangenomen, waarbij zij aangeeft dat zij het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte op een hoger niveau wil brengen. Dit is een speerpunt in het Uitvoeringsprogramma 2018-2022 geworden. Een aantal specifieke plannen moet worden herzien. In de plannen die op termijn ter vaststelling worden aangeboden wordt het kwaliteitsniveau concreter geformuleerd. Hierdoor is een betere afweging te maken.

Beleidsdocument	Datum vaststelling	Geplande actualisatie [1]
Opstellen integrale Beheerplannen Openbare Ruimte	14-12-2010	2020
Beheerplan wegen 2014 - 2018. Nieuwe plan wordt opgenomen in het opstellen van de integrale beheerplannen	17-03-2015	2020 / 2021
Gemeentelijk Rioleringsplan	04-12-2017	2021 [2]
Handboek locatie eisen. Wordt als apart onderdeel betrokken bij het opstellen van de integrale beheerplannen.	04-02-2014	2020 / 2021
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	2021
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	2020 / 2021
Nota Voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties. Is vervangen door DMJOP's (vastgesteld door de raad november 2019)	11-04-2013	2019 / 2020
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	28-10-2008	Tarieven en onderhoudsvergoedingen worden meegenomen in de sportnota zie ook verhaal hieronder. De sportinventaris is in 2018 opnieuw aanbesteed. Actualisatie van tarieven in 2020.
Visie op vastgoed	20-02-2018	2020

[1] Het jaartal geeft weer in welk jaar de actualisatie leidt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

[2] Zie ook de opmerkingen over de bekostigingssystematiek riolering in de paragraaf lokale lasten.

Kwaliteitsniveaus

In het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte is gewerkt met drie kwaliteitsniveaus te weten laag, basis en goed^[3]. Deze kwaliteitsniveaus zijn in het hierna opgenomen overzicht uitgewerkt, zodat duidelijk wordt wat eronder wordt verstaan. (overigens wordt in de CROW –systematiek gewerkt met niveaus A+ tot en met D maar worden vanwege de leesbaarheid van deze paragraaf vertaald in onderstaande kwalificaties Laag, Basis en Hoog).

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet niet of niet-geheel aan de minimaal vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet voldoende aan de vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet ruimschoots aan de vereiste wettelijke voorschriften
Duurzaamheid (Vervangingstermijnen)	Door het lage onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed korter dan gebruikelijk	De levensduur is de gebruikelijke vervangingstermijn van het kapitaalgoed	Door het hoge onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed verlengd
Opbouw achterstallig onderhoud	Achterstallig onderhoud komt periodiek voor	Achterstallig onderhoud komt incidenteel voor	Achterstallig onderhoud komt niet voor
Milieu effecten	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in onvoldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in voldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in ruime mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan
Oordeel inwoners (schaal 1,0-10,0)	Score 1,0 - 5,5	Score 5,5 – 7,0	Score 7,1 – 10,0
Veiligheid (objectief)	Door de wijze van onderhoud bestaat een gerede kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat weinig kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat een zeer geringe kans op ongelukken
Gevoelswaarde inwoners (subjectief)	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als onveilig en onvoldoende leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als voldoende veilig en leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als zeer veilig en leefbaar
Klachten	De gemeente ontvangt veel klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt weinig klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt geen klachten over het kapitaalgoed
Claims	Grote kans op gegronde schadeclaims	Weinig kans op gegronde schadeclaims	Geen kans op gegronde schadeclaims

[3] In de overzichten is het kwaliteitsniveau “goed” gewijzigd in “hoog”.

In plannen vastgelegde kwaliteitsniveaus van het onderhoud

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beleidsplan Openbare Ruimte	14-12-2010	<p><i>Wegen:</i> basisniveau <i>Groen</i> Binnen bebouwde kom: basis/hoog niveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau <i>Straatreiniging</i> Centra en bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau Openbare verlichting: basisniveau <i>Straatmeubilair</i> Binnen bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau</p>
Beheerplan Wegen 2014 - 2018	17-03-2015	<p>Wegen basisniveau</p>
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	04-12-2017	<p>De gemeente moet voldoen aan de gemeentelijke watertaken zoals beschreven in de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding. Deze taken vormen de basis van het GRP 2018-2022. Uitgangspunten bij het opstellen van het GRP waren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Risico gestuurd rioolbeheer. <p>Dit houdt in dat rioolvervanging niet langer bepaald wordt aan de hand van de technische afschrijving, maar aan de hand van inspectiegegevens en de situering van het riool. Met het risico gestuurd rioolbeheer wordt de verwachte vervangingsopgave over een langere periode uitgespreid. Tijdens de planperiode kan, op basis van nieuwe inspectieresultaten blijken dat de uitgangspunten voor de kostenramingen van dit GRP niet meer volledig juist zijn. Het is de verwachting dat dit slechts beperkte wijzigingen zullen zijn.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. De financiële consequenties van de investeringen en werkzaamheden worden voor een periode van 20 jaar berekend. 3. In de meerjarenramingen van het GRP wordt rekening gehouden met een jaarlijkse loon- en prijsstijging van 1,5%. Ter compensatie hiervan wordt het riooltarief jaarlijks met 0,5% verhoogd. 4. Een kostendekking van 100%, waarbij rekening wordt gehouden met de in te calculeren rente over de voorziening riolering. 5. De minimumomvang van de voorziening riolering bedraagt € 1.000.000. 6. Het (resterende) saldo van de voorziening wordt in 10 jaar ingezet ter verlaging van de rioolheffing. 7. De uit de jaarrekening blijvende exploitatievoordelen worden gebruikt ter verlaging van de rioolheffing. <p>Het na te streven kwaliteitsniveau kan worden bepaald op "basis".</p>
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	<p>Zowel voor de beheerskaders (masten, armaturen, etc.) als voor de beleidskaders (sociale veiligheid, verkeersveiligheid, etc.) is in het plan vastgelegd dat het na te streven kwaliteitsniveau "basis" is. Uitgangspunt is: Openbare verlichting voor de verkeersveiligheid en op hoofdfietsroutes (plus).</p> <p>Dit betekent alleen openbare verlichting buiten de bebouwde kom als dat voor de verkeersveiligheid nodig is (bijvoorbeeld bij kruispunten en verkeersgevaarlijke situaties als bochten, obstakels ed.) en er geen betere alternatieven zijn zoals markering, reflectie e.d. Op alle hoofdfietsroutes (en plus routes) is oriëntatieverlichting behalve op de Drielse Rijndijk, de Randwijks Rijndijk en de Waaldijk vanwege de flora en faunawetgeving, dit is namelijk Natura2000 gebied.</p>

Naam beleids- /beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	Onderhoud en beheer van speelvoorzieningen gaat uit van wettelijke (veiligheids)voorschriften. Met behulp van inspecties wordt dit geborgd. Er is een grens aan de financiële ruimte voor het onderhoud en beheer. Met behulp van een meerjaren renovatieplan wordt wijk- en kerngericht gewerkt aan renovaties van speelruimte. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als 'basis'.
Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	19-11-2019	<p>Het gaat hier om de gemeentelijke gebouwen voor welzijn en sport, de schoolgebouwen en de overige gebouwen (huisvesting bestuur en ambtenaren, brandweer, enz.). De basis onder de onderhoudsbegrotingen is gelegen in door derden opgestelde meerjarenonderhouds-planningen. In 2019 zijn er nieuwe meerjarige onderhoudsplannen (MJOP's) gemaakt. Voor de gebouwen met de gebruiksfuncties sport, welzijn en kantoor zijn de plannen inmiddels omgevormd tot DMJOP's, waarbij duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt is.</p> <p>Op 19-11-2019 zijn de duurzame meerjaren onderhoudsplannen vastgesteld in de gemeenteraad. Deze vormen een basis voor de kapitalisatie de voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties. Indien op basis van de DMJOP's vervanging noodzakelijk is, bekijken we eerst kritisch of vervanging daadwerkelijk nodig is. Incidenteel komt achterstallig onderhoud voor. Wij gaan op een afgewogen manier met de financiële middelen om.</p>
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (voetbalvelden, veldmeubilair en sportinventaris)	28-10-2008	<p>Bij de voetbalvelden bekijken we jaarlijks kritisch welk onderhoud daadwerkelijk nodig is. We hebben hiervoor geen meerjarenonderhouds-plannen gemaakt. Er is opdracht gegeven aan Green Engineering om een inventarisatie te maken over de staat van de kunstgrasvelden bij Spero en HCOB en mogelijke vervanging. Gekeken moet worden naar de onderhoudsvergoedingen die de verenigingen ontvangen in combinatie met kostprijsdekkende tarieven. Er wordt een Sportnota gemaakt, waarbij ook een uitspraak over kostprijsdekkende tarieven wordt gedaan. De sportinventaris wordt jaarlijks gekeurd. Hiervoor is in 2018 de aanbesteding afgerond. Aan de hand van de jaarlijkse keuring bekijken we of vervanging nodig is of dat onderhoud voldoende is. Ook controleren we middels jaarlijkse inspecties het veldmeubilair. Aan de hand hiervan bekijken we welk veldmeubilair aan vervanging toe is. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".</p>

Financiële consequenties

Voor klein onderhoud, investeringen en stortingen in voorzieningen voor groot onderhoud van al onze kapitaalgoederen is € 7,8 miljoen in de begroting 2019 opgenomen. Dat is ongeveer 8% van de totale begroting. In de volgende tabel staan de budgetten vermeld die voor het onderhoud beschikbaar zijn om het door de raad opgedragen kwaliteitsniveau waar te maken. Tevens wordt aangegeven of er naast deze budgetten onderhoudsvoorzieningen of bestemmingsreserve (BR) zijn gevormd, waaruit het groot onderhoud op de langere termijn kan worden bekostigd. In het geval dat “nvt” wordt vermeld, wordt daarmee bedoeld dat er geen onderhoudsvoorziening of bestemmingsreserve beschikbaar is. In dat geval zijn de onderhoudskosten geheel opgenomen in de exploitatiebegroting.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Plan	Jaar vaststelling	Werkelijk 2019	Voorz. /BR beschikbaar	Voldoende omvang?
Wegbeheer	Beheerplan Wegen	2015	3.240	neen	nvt
Straatverlichting	Beleidsplan Licht in Overbetuwe	2018	383	neen	nvt
Straatreiniging	Beheerplan Openbare Ruimte	2010	22	neen	nvt
Water	Waterplan gemeente Overbetuwe	nvt	184	Maakt deel uit van GRP	Zie GRP
Schoolgebouwen	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties. Basis is het M.O.P. 2017	2013	20	ja	ja
Openbaar groen	Beleidsplan Openbare Ruimte	2010	1.813	neen	nvt
Speelvoorzieningen	Beleidsplan speelvoorzieningen	2012	189	neen	nvt
Riolering	GRP 2018-2022	2017	2.054 ^[1]	ja	ja
Gebouwen voor welzijn en sport	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2017	2013	61	ja	ja
Gebouwen voor huisvesting bestuur en ambtelijk apparaat	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2017	2013	85	ja	ja
Totaal			8.051		

[1] Excl. de onttrekking uit de voorziening.

In bovenstaande financiële gegevens zijn de bedragen uit de betreffende taakvelden verwerkt. Voor de gemeentelijke gebouwen zijn de werkelijke onderhoudslasten uit het meerjarenonderhoudsplan op het overzicht vermeld. Op de taakvelden van de gemeentelijke gebouwen zijn namelijk ook overige niet onderhoudsgerelateerde exploitatielasten verwerkt.

IV. Financiering

Deze paragraaf gaat over de gemeentelijke treasuryfunctie. Treasury staat voor het beheer van het geld van de gemeente. Binnen de treasuryfunctie is financiering een belangrijk werkveld.

Beleidskader

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) stelt regels aan de financieringsfunctie van gemeenten en biedt een kader voor de beheersing van de risico's die uit deze functie voortvloeien. Op lokaal niveau is deze regelgeving vertaald in een treasurywet dat door de gemeenteraad is vastgesteld. In dit statuut is de bestuurlijke infrastructuur voor de uitvoering van de treasuryfunctie vastgelegd. Een belangrijk uitgangspunt van de wet fido is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de, hieronder nader toegelichte, kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Daarnaast zijn decentrale overheden verplicht tot het schatkistbankieren boven een bepaald drempelbedrag, maar kunnen niet lenen van de schatkist. Ook stelt de Wet fido strenge eisen aan de kredietwaardigheid van tegenpartijen en de te gebruiken instrumenten.

Schatkistbankieren

Het schatkistbankieren verplicht gemeenten om hun overtollige liquiditeiten vanaf een bepaald drempelbedrag onder te brengen bij het Rijk. Het drempelbedrag wordt vastgesteld op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de gemeente bedroeg dit drempelbedrag in 2019 € 706.105. Het drempelbedrag is in 2019 niet overschreden.

In het overzicht hieronder is de ontwikkeling van de saldi op de gemeentelijke bankrekeningen weergegeven.

Begroting: 2019		94.147.357		
Limiet:	0,75%	706.105		
2019	Gemiddeld saldo BNG	Gemiddeld saldo ABN Amro	Totaal	Over-/onderschrijding
1e kwartaal	129.894,34	44.487,35	174.381,70	531.723,48
2e kwartaal	154.464,87	44.602,32	199.067,19	507.037,99
3e kwartaal	126.145,97	48.856,70	175.002,68	531.102,50
4e kwartaal	56.775,87	52.758,19	109.534,05	596.571,12
Positief bedrag is onderschrijding, negatief bedrag is overschrijding				

Marktrente ontwikkelingen

De geldmarktrente (bij kortlopende financiering) is in 2019 negatief gebleven en zelfs nog verder gedaald, mede door het aanhoudende ruime monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De 1 maands Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR; maatstaf voor de geldmarktrente) bijvoorbeeld is in 2019 verder gedaald van 0,36% negatief naar 0,44% negatief. De rente op de geldmarkt wordt voornamelijk bepaald door het rentebeleid van de ECB. De ECB gebruikt de rentestand om te sturen op de inflatie. In september 2019 heeft de ECB depositorente, voor het aanhouden van liquiditeiten bij de ECB, verder heeft verlaagd van 0,4% negatief naar 0,5% negatief. Ook heeft de ECB een nieuw opkoopprogramma van obligaties opgestart.

De kapitaalmarktrente (langlopende financiering) of wel de lange rente met als maatstaf de rente op 10-jaars staatsleningen is in 2019 per saldo gedaald van 0,38% positief per ultimo 2018 naar 0,06% negatief ultimo 2019.

Gemeentefinanciering

De financiering van de gemeente bestaat voor wat betreft de kortlopende financiering tot een jaar, ten behoeve van de financiering van haar werkkapitaal, uit kasgeldleningen. Door middel van het aantrekken van kasgeldleningen is optimaal gebruik gemaakt van de negatieve renteniveaus. De hoogte van het totaal van aangetrokken kasgeldleningen wordt in belangrijke mate begrenst door de verderop toegelichte kasgeldlimiet.

Daarnaast heeft de gemeente opgenomen langlopende leningen, met een looptijd langer dan een jaar. De geldstromen die voortkomen uit investeringen in grote projecten en uit verkopen van grondcomplexen bepalen in grote mate de omvang van deze langlopende leningenportefeuille. Het saldo van de langlopende leningen is in 2019 gestegen met afgerond € 2,9 miljoen. In totaal is in 2019 € 10,1 miljoen aan langlopende leningen afgelost en is voor € 13 miljoen aan nieuwe langlopende leningen afgesloten. Nieuw afgesloten langlopende financiering heeft geprofiteerd van de daling van de kapitaalmarktrente. De gemiddelde resterende looptijd van de uitstaande lange termijn leningen per ultimo 2019 is 15 jaar. De gemiddeld gewogen rentelast op deze leningen is 2,3% (2018 2,6%).

Rentetoerekening

De financiering van de gemeentelijke activa vindt plaats met interne middelen (reserves en voorzieningen) en met extern aangetrokken geldleningen. Deze werkelijke rentelasten ofwel toe te rekenen rentelasten worden intern aan de diverse gemeentelijke producten doorberekend door middel van een omslagrente. De methode van rentetoerekening is voorgeschreven door de commissie Besluit Begroten en Verantwoorden. Over 2019 is deze omslagrente bepaald op 2%. Het toerekenen gebeurt op basis van de boekwaarde van de investeringen op de balans. Het verschil tussen de werkelijke rentelasten en de toegerekende rentelasten door middel van de omslagrente vormt het renteresultaat. De totale boekwaarde van de investeringen bedroeg per 1 januari 2019 € 165 miljoen. De toegerekende rentelasten over deze investeringen over het verslagjaar bedroegen € 2,6 miljoen. De werkelijke betaalde rente in 2019 bedroeg € 2,2 miljoen, waarvan € 204.000 is doorbelast aan grondexploitatie. Het renteresultaat over 2019 bedroeg afgerond €435.000 positief. Dat de werkelijke rentelasten lager waren dan begroot kwam met name door een lagere financieringsbehoefte in combinatie met lagere rentetarieven voor het aantrekken van de geldleningen dan geraamd. Het onderstaande renteschema geeft inzicht in de rentelasten en -baten, het renteresultaat en de wijze waarop de rente wordt toegerekend aan de verstrekte leningen, investeringen en grondexploitaties.

Schema rentetoerekening 2019 (bedragen x €1.000)		
Netto rentelasten kort- en langlopende leningen		1.467
Rente over eigen vermogen en voorzieningen		941
Toe te rekenen rente aan grondexploitatie		-204
De werkelijk toe te rekenen rente aan investeringen		2.203
De toegerekende rente via renteomslag		-2.638
Renteresultaat op taakveld Treasury	(Voordeel)	435

Renterisicobeheer

Voor de beheersing van het renterisico op korte en lange financiering gelden de Fido-normen: kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

1. Kasgeldlimiet (renterisico - vlottende schuld)

De kasgeldlimiet begrenst de hoogte van het totaalbedrag aan kasgeldleningen (looptijd korter dan een jaar), waarover renterisico mag worden gelopen. Over het algemeen zijn kortlopende leningen goedkoper dan langlopende leningen en dus op korte termijn financieel aantrekkelijk. Op de lange termijn is er echter een renterisico, immers er is een kans dat de herfinanciering duurder uitpakt. De kasgeldlimiet voor onze gemeente bedraagt voor 2019 afgerond € 8 miljoen. Dit is 8,5% van de begrotingstotaal. Bij het overschrijden van de kasgeldlimiet zal onze gemeente de korte leningen omzetten naar langlopende leningen, behalve bij incidentele tijdelijke overschrijdingen. De kasgeldlimiet mag niet met meer dan twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden.

Kasgeldlimiet 2019 (bedragen x €1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1. Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten in grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedragen	8.003	8.003	8.003	8.003
2. Omvang vlottende korte schuld	13.088	18.387	10.061	9.362
3. Vlottende middelen	1.993	1.902	4.041	1.900
4. Totaal netto vlottende schuld (2-3)	11.095	16.485	6.020	7.462
Toegestane kasgeldlimiet (1)	8.003	8.003	8.003	8.003
Ruimte +, Overschrijding (1-4)	-3.092	-8.482	1.983	541

Door de gunstige marktrente (negatieve rente) is maximaal gebruik gemaakt van de kasgeldlimiet binnen de kaders van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is in het eerste en in tweede kwartaal van 2019 overschreden en in het derde en vierde kwartaal niet. De gemeente heeft dus binnen de wettelijke kaders gehandeld.

2. Renterisiconorm (renterisico – vaste schuld)

De renterisiconorm begrenst de rentegevoeligheid van de vaste schuldpositie van de gemeente. Het renterisico wordt bepaald door de som van het bedrag aan aflossing en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. De renterisiconorm bedraagt 20 procent van het begrotingstotaal. Dit houdt in dat maximaal 20 procent van het totaal van de begroting aan rentegevoeligheid onderhevig mag zijn. Hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering.

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld

Stap	Variabelen (bedragen x € 1.000)	Begroting	Realisatie	Vershil
1)	Renteherzieningen	0	0	0
2)	Aflossingen	10.372	10.122	-250
3)	Renterisico (1+2)	10.372	10.122	-250
4) = (4a x 4b/100)	Renterisiconorm	18.829	22.083	3.254
5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	8.457	11.961	3.504
5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0
Berekening	Renterisiconorm			
4a)	Begrotingstotaal	94.147	110.415	16.268
4b)	Percentage regeling	20%	20%	20%
(4)=(4a x 4b)	Renterisiconorm	18.829	22.083	3.254

Uit deze tabel blijkt dat de renterisiconorm in 2019 niet is overschreden.

Kredietrisico's

Kredietrisico's ontstaan enerzijds door het verstrekken van leningen, anderzijds door het verstrekken van gemeentegaranties. In de financiële verordening en het Treasurystatuut is bepaald dat leningen en garanties alleen worden afgegeven inzien zij een publieke taak dienen. Een overzicht van de afgegeven garanties is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen. De gemeente heeft begin 2019 € 7,4 miljoen aan uitgezette leningen:

- Lening aan ondernemingscentrum De Schalm van € 1.520.000. De waarde per 1 januari 2019 bedraagt € 1.028.000.
- Hypothecaire geldleningen verstrekt aan personeel met een boekwaarde per 1 januari 2019 van € 255.132 (betreft restanten van de opgeheven regelingen).
- Achtergestelde geldlening aan Vitens. In 2006 zijn de preferente aandelen Vitens verkocht en omgezet in een lening. De waarde per 1 januari 2019 bedraagt € 465.480.
- Verstrekte geldlening aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) van afgerond € 5,6 miljoen per 1 januari 2019.
- Overige leningen aan verenigingen, scholen en personeelsregelingen voor een bedrag van in totaal € 89.081 per 1 januari 2019.

In 2019 hebben er op verstrekte leningen door de gemeente geen wanbetalingen plaatsgevonden.

V. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering algemeen

In deze paragraaf komen de verschillende onderwerpen op het terrein van de bedrijfsvoering aan de orde. Bij de speerpunten hebben we aangegeven wat de stand van zaken is ten aanzien van de 'Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020'. We blikken hieronder terug op de verschillende onderwerpen die niet gekoppeld zijn aan een speerpunt uit de Uitvoeringsagenda 2018-2022. De speerpunten staan in programma 9 "Financiën en Bedrijfsvoering".

Organisatie en personeel

Organisatie

Diverse evaluaties en onderzoeken hebben geleid tot het vaststellen van een nieuwe hoofdstructuur voor de organisatie op 15 juli 2019. De tweede helft van het jaar heeft in het teken gestaan van de inrichting van deze nieuwe hoofdstructuur die per 1 januari 2020 in werking is getreden. Zo zijn teams samengesteld, is de werving- en selectie van het management gestart en zijn regelingen en systemen aangepast. Ook op andere terreinen heeft de organisatie zich verder ontwikkeld. Het technisch ICT beheer en de servicedesk zijn bij de gemeente Lingewaard ondergebracht. We hebben gewerkt aan de voorbereidingen voor de implementatie van de Omgevingswet en het vormgeven van het bestuurlijk-ambtelijk samenspel. Daarnaast is binnen het traject van Overbetuwe Samen gewerkt aan de oprichting van een coöperatie met partners uit het voorliggende veld. Vanwege ministeriële voorstellen met consequenties voor de ordening van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdclassering werd een pas op de plaats gemaakt met de formele constructie. Wel wordt blijvend ingezet op de transformatie van het Sociaal Domein door intensieve samenwerking met ketenpartners.

Personeel

Evaluatie en Ontwikkeling personeelsbudget (P-budget)

In 2019 is de bestuurlijke evaluatie van de systematiek van het P-budget afgerond en gaan we aan de slag met de aanbevelingen. De financiële effecten van de evaluatie zijn vertaald in de Begroting 2020. De grondslag voor deze evaluatie zijn de afspraken bij de evaluatie die in 2016 heeft plaatsgevonden. Een delegatie van de Raad en het College en daarnaast de directie zijn nauw betrokken geweest bij de evaluatie.

De omvang van het primaire personeelsbudget 2019 bedraagt € 23,8 mlj. (afgerond) en het geactualiseerde personeelsbudget € 25,3 miljoen. Het totale personeelsbudget bedraagt bij de jaarrekening € 25,2 miljoen. Het verschil tussen de geactualiseerde personeelsbegroting en de werkelijke uitgaven (jaarrekening) laat een zeer gering verschil zien van een voordeel van € 110.000 incidenteel.

Ontwikkeling personeelsbudget 2012 - 2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 *	2019
Totale omvang personeelsbudget obv primaire begroting in miljoen	€ 19,7	€ 20,2	€ 20,0	€ 18,7	€ 19,0	€ 19,6	€ 22,5**	€ 23,8
Totale omvang personeelsbudget obv aangepaste begroting (incl. mutaties)	€ 19,4	€ 19,6	€ 19,9	€ 18,7	€ 20,1	€ 22,0	€ 23,9	€ 25,3
Werkelijke uitgaven personeelsbudget	€ 18,3	€ 18,6	€ 19,2	€ 18,7	€ 19,9	€ 22,4	€ 24,3	€ 25,2

* vanaf 2018: dit is incl. de loonkosten voor 22 fte verhoging van de formatie t.b.v. de decentralisaties Sociaal Domein;

** Vanaf 2018: dit is inclusief € 0,41 miljoen voor de formatie van de gemeente Lingewaard in het kader van de belastingsamenwerking die door de gemeente Lingewaard één op één wordt terugbetaald.

Funcitiewaardering

In de begroting 2019 is aangegeven dat over de definitieve financiële effecten van de functie-waarderingstrajecten wordt gerapporteerd in de bestuursrapportages. Geconcludeerd kan worden dat het structureel gevraagde bedrag van € 125.000 volledig is benut voor o.a. ICT, facilitaire, management en uitvoerende / beleidsfuncties waaraan een hogere functionele schaal is toegekend op basis van de lokale regeling functiebeschrijving en –waardering en het functieboek.

Banenafpraak

Het structurele toegekende bedrag van € 200.000 is ingezet voor het realiseren van garantiebanen conform de wettelijke verplichting (banenafpraak). Onze organisatie heeft meer medewerkers geplaatst dan het wettelijk minimum en voldoet hiermee ruim aan het gestelde minimum. Regionaal neemt onze organisatie deel aan het project Werken zonder te beperken.

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

De medewerkers zijn geïnformeerd door middel van informatiebijeenkomsten over de WNRA. Nagenoeg alle medewerkers hebben een arbeidsovereenkomst ontvangen en lokale regelingen zijn technisch omgezet conform de Cao gemeenten en/of het burgerlijk wetboek, verdere afronding vindt plaats in Q1 2020. Medewerkers waarvoor dit functioneel van toepassing is hebben een opleiding gevolgd. Het formaliseren van het lokaal overleg met de bonden wordt nog verder uitgewerkt. Het vormgeven van een lokale geschillencommissie wordt waarschijnlijk door middel van regionale samenwerking gerealiseerd en begin 2020 geformaliseerd.

Arbo / verzuim

Ons verzuimpercentage van 6,6% in 2019 laat een lichte daling zien ten opzichte van 2018 (6,8%). Dit verzuim bestaat grotendeels uit langdurig niet beïnvloedbaar verzuim. Daarnaast is sprake van werk gerelateerd verzuim dat we kunnen relateren aan bijvoorbeeld het speerpunt passende formatie / -bezetting en organisatieontwikkelingen. De uitwerking van het beleidsplan duurzame inzetbaarheid, de nieuwe hoofdstructuur, de intensivering van de verzuimcontacten met onze Arbodienst zijn o.a. inspanningen om nog beter grip te krijgen op het (preventief) ziekteverzuim.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het ziekteverzuim weergegeven van onze organisatie ten opzichte van de landelijke ziekteverzuimpercentages.

Ontwikkeling ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)

	2015	2016	2017	2018	2019
Norm Overbetuwe	4%	4%	4%	4%	4%
Werkelijk Overbetuwe	5,4%	5,4%	6,9%	6,8%	6,6%
Gemeenteklasse 20.000 – 50.000 inwoners*	4,9%	5,1%	5,3%	5,6%	Nnb
Landelijk alle gemeenten*	5,3%	5,6%	5,4%	5,8%	Nnb

*Bron Personeelsmonitor 2018.

Inkoop

We hebben ons geconcentreerd op het adviseren van de organisatie, de wettelijk verplichte taken en de prioriteiten uit de Uitvoeringsagenda 2018-2022. Daarnaast is het inkoop- en aanbestedingsbeleid 2019 met o.a. als thema maatschappelijk verantwoord inkopen vastgesteld en is de inrichting van contractbeheer in het zaakstelsel (digitalisering) afgerond.

Communicatie

We gaven invulling aan onze communicatievisie 'Luisteren en verbinden' door:

- het uitvoeren van een onderzoek naar onze online social mediastrategie en het ontwikkelen van een nieuw contentstrategie;
- het laten analyseren van de betrokkenheidsprofielen in onze gemeente en de gedifferentieerde aanpak in de participatie en communicatie doorvoeren in de organisatie;
- het door ontwikkelen van de gemeentelijke toptakenwebsite en het organiseren van een nieuwe centrale websiteredactie;
- De interne- en externe samenwerking en kennisuitwisseling ondersteunen via ons sociale intranet.

Procesgericht werken & lean

Dit jaar is ingezet op het doorvoeren van procesverbeteringen in de uitvoering van het Sociaal Domein. Daar zijn in samenwerking met het team en de medewerkers de klantprocessen Participatie en Schuldhulpverlening verbeterd (Lean) ingericht en uitgevoerd. De focus is daardoor veel nadrukkelijker komen te liggen op het begeleiden naar werk. Ook is het beheer, de sturing en de continue verbetering van de klantprocessen verder ingericht door deze te koppelen aan de coördinatoren.

Juridisch

Kwaliteitszorg algemeen:

Het juridisch jaarverslag liet zien dat de juridische kwaliteit van de organisatie goed is. Wij verwijzen naar het jaarverslag voor meer gedetailleerde informatie. Jaarlijks worden standaarddocumenten zoals basisbeschikkingen waar nodig geactualiseerd.

Daarnaast stonden de volgende 4 onderwerpen centraal:

- **Digitalisering van bekendmakingen.** De inwerkingtreding van de Wet elektronische publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen is uitgesteld tot januari 2021.
- **Privacy en gegevensbescherming.** De (Europese) Algemene verordening gegevensbescherming is 25 mei 2018 in werking getreden. Wij voldoen als organisatie aan de wettelijke eisen rondom privacy. Geconstateerd is dat de privacy awareness bij medewerkers en leidinggevenden nog wel verbeterd moet worden. Hier is aandacht aan geschonken door middel van een bewustwordingscampagne.
- **Wet normalisering rechtspositie ambtenaren.** Zie hierboven onder 'Personeel'.
- **Bezwaarschriften.** De bezwaarschriftencommissie is gestart met digitaal werken. Indien van bezwaarschriften gebeurt zo mogelijk digitaal, al blijft de mogelijkheid om dit op papier te doen. De commissieleden gaan bij voorkeur papierloos werken, ook tijdens zittingen. Partijen bij een bezwaarprocedure worden ook zoveel mogelijk digitaal benaderd voor wat betreft de uitwisseling van stukken en informatie over de procedure. In 2019 is begonnen met behandelen van bezwaarschriften in het zaakstelsel. Dat zal in 2020 verder ontwikkeld worden.

Aanpassing mandaatbesluit: als gevolg van de organisatieontwikkelingen en de nieuwe hoofdstructuur is in de tweede helft van het jaar de mandaatsystematiek omgedraaid. Dit heeft geleid tot een mandaatregeling die minder onderhoudsgevoelig is en past bij de gewenste ontwikkeling naar 'minder regels (control), meer kaders' en de versterking van de kernwaarden 'eigenaarschap' en 'zelfbewust handelen' bij medewerkers.

Beleidsindicatoren bedrijfsvoering

Indicator	Realisatie 2018	Begroot 2019	Realisatie 2019	Bron
Formatie: aantal Fte per 1.000 inwoners	6,93	6,78	6,73	Interne bron
Bezetting: aantal Fte per 1.000 inwoners	5,43	5,29	5,27	Interne bron
Apparaatkosten: kosten per inwoner	645,20	580,4	631,68	Interne bron
Externe inhuur: kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	0,24	0,19	0,22	Interne bron
Overhead: % van totale lasten	0,16	0,15	0,12	Interne bron

VI. Verbonden partijen

1. Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben.

De paragraaf verbonden partijen dient tenminste te bevatten:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
- de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- de lijst van verbonden partijen.

2. Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

3. Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

4. Beleid verbonden partijen

In de "Nota verbonden partijen" is een dwingend kader opgenomen voor de oprichting van en de deelneming in een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, maar ook voor de gemeentelijke vertegenwoordiging in deze organisaties. Bovendien geeft deze nota aan op welke wijze de interne controle, verantwoording en het toezicht met betrekking tot de verbonden partijen is geregeld. Het doel hiervan is de gemeenteraad inzicht te geven over de mate waarin de beoogde doelstellingen binnen de verbonden partijen worden gerealiseerd, over goede borging van het publieke geld dat in de verbonden partijen omgaat en over adequate beheersing van de eventuele risico's.

In 2015 heeft de Rekenkamercommissie aanbevelingen gedaan om meer grip te krijgen op verbonden partijen, zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende rol beter kan uitoefenen. Een van de aanbevelingen, is om in de paragraaf verbonden partijen meer aandacht te geven aan het bereiken van doelstellingen van de verbonden partijen en het bereiken van de doelstellingen van de gemeente met deelname in de verbonden partij. Waarbij het niet alleen financiële doelen betreft, maar ook inhoudelijke prestatieafspraken.

Financieel overzicht

Nr	Cat	Verbonden partij	Bijdrage		Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			(bedragen x € 1.000)		2019	1 jan	31 dec	1 jan
Gemeenschappelijke regelingen								
1	A	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	3.492	7.368	7.367	36.383	43.041	
		Veilig Thuis	272	49	-7	769	989	
2	A	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	904	771	771	676	729	
3	A	Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven)	0	0	0	0	0	
4	A	Park Lingezen	240	12.268	5.176	303	654	
5	B	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR)	4.667	0	656	2.449	3.406	
6	B	Samenwerkingsverband Euregio Rijn/Waal	12	2.148	0	2.018	0	
7	B	Recreatieschap Overbetuwe	0	0	0	0	0	
8	B	BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	751	0	0	8.796	8.669	
9	B	Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City	89	137	154	0	0	
Vennootschappen en coöperaties								
10a	A	Commandiet Westeraam BV	0	239	239	0	0	**
10b	B	GEM Westeraam Beheer BV	0	22	22	29	212	
10c	A	GEM Westeraam CV	0	454	-5.940	13.186	13.299	
11	A	Ondernemerscentrum De Schalm BV	40	904	991	1.371	1326	
12	B	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	0	4.990	4.887	132.519	144.802	
13	B	Vitens NV	0	534.000	533.000	1.194.000	1.233.000	**
Stichtingen en Verenigingen								
14	B	St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk (SSGA)	3	3.530	3.295	1.141	1.109	**
Totale bijdrage verbonden partijen			10.470					

Kolom "Bijdrage 2019" bevat de bijdrage die op basis van de begroting van de verbonden partij is bevoorschot

* De omvang van het eigen- en vreemd vermogen is gebaseerd op de (concept) jaarrekening 2019 van de verbonden partij

** De omvang van het eigen- en vreemd vermogen is gebaseerd op de jaarrekening 2018 van de verbonden partij

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

1. Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	
<p>Regionale brandweer: Geen relevante ontwikkelingen (going concern). Volksgezondheid: Sinds 2019 zijn gemeenten verantwoordelijk voor Rijksvaccinatieprogramma. De GGD voert deze taak uit voor de gemeente. De uitvoering gaat volgens afspraak en planning. Veilig Thuis: In 2019 bleek dat de nieuwe meldcode een grotere impact heeft op Veilig Thuis dan in 2018 was voorzien. In het Bestuurlijk Overleg Veilig Thuis van 23 mei 2019 is besloten om de gemeentelijke bijdragen 2019 met € 450.000 te verhogen. Deze verhoging komt ten laste van de DUVO (decentralisatie-uitkering vrouwenopvang) middelen en heeft voor 2019 voor Overbetuwe daarom geen financiële consequenties.</p>	
Doelstelling/openbaar belang	Draagt zorg voor de wettelijke gemeentelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg, preventie, veilig thuis, epidemiologie, hulpverlening op het gebied van de brandweer, geneeskundige hulpverlening bij rampen, ambulancehulpverlening, bevolkingszorg, GGD en de meldkamerfunctie van brandweer en ambulancedienst.
Bestuurlijk belang	AB: Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos (plv. locoburgemeester) Wethouder R. Engels (geen plv.) DB: Burgemeester gemeente Lingewaard (wisselend met gemeente Overbetuwe) Lid van de financiële commissie VGGM: Wethouder R.W.M. Engels
Deelnemende partijen	15 regiogemeenten: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar
Risico's	Groot. De algemene bedrijfsreserve (ABR) wordt gebruikt om exploitatieoverschotten en verliezen te compenseren en de risicoparagraaf af te dekken. Aangezien deze partij zelf geen verdere mogelijkheden heeft om nadelige exploitatiesaldi op te vangen komen eventuele hogere tekorten geheel voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Programma	Reguliere Werkzaamheden

2. Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

De wijze waarop, en de voorwaarden waaronder, de ODRA als opdrachtnemer de aan haar overgedragen taken uitvoert zijn schriftelijk vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) die de gemeente Overbetuwe op 26 maart 2013 is aangegaan met de ODRA. In het Bedrijfsplan ODRA is destijds vastgesteld dat de eerste jaren het principe van inputfinanciering zou worden aangehouden maar dat uiteindelijk volledig op basis van outputfinanciering zou worden afgerekend. In 2019 is besloten om met ingang van 1 januari 2020 over te gaan op outputfinanciering en te werken met een afgeslankte productendienstencatalogus (PDC). Deze afgeslankte PDC zal ook de basis vormen voor de werkprogramma's van de komende jaren. Uit de jaarrapportage van 2019 volgt dat in 2019 voor het eerst exact 100% van de geplande en begrote dienstverlening is gerealiseerd. Dat is een mooi resultaat. Er wordt naar gestreefd ook voor 2020 op 100% uit te komen. De uiteindelijke bijdrage voor 2019 valt desalniettemin iets hoger uit vanwege het negatieve herverdelingseffect, dat reeds bij de vaststelling van de begroting 2019 werd vermeld. De samenwerking met de ODRA verloopt nog steeds erg constructief. Een aandachtspuntje bij deze samenwerking is wellicht het toenemende aantal adviesverzoeken buiten het werkprogramma om. Deze zogeheten aanvullende opdrachten zijn niet gepland maar werken uiteraard wel kostenverhogend. Het betreft dan vaak bijzondere controles, specifieke juridische bijstand en gespecialiseerde metingen.

Doelstelling/openbaar belang	De regeling is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (plv. Wethouder W.H. Hol)
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland en 10 regiogemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.
Risico's	Risico is in principe beperkt tot de verstrekte bijdrage. Eventuele bedrijfsrisico's worden gedragen naar rato van inbreng van taken en verantwoordelijkheden zoals beschreven in het bedrijfsplan van ODRA.
Programma	Volksgezondheid en milieu

3. Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vanaf 1 januari 2018 wordt gewerkt aan de afbouw of overgang van activiteiten en verplichtingen van Presikhaaf Bedrijven. De liquidatie ervan zal niet eerder dan in 2020 plaats vinden omdat er nog geld teruggevorderd gaat worden bij het UWV en dat kan bij het UWV niet eerder dan vanaf april 2020 opgepakt worden. De regeling Presikhaaf Bedrijven moet zolang blijven bestaan, omdat er anders niet teruggevorderd kan worden.

Doelstelling/openbaar belang	Het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (plv. Wethouder R. W.M. Engels) DB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (wisselend met Gemeente Lingewaard)
Deelnemende partijen	9 regiogemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Neder Betuwe, Overbetuwe, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.
Risico's	In 2018 is het exploitatierisico bij Scalabor komen te liggen. Daarmee is het risico aanzienlijk verkleind. Toch zijn er in 2019 nog risico's (waarvoor een voorziening is getroffen) ten aanzien van boventalligen, huurcompensatie en vervuilde grond.
Programma	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

4. Parkorganisatie (Park Lingezen)

De basisuitrusting is nagenoeg gerealiseerd. Alleen de spoorbrug Notenlaan zit nog in de afrondende fase en is in het voorjaar van 2020 gereed. Voor de gebieden die al zijn ingericht wordt invulling gegeven aan het beheer conform het beheerplan. Alle deelnemers dragen bij aan het beheer van het park (elk € 240.000 per jaar). Deze bijdragen en middelen zijn voldoende om het park een aantal decennia te kunnen onderhouden. Uit de prognose van de begroting van de Parkorganisatie blijkt dat er na afronding van de werkzaamheden ten behoeve van het aanleggen van de basisuitrusting een overschot verwacht mag worden. De definitieve hoogte van dit bedrag is inzichtelijk na afhandeling van de subsidie van de provincie Gelderland (medio 2020). De parkorganisatie heeft de gronden in eigendom verworven in deelgebied De Park. De overige gronden gaan begin 2020 in eigendom over naar de gemeente Overbetuwe en Lingewaard. Ook heeft Overbetuwe een tweetal percelen gelegen in deelgebied De Park in eigendom overgenomen van Staatsbosbeheer.

De doelstelling van de Parkorganisatie is om medio 2020 besluitvorming gereed te hebben over het aanpassen van de Gemeenschappelijke Regeling. Provincie Gelderland en waterschap Rivierenland hebben aangegeven uit te treden. Medio zomer 2020 zal aan alle raden van de overgebleven gemeenten (Overbetuwe, Lingewaard, Nijmegen en Arnhem) een besluit worden voorgelegd.

Doelstelling/openbaar belang	De realisatie en coördinatie van het beheer Park Lingezen
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder W.H. Hol (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder) DB: Wethouder W.H. Hol
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland en gemeenten: Arnhem, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Waterschap Rivierenland (Provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland hebben aangegeven uit de huidige GR te stappen)
Risico's	n.v.t.
Programma	Cultuur en recreatie

5. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem

Inkoop

Binnen het aandachtsveld inkoop zijn aangepaste uitgangspunten geformuleerd die passend zijn bij dit tijdsgewricht in het sociaal domein:

- Betere kwalitatieve toetsing bij toetreding en bij naleving;
- Vereenvoudiging van het palet van diensten/producten;
- Ondersteunend aan de lokale financiële doelstellingen;
- Ondersteunend aan de transformatie.

Hierdoor is er een intensievere toets bij het eventueel aangaan van een contract met een aanbieder. Tevens is bij een aantal partijen besloten het contract niet te verlengen vanwege twijfel aan de kwaliteit die geleverd wordt.

Onderwijs

Het RBL Midden-Gelre is belast met de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van leerplicht en voortijdig schoolverlaten en beoogt daarmee schoolverzuim en schooluitval onder jeugdigen terug te dringen en waar mogelijk te voorkomen. Het doel is om zoveel mogelijk jeugdigen een startkwalificatie te laten behalen. Jeugdigen die verzuimen of (dreigen) uit te vallen, begeleiden wij terug naar school of naar een andere passende route in zorg of arbeid. Het aantal meldingen is sterk hoger in 2019 dan in andere gemeenten (287). Dit betekent dat de bereidheid van scholen om verzuim te melden bij DUO sterk verbeterd is. Vervolgacties, zoals gesprekken, zorgtrajecten en begeleiding, worden ingezet om de leerling weer op school te krijgen.

Werkgeversservicepunt en Wsw

Het werkgeversservicepunt heeft meer werkzoekenden (84) geplaatst dan de eerder geformuleerde doelstelling (66). Met name mensen met arbeidsbeperkingen wisten door de inzet van het WSP een baan te vinden (44).

Binnen het taakveld van de sociale werkvoorziening is sterk minder uitgegeven dan begroot door een veel grotere uitstroom van Sw-ers. De lasten van het samenwerkingsverband zijn gelijk aan die van de begroting van deze GR. Door diverse factoren is er minder uitgegeven aan het taakveld sociale werkvoorziening. Het algemeen bestuur besluit heeft in december 2019 besloten dat dit wordt toegevoegd aan het weerstandsvermogen van de GR.

Doelstelling/openbaar belang	Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein op het gebied van: - inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein; - de Leerplichtwet 1969 en de RMC-functie; - de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor zij een re-integratieverantwoordelijkheid hebben; - het formele werkgeverschap voor medewerkers met een arbeidsovereenkomst in het kader van de Wet sociale werkvoorziening.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder B.E. Faber - de Lange (plv. Wethouder R.W.M. Engels).
Deelnemende partijen	De 11 regio- gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (Zevenaar na fusie met Rijnwaarden tot 1 gemeente).
Risico's	Risico beperkt zich tot de betaalde bijdrage. Risico is uittredende gemeenten uit de GR. Friciekosten worden toegerekend aan de uittredende partij, maar de verdeling t.a.v. overhead zal verhogen.
Programma	Diversen

6. Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal	
Voor 2019 waren er geen relevante ontwikkelingen.	
Doelstelling/openbaar belang	Bevordering van de regionale grensoverschrijdende samenwerking
Bestuurlijk belang	Euregioraad: Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos (geen plv) Raadslid J.T.A. Hanekamp-Janssen (plv. Raadslid H.J. Mulder) Raadslid K. Grimm (plv. Raadslid R.B.H. Beune)
Deelnemende partijen	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, gevestigd in Kleve, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten.
Risico's	Gering
Programma	Algemeen Bestuur

7. Recreatieschap Overbetuwe	
Er waren geen relevante ontwikkelingen in 2019.	
Doelstelling/openbaar belang	De belangen van de deelnemende gemeenten ten aanzien van openluchtrecreatie en toerisme, het landschapsschoon en de natuurbescherming, voor zover het de behartiging van de belangen vop bovenlokaal niveau betreft.
Bestuurlijk belang	AB: <ul style="list-style-type: none"> • Wethouder D.E.W. Horsthuis- Tangelder (plv. Wethouder W.H. Hol) • Wethouder W.H. Hol (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder)
Deelnemende partijen	Gemeenten Arnhem, Lingewaard en Overbetuwe.
Risico's	Gering Het Recreatieschap Over-Betuwe is één van de drie aandeelhouders van de B.V. Recreatie-maatschappij Rivierengebied. In het geval deze BV niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, gaat ze (uiteindelijk) zonder verdere verplichtingen van de aandeelhouders failliet.
Programma	Cultuur en recreatie

8. Bedrijfsvoeringsorganisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-VAN, voorheen DRAN)

In april 2019 heeft het college (met instemming van de raad) besloten om deel te blijven nemen aan de BVO-VAN en daarmee aan de regionale aanbesteding voor het doelgroepen- en leerlingenvervoer. Met dit besluit wordt naast het doelgroepenvervoer ook het leerlingenvervoer ondergebracht bij de vervoersorganisatie. Definitieve gunning van de aanbestedingen vond in januari 2020 plaats. De ingangsdatum van de overeenkomsten is 1 augustus 2020.

Om meer grip te krijgen op de kosten van dit vervoer is in oktober 2019 besloten om met ingang van 2020 voor alle reizigers een kilometerbudget in te stellen en de medereizigerskorting af te schaffen.

Doelstelling/openbaar belang	De samenwerking heeft als doel het aanvullend openbaar vervoer, het leerlingenvervoer en het gemeentelijk maatwerkvervoer slimmer, efficiënter en klantvriendelijker te organiseren en beter af te stemmen op de mogelijkheden van de inwoners.
Bestuurlijk belang	Bestuur: Wethouder R.W.M. Engels (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder) Voorzitter: Wethouder R.W.M. Engels
Deelnemende partijen	18 regiogemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar
Risico's	Normaal. De BVO heeft geen eigen vermogen. Tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Programma	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

9. Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region

Op 16 april 2019 hebben de 18 colleges van B&W besloten een proces te starten om regionale samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen te versterken. Versterking van de regionale samenwerking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht organiseren voor de grote opgaven die op de regio afkomen én het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming. Er zijn voor de gemeenteraden in 2019 twee radenbijeenkomsten georganiseerd. In februari 2020 wordt er met alle colleges en raden doorgepraat over de Contourennotitie. Aan de hand van de contourennotitie wordt een visiedocument, een regionale agenda en wijziging van de gemeenschappelijke regeling uitgewerkt. Definitieve besluitvorming vindt plaats voor de zomer van 2020.

Doelstelling/openbaar belang	Het gemeenschappelijk orgaan richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen.
Bestuurlijk belang	Lid bestuur: Burgemeester R. P. Hoytink-Roubos (plv. wethouder B.E. Faber - de Lange) Leden van de portefeuillehouders-overleggen: <ul style="list-style-type: none"> · Economie: Wethouder B.E. Faber - de Lange · Wonen: Wethouder W.H. Hol · Mobiliteit: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder · Duurzaamheid: Wethouder D.E.W. Horsthuis- Tangelder.
Deelnemende partijen	19 regiogemeenten: Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Westervoort, Wijchen, Zevenaar
Risico's	Indien bij de jaarrekening een tekort ontstaat, komt dit voor rekening van de deelnemende gemeenten. De verdeling van het tekort vindt plaats op overeenkomstige wijze als beschreven bij het bepalen van de inwonerbijdrage.
Programma	Algemeen bestuur

Vennootschappen en coöperaties

10a. Commandiet Westeraam B.V. te Elst	
Zie ontwikkelingen bij GEM Westeraam Beheer BV.	
Doelstelling/openbaar belang	Als commanditaire vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V. Via de commandiet neemt de gemeente voor 48% deel in de inbreng van de commanditaire vennoten.
Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders Directeur: drs. M.G.L.B. Vincent De directeur van de Commandiet tekent de jaarstukken van de GEM
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe
Risico's	Risico bestaat uit mogelijk verlies van de nominale inleg € 217.815. Daarnaast is door de commandiet nog een achtergestelde lening verstrekt van € 1,1 miljoen die kan worden aangesproken bij een mogelijk verlies uit de grondexploitatie
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

10b. GEM Westeraam Beheer B.V. te Elst	
In 2019 is openbaar gebied overgedragen van Stapelwolk en de Lanenbuurt B. Tevens is het bouwrijp maken van de woningen aan de Regenboog uitgevoerd. De laatste woningen van Vierslag zijn in de verkoop. De doelstelling om eind 2020 de laatste projecten woonrijp te maken is nog haalbaar. In 2021 kan de GEM ontbonden worden.	
Doelstelling/openbaar belang	Als beherend vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V.
Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe, Rabo Vastgoed BV, Kondor Wessels Projecten BV en Vos-Projecten BV
Risico's	Het risico is beperkt tot de nominale inleg: € 10.891
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

10c. GEM Westeraam Elst C.V. te Elst

Zie ontwikkelingen genoemd bij GEM Westeraam Beheer B.V.

Doelstelling/openbaar belang	Het verkrijgen en vervreemden van onroerende zaken en het bouwrijp maken en het exploiteren van onroerende zaken. Alles binnen het exploitatiegebied.
Bestuurlijk belang	Er vindt geen afzonderlijke vennotenvergadering van GEM CV plaats. De jaarrekening wordt schriftelijk vastgesteld (nadat de stukken van de BV al zijn vastgesteld).
Deelnemende partijen	GEM Westeraam Beheer B.V., Commandiet Westeraam B.V. en overige commandieten (drie marktpartijen)
Risico's	De gemeente heeft via een juridische constructie een belang van 50% in de grondexploitatie van Westeraam
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

11. Ondernemerscentrum De Schalm B.V. te Andelst

Per 1 augustus 2019 heeft de grootste huurder de huur opgezegd, waardoor bijna de helft van het kantoor leeg staat. Hierdoor is de huuropbrengst lager dan begroot. Daarnaast zijn er kosten gemaakt om de ruimten weer klaar voor de verhuur te maken. Ondanks dat de jaarrekening nog niet klaar is verwachten we daardoor een lager resultaat over 2019. De dividenduitkering heeft wel plaatsgevonden ten laste van de algemene reserve. In 2020 is een nieuwe beheerder aangesteld en proberen we het pand weer te vullen met huurders.

Doelstelling/openbaar belang	Het bevorderen van het ontstaan en de groei van zelfstandige, startende, doorstartende en bestaande bedrijven in Midden-Gelderland waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de economische ontwikkeling in dit gebied
Bestuurlijk belang	Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Commissaris: Wethouder W.H. Hol.
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe
Risico's	Groot, omdat de gemeente Overbetuwe 100% aandeelhouder is
Programma	Economische zaken
Dividend	€ 40.000

12. Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag

De Bank Nederlandse Gemeenten heeft een balanstotaal van meer dan EUR 130 miljard en is daarmee de vierde bank van Nederland en een relevante speler in de financiering van decentrale overheden, wonen, zorg, onderwijs, energie en infrastructuur. De kredietwaardigheid van de bank is uitstekend. De bank heeft bij de drie bekendste kredietbeoordelaars, Standard & Poor's (S&P), Moody's, and Fitch de hoogst mogelijke rating AAA. In 2019 heeft kredietbeoordelaar Fitch Ratings de rating van BNG bank verhoogd van 'AA+' naar 'AAA' met stabiel vooruitzicht. De bank heeft daarmee een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

Doelstelling/openbaar belang	Uitoefening van het bedrijf van bankier voor het maatschappelijk belang ten dienste van overheden door onder andere het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het aandelenbelang van de gemeente in BNG, een stem per aandeel van EUR 2,50 nominaal. Dit is 0,04% van het totaal aantal uitstaande aandelen . Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder.
Deelnemende partijen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en gemeenten
Risico's	Beperkt tot waarde van het belang. De gemeente Overbetuwe heeft in totaal 21.762 aandelen in bezit met een nominale waarde van EUR 54.405.
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 62.021

13. Vitens N.V. te Zwolle

Met ingang van 2019 is het van Vitens NV te ontvangen dividend structureel aanzienlijk verlaagd. Dit komt onder andere door toegenomen bedrijfskosten die het resultaat drukken en het voornemen van de minister om de maximaal te behalen winst voor waterleidingbedrijven te verlagen. In TR3-2019 is een structureel nadeel van ca. € 83.000 verwerkt vanwege de lagere dividenduitkering.

Doelstelling/openbaar belang	Het verzorgen van de drinkwatervoorziening
Bestuurlijk belang	Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	107 gemeenten en 3 provincies
Risico's	Het risico is beperkt tot het belang in aandelen (€ 34.717)
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 31.245

Stichtingen en Verenigingen

14. Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

Voor de SSGA zijn voor 2019 geen relevante bestuurlijke ontwikkelingen te melden.

Doelstelling/openbaar belang	Een toegang tot SSGA is nodig om een robuuste en toekomstgerichte ICT-beheerorganisatie te verkrijgen door deze centraal te positioneren. Het beoogd effect is een verhoogde continuïteit van de informatievoorziening en (digitale) dienstverlening en mogelijkheid tot innovatie(ve) producten.
Bestuurlijk belang	Teammanager informatie en ondersteuning vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen bestuur. Stemrecht tijdens de AB-vergadering (stemrecht gekoppeld aan het aantal toegewezen glasvezelverbindingen van het netwerk) .
Deelnemende partijen	25 deelnemers zoals gemeenten, scholen en andere non-profit organisaties
Risico's	Tegenover de kosten van € 110.000 voor de aansluiting op het netwerk staat een gebruiksrecht naar rato van de investering.
Programma	Reguliere werkzaamheden

VP Overige verbonden partijen

Geen

VII. Grondbeleid

In deze Paragraaf Grondbeleid 2019 wordt een toelichting gegeven op de financiële stand van zaken van de grondcomplexen in exploitatie per 31 december 2019.

Deze paragraaf is als volgt samengesteld:

1. Verloop boekwaarde
2. Resultaat 2019
3. De te verwachten resultaten van de grondcomplexen in exploitatie.
4. Algemene toelichting
  - 4.1 Uitgangspunten voor het samenstellen – actualiseren van grondexploitaties
  - 4.2 Het grondbeleid van de gemeente Overbetuwe
  - 4.3 Risico's grondexploitatie

1. Verloop boekwaarde

Het verloop van de boekwaarde grondcomplexen in exploitatie over 2019 is:

Complex (bedragen x € 1.000)	Vermeerderingen - verminderingen in begrotingsjaar				
	BW 1-1-2019	Kosten	Opbrengsten	Resultaat	BW 31-12-2019
Woningbouwcomplexen					
14 Elst Zuid	666	37	0	0	703
71 Elst Centraal (stationsplein West)	571	129	128	0	572
84 Heteren Centrum	2.859	194	0	0	3.053
135 Steenbeekstraat - Zetten	121	133	0	0	254
<i>subtotaal</i>	<i>4.216</i>	<i>493</i>	<i>128</i>	<i>0</i>	<i>4.582</i>
Bedrijvencomplexen					
53 De Merm Elst	2.701	127	569	0	2.260
55 De Merm Oost Elst	2.971	70	0	0	3.041
56 PvMG Zuid Heteren	581	52	907	275	0
74 Spoorallee	1.829	62	1.145	0	745
<i>subtotaal</i>	<i>8.082</i>	<i>312</i>	<i>2.622</i>	<i>275</i>	<i>6.046</i>
Totaal	12.298	805	2.750	275	10.628
Voor de complexen met een nadelig saldo is een voorziening gevormd van ca. € 2,7 miljoen.					

2. Resultaat 2019

Het voordelig resultaat over 2019 van de grondexploitatie bedraagt € 1.963.000 en is samengesteld uit:

Bedrijvencomplexen (taakveld 3.2)	<i>bedragen * € 1.000</i>	
Mutatie - in de voorziening verliesgevende complexen:		
53 De Merm	€	67 V
55 De Merm Oost	€	274 N
78 Spoorallee	€	5 V
	€	<u>202</u> <i>Nadeel</i>
<i>Winstneming Poort van Midden Gelderland Zuid</i>	€	<u>275</u> <i>Voordeel</i>
<i>Subtotaal</i>	€	73 <i>Voordeel</i>
Woningbouwcomplexen (taakveld 8.2)		
Mutatie - in de voorziening verliesgevende complexen:		
71 Elst centraal	€	90 V
84 Heteren Centrum	€	467 N
	€	<u>377</u> <i>Nadeel</i>
Faciliterende grondcomplexen (taakveld 8.1)		
Mutatie - in de voorziening mogelijke verliesgevende complexen:	€	49 <i>Nadeel</i>
Afboeking niet verhaalbare plankosten	€	33 <i>Nadeel</i>
	€	<u>82</u>
Nog in exploitatie te nemen grondcomplexen (taakveld 8.2)		
Afboeking land van Tap	€	1.082
Voorziening gronden Smits Driel	€	582
	€	<u>1.664</u> <i>Nadeel</i>
Resultaat uit GEM Westeraam	€	4.013 <i>Voordeel</i>
Totaal voordeel	€	<u><u>1.963</u></u> <i>Voordeel</i>

Bij de TR4-2019 werd uitgegaan van een voordelig resultaat van € 3.542.000. Het nadelig verschil van € 1.579.000 wordt veroorzaakt door:

Mutatie voorziening verliesgevende complexen	€	436	<i>Nadeel</i>
Hogere mutatie - in de voorziening mogelijke verliesgevende complexen	€	26	<i>Nadeel</i>
Afboeking niet verhaalbare plankosten	€	33	<i>Nadeel</i>
Afboeking land van Tap	€	1.081	<i>Nadeel</i>
Hogere voorziening gronden Smits Driel	€	3	<i>Nadeel</i>
	€	<u>1.579</u>	<i>Nadeel</i>

3. De te verwachten resultaten van de actieve complexen in exploitatie

Het onderstaande overzicht toont de verschillen ten opzichte van 2019 van de te verwachten exploitatiesaldi van de actieve in exploitatie genomen grondcomplexen op basis van de geactualiseerde exploitatieopzetten per 1 januari 2020 (N = nadelig, V = voordelig, resultaat * € 1.000).

Complex (bedragen x € 1.000)	GREX 1-1-2020	Eindwaarde per	GREX 1-1-2019	Eindwaarde per	verschillen t.o.v. 2019
<u>Bedrijvencomplexen</u>					
53 De Merm Elst	421 N	31-12-2025	488 N	31-12-2025	67 V
55 De Merm Oost Elst	732 N	31-12-2025	458 N	31-12-2022	274 N
56 PvMG Zuid Heteren	269 V	31-12-2020	260 V	31-12-2020	9 V
74 Spoorallee	233 N	31-12-2021	238 N	31-12-2025	6 V
<i>Subtotaal voordeel</i>	<i>269 V</i>		<i>260 V</i>		<i>9 V</i>
<i>Subtotaal nadeel</i>	<i>1.386 N</i>		<i>1.184 N</i>		<i>202 N</i>
Saldo	1.116 N		924 N		192 N
<u>Woningbouwcomplexen</u>					
14 Elst Zuid	19 V	31-12-2020	84 V	31-12-2019	65 N
71 Elst Centraal West	164 N	31-12-2021	254 N	31-12-2019	90 V
84 Heteren Centrum	1.126 N	31-12-2021	712 N	31-12-2021	413 N
135 Steenbeekstraat Zetten	103 V	31-12-2021	70 V	-	103 V
<i>Subtotaal voordeel</i>	<i>122 V</i>		<i>154 V</i>		<i>32 N</i>
<i>Subtotaal nadeel</i>	<i>1.290 N</i>		<i>967 N</i>		<i>323 N</i>
Saldo	1.168 N		813 N		355 N
Totaal	2.284 N		1.737 N		547 N
Complexen met een voordelig saldo	391 V		414 V		22 N
Complexen met een nadelig saldo	2.675 N		2.151 N		525 N
Totaal voorzieningen	2.675		2.151		525

4. Algemene toelichting

4.1 Uitgangspunten voor het samenstellen - actualiseren van grondexploitaties

Bij het opstellen van de Paragraaf Grondbeleid 2019 is per complex een inventarisatie gemaakt van de stand van zaken per 31-12-2019 en zijn voor de actieve in exploitatie genomen complexen de grondexploitaties geactualiseerd.

4.2 Het grondbeleid van de gemeente Overbetuwe

In februari 2018 is door de raad de Nota "Visie op Grondbeleid 2018" vastgesteld. In deze nota worden de (on-)mogelijkheden, risico's en keuzen inzake het gemeentelijk grondbeleid beschreven en wordt aangegeven hoe dit beleid als sturingsmiddel en instrument bruikbaar is.

4.3 Risico's grondexploitatie

De risico's die de gemeente Overbetuwe loopt met de uitvoering van de grondexploitatie zijn:

Organisatorische risico's:

- Nagekomen kosten bij de in het verleden afgesloten complexen.
- Het niet (volledig) toekennen van subsidies.
- Bodemverontreiniging.
- Archeologie.
- Onvoldoende ruimte voor de dekking van algemene kosten.

Verhaalrisico's:

- Het niet volledig kunnen verhalen van kosten bij ontwikkelaars (bijdrage voor de bestemmingsreserve "Bovenwijkse voorzieningen", plankosten, ambtelijke kosten, e.d.).

Economische risico's:

- Nadelige economische conjunctuur: dit heeft vooral consequenties voor het tempo van gronduitgifte (bij zowel woningbouwgronden als bedrijventerreinen).

Om deze risico's te kunnen dekken is een weerstandscapaciteit noodzakelijk. De weerstandscapaciteit is een financiële buffer om tegenvallers op te vangen op een zodanige wijze, dat het voorzieningenniveau ongewijzigd kan worden gehandhaafd. Weerstandsvermogen geeft aan: de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit. Door aandacht te besteden aan het weerstandsvermogen voor grondcomplexen en ruimtelijke projecten wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller aanleiding zal zijn tot bezuinigingen.

Door de gemeente Overbetuwe zijn in 2002 de reserves bouwgrondexploitatie van de fusiegemeenten overgeheveld naar de algemene reserve. Hierdoor is er geen afzonderlijke buffer (weerstandscapaciteit) meer aanwezig om mogelijke risico's te kunnen opvangen.

Voor de grondcomplexen is een gewogen risicoanalyse opgesteld. De gewogen risicobedragen per 01-01-2020 van de actieve complexen over de periode 2019-2025 worden benoemd als onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen in de programmabegroting. Het totale gewogen bedrag bedraagt circa **€ 1,25 mln.** Tijdens het boekjaar vindt monitoring plaats van alle gewogen risicoanalyses uit het oogpunt van risicobeheersing en planoptimalisatie.

Naast deze nieuwe post in de Paragraaf Weerstandsvermogen is er binnen de gemeente Overbetuwe voor gekozen om de risico's van grondcomplexen als volgt te dekken: Door het in stand houden van een deel van de Algemene reserve voor het opvangen van tekorten en het treffen van specifieke voorzieningen voor verliesgevende complexen.

Voor een nadere toelichting op de projecten wordt verwezen naar het projectenboek dat in juni aan de raad is aangeboden.

B. JAARREKENING

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de financiële verordening gemeente Overbetuwe 2017, vastgesteld door de raad op 6 december 2016 en de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft. In deze toelichting worden de balansposten nader toegelicht.

1. Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

2. Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en de waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden annuïteitsgewijs in maximaal 5 jaar afgeschreven.

Saldi van agio en disagio en kosten van sluiten van geldleningen worden afgeschreven in een termijn die gelijk is aan de looptijd van de lening.

Met ingang van 2016 schijft het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor dat bijdrage in de activa van derden wordt gepresenteerd onder de immateriële vaste activa. Tot en met 2015 werden deze conform de BBV gepresenteerd onder de financiële vast activa.

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Deze materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen vervaardigings- c.q. verkrijgingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht, waarbij wordt afgeschreven op het saldo.

Materiele vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa met economisch nut worden annuïteitsgewijs afgeschreven in:

- 60 jaar: aanleg van riolen
- 45 jaar: aanleg van pomphutten en persleidingen
- 40 jaar: nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen
- 25 jaar: renovatie, restauratie woonruimten en bedrijfsgebouwen
- 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, aanleg van pompinstallaties
- 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen, groot onderhoud woonruimten en bedrijfsgebouwen
- 5 jaar: automatiseringsapparatuur en programmatuur

afschrijvingstermijn afzonderlijk vast te stellen: unieke projecten niet vallend onder het bovenstaande.

Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 5.000,- worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemde worden altijd geactiveerd. Conform de notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV zijn NIEGG en bouwgronden in exploitatie (BIE) die per 1 januari 2016 uit exploitatie zijn genomen, op basis van een overgangsbepaling tegen de boekwaarde per 1 januari 2016 (ingangdatum Wijzigingsbesluit) geherrubriceerd naar de materiële vaste activa. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan zal dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden.

 # Materiele vaste activa met maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 is het niet meer toegestaan om kapitaaluitgaven met een meerjarig maatschappelijk nut gedaan in de openbare ruimte onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves in één keer ten laste van de exploitatie te brengen. Deze investeringen moeten met ingang van 2017 worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur.

Kapitaaluitgaven in de openbare ruimte met een meerjarig maatschappelijk nut (aanleg, groot onderhoud en reconstructie van wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken) worden afgeschreven in 20 jaar.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Voorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
- De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Uitzettingen

De vorderingen zijn opgenomen tegen hun nominale waarde onder aftrek van eventuele noodzakelijk geachte voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Passiva

Voor zover niet anders vermeld, zijn de passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die terzake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid terzake nader uiteengezet.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten.*
- b. bestaande risico's op balansdatum terzake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is.*
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie.*
- d. Van derden verkregen middelen (niet zijnde rijk, provincie, EU) die specifiek besteed moeten worden.*

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Overzicht van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Primaire begroting 2019			Begroting na wijziging 2019			Realisatie 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1. Openbare orde en veiligheid	67	3.200	-3.133	87	3.805	-3.718	133	3.771	-3.638
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	26	4.030	-4.005	26	5.130	-5.104	2.501	5.448	-2.947
3. Economische zaken	354	726	-372	628	769	-140	613	984	-372
4. Onderwijs	176	5.502	-5.326	376	5.890	-5.514	357	5.626	-5.270
5. Cultuur, sport en recreatie	1.107	7.272	-6.165	1.680	8.895	-7.215	1.618	8.509	-6.890
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	9.903	41.524	-31.621	10.048	47.148	-37.100	10.597	49.525	-38.928
7. Volksgezondheid en milieu	8.377	8.794	-418	8.379	9.770	-1.391	8.117	9.746	-1.629
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	1.915	2.654	-739	6.124	4.350	1.774	8.350	6.492	1.859
9. Financiën en bedrijfsvoering	1	14.327	-14.326	1	13.963	-13.962	3	14.004	-14.001
10. Algemeen bestuur	744	2.800	-2.055	701	4.072	-3.371	754	4.379	-3.625
Subtotaal programma	22.671	90.830	-68.159	28.049	103.790	-75.741	33.043	108.483	-75.440
Algemene Dekkingsmiddelen	72.849	3.181	69.668	78.083	3.736	74.348	77.730	3.818	73.912
Overhead *	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VPB	0	4	-4	0	62	-62	0	40	-40
Onvoorzien	0	55	-55	0	-20	20	0	0	0
Subtotaal alg. dekkingsmiddelen, VPB en onvoorzien	72.849	3.240	69.609	78.083	3.778	74.305	77.730	3.858	73.872
Resultaat voor bestemming	95.520	94.069	1.451	106.133	107.568	-1.436	110.773	112.341	-1.568
Mutaties reserves per programma:									
1. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	38	0	38	1	0	1
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	147	71	76	697	0	697	1.271	2.391	-1.121
3. Economische zaken	0	0	0	50	0	50	25	0	25
4. Onderwijs	48	0	48	141	0	141	109	0	109
5. Cultuur, sport en recreatie	93	0	93	674	0	674	470	0	470
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	0	0	0	1.951	0	1.951	1.364	0	1.364
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	193	0	193	83	0	83
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	178	0	178	1.594	0	1.594	1.063	887	177
9. Financiën en bedrijfsvoering	153	2	151	298	94	204	211	94	116
10. Algemeen bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene Dekkingsmiddelen	155	7	148	2.901	2.753	148	4.317	4.169	148
Subtotaal mutaties reserves	774	80	694	8.537	2.847	5.689	8.914	7.541	1.373
Resultaat na bestemming	96.294	94.149	2.145	114.669	110.416	4.254	119.687	119.882	-195

* Programma 9 bestaat volledig uit de overhead dus zijn de lasten en baten van de overhead niet meer afzonderlijk op deze regel gepresenteerd.

Toelichting overzicht van baten en lasten

Analyse verschillen per taakveld

In dit onderdeel worden de verschillen tussen begroting na wijziging en de werkelijke baten en lasten per taakveld gepresenteerd. Daaronder wordt voor de afwijkingen groter dan € 100.000 een korte toelichting gegeven en wordt aangegeven of dit een incidenteel of structurele afwijking betreft. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de financiële verantwoording van de programma's.

(bedragen x €1.000)	Begr. na wijz.		Realisatie		Verschil		
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Saldo
1. Openbare orde en veiligheid							
- TV 1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	2.193	0	2.189	0	4	4
- TV 1.2 Openbare orde en veiligheid	87	1.612	133	1.582	45	31	76
2. Verkeer, vervoer en waterstaat							
- TV 2.1 Verkeer en vervoer	26	4.692	2.445	5.102	2.419	-410	2.009
- TV 2.2 Parkeren	0	196	0	168	0	29	29
- TV 2.5 Openbaar vervoer	0	242	56	179	56	63	120
3. Economische zaken							
- TV 3.1 Economische ontwikkeling	0	392	3	362	3	30	33
- TV 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	591	336	577	582	-14	-246	-260
- TV 3.3 Bedrijfsloket- regelingen	37	40	33	40	-4	0	-4
4. Onderwijs							
- TV 4.1 Openbaar basisonderwijs	0	8	0	8	0	0	0
- TV 4.2 Onderwijshuisvesting	44	3.253	33	3.226	-11	27	16
- TV 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	331	2.629	323	2.392	-8	237	229
5. Cultuur, sport en recreatie							
- TV 5.1 Sportbeleid en activering	0	604	0	562	0	42	42
- TV 5.2 Sportaccommodaties	1.108	2.588	1.109	2.312	2	276	278
- TV 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	386	891	295	674	-91	216	126
- TV 5.5 Cultureel erfgoed	0	63	18	114	18	-50	-32
- TV 5.6 Media (bibliotheek en lokale omroep)	24	783	23	797	-1	-14	-16
-TV 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	162	3.966	173	4.049	11	-83	-73
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening							
- TV 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	785	6.359	563	5.547	-221	812	591
- TV 6.2 Wijkteams	0	726	0	670	0	56	56
- TV 6.3 Inkomensregelingen	8.895	11.877	9.552	11.734	657	143	800
- TV 6.4 Begeleide participatie	0	4.109	0	4.209	0	-101	-101
- TV 6.5 Arbeidsparticipatie	0	1.009	0	986	0	23	23
- TV 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	2.370	3	2.387	3	-16	-14
- TV 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	368	5.340	478	6.101	110	-761	-651
- TV 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	14.605	0	17.052	0	-2.447	-2.447
- TV 6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	752	0	839	0	-87	-87

7. Volksgezondheid en milieu							
- TV 7.1 Volksgezondheid	0	1.426	0	1.360	0	66	66
- TV 7.2 Riolering	3.196	2.252	2.943	2.058	-254	194	-60
- TV 7.3 Afval	5.129	4.246	5.095	4.443	-33	-197	-230
- TV 7.4 Milieubeheer	0	1.761	22	1.739	22	22	44
- TV 7.5 Begraafplaatsen	53	84	57	146	4	-61	-57
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting							
- TV 8.1 Ruimtelijke ordening	156	965	490	1.386	334	-421	-87
- TV 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.989	1.397	5.594	2.679	605	-1.282	-678
- TV 8.3 Wonen en bouwen	979	1.987	2.267	2.426	1.288	-439	849
9. Financiën en bedrijfsvoering							
- TV 0.4 Overhead	1	13.963	3	14.004	2	-40	-38
10. Algemeen bestuur							
- TV 0.1 Bestuur	0	2.900	134	3.302	134	-403	-269
- TV 0.2 Burgerzaken	701	1.172	620	1.076	-81	96	15
Algemene dekkingsmiddelen, VPB en onvoorzien							
- TV 0.5 Treasury	1.240	-417	1.196	-224	-43	-193	-236
- TV 0.61 OZB woningen	5.024	295	5.087	373	64	-78	-14
- TV 0.62 OZB niet-woningen	2.313	66	2.313	43	1	23	23
- TV 0.64 Belastingen overig	3.972	652	3.971	685	-1	-33	-34
- TV 0.7 Algemene en overige uitkeringen	65.140	0	65.078	0	-62	0	-62
- TV 0.8 Overige baten en lasten	395	3.119	85	2.940	-310	180	-131
- TV 0.9 Vennootschapsbelasting (VPB)	0	62	0	40	0	22	22
Totaal baten en lasten	106.133	107.568	110.773	112.341	4.641	-4.773	-132
Toevoeging Res.	0	2.847	0	7.541	0	-4.694	-4.694
Onttrekking Res.	8.537	0	8.914	0	378	0	378
Totaal saldo reserves	8.537	2.847	8.914	7.541	378	-4.694	-4.317
Resultaat	114.669	110.416	119.687	119.882	5.018	-9.467	-4.449

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de financiële verantwoording van de programma's.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

(bedragen x € 1.000)	Lasten begr.	Lasten werk.	Verschil	Rechtmatig?	Toelichting
1. Openbare orde en veiligheid	3.805	3.771	34	n.v.t.	
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.130	5.448	-318	Ja	De voornaamste reden is het niet geraamde negatieve saldo van het bovenwijkse complex B012 (Spoorzone) over 2019 (€ 979.000). Dit saldo is echter volledig onttrokken aan de bestemmingsreserve Spoorzone via het taakveld mutaties reserve.
3. Economische zaken	769	984	-216	Ja	De overschrijding is het gevolg van een aanvullende storting in de voorziening verliesgevende bedrijventerreinen complexen naar aanleiding van de geactualiseerde exploitatieopzet van het complex De Merm Oost in Elst
4. Onderwijs	5.890	5.626	264	n.v.t.	
5. Cultuur, sport en recreatie	8.895	8.509	386	n.v.t.	
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	47.148	49.525	-2.377	Ja	De belangrijkste oorzaak hiervoor zit in het Sociaal Domein en betreffen hogere dan geraamde uitgaven voor jeugdzorg.
7. Volksgezondheid en milieu	9.770	9.746	24	n.v.t.	
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	4.350	6.492	-2.142	Ja	De voornaamste oorzaken van de overschrijding betreffen grondexploitatie. Zo is er een niet geraamde afboeking van de boekwaarde van het Land van Tap (€ 1.081.000) en is sprake van een hogere dan geraamde aanvullende storting in de voorziening verliesgevende woningbouwcomplexen naar aanleiding van de geactualiseerde exploitatieopzet van Heteren Centrum (€ 467.000). Daarnaast zijn er ca. € 890.000 aan niet geraamde uitgaven vanwege de uitkoop van een woning onder een hoogspanningsverbinding. Deze laatste uitgaven zijn volledig gecompenseerd door een niet geraamde bijdrage van het Rijk op grond van de van toepassing zijn uitkoopregeling.
9. Financiën en bedrijfsvoering	13.963	14.004	-40	Ja	Dit betreft voornamelijk niet verdeelde inhuurkosten. Tegenover deze overschrijding staan echter lagere dan geraamde inhuurkosten bij andere programma's.
10. Algemeen bestuur	4.072	4.379	-307	Ja	De voornaamste oorzaak is een niet geraamd aanvullende storting in de voorziening wethouderspensionen door een lagere rekenrente.
Algemene Dekkingsmiddelen	3.778	3.858	-80	Ja	De voornaamste oorzaken zijn een hogere dan geraamde eindheffing Werkkostenregeling (€ 53.000) en een niet geraamde eenmalige storting in de voorziening dubieuze debiteuren belastingen (€ 28.000).
Totaal lasten	107.568	112.341	-4.773		
Toevoeging reserves	2.847	7.541	-4.694	Ja	Bij de stortingen in de reserves (lasten) doet zich een begrotingsoverschrijding voor van € 4.694.064. De drie belangrijkste oorzaken zijn een niet geraamde storting in de algemene reserve van de afwikkeling van de SPODO-subsidie (€ 2.359.775), de afwikkeling van het rekeningresultaat 2018 (€ 1.416.131) en een niet geraamde storting in de bestemmingsreserve bovenwijkse voorzieningen wegens ontvangen bijdragen voor bovenwijken (€ 886.616). Tegenover deze niet geraamde stortingen staan niet geraamde ontvangsten van dezelfde omvang.
Totaal toevoeging reserves	2.847	7.541	-4.694		
Resultaat	110.416	119.882	-9.467		

Overzicht aanwending onvoorzien

Maand	Nr. wijz.	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Bedrag
		Raming oorspronkelijke begroting 2019	55
Januari	2	MFA Randwijk: extra budget: betreft dekking kapitaallasten	-11
	4	Verwerving gronden ten oosen van Driel: betreft rente last	-4
	53	IHP 2019 School Lichtenbeek: betreft dekking kapitaallasten	-4
	54	Vervangen eikenbomen Zesmorgen: betreft dekking kapitaallasten	-2
Februari	6	Extra krediet realisatie MFC Valburg: betreft dekking kapitaallasten en exploitatielasten	-26
	7	Aanpassing SKAR gedeelten tbv basisschool De Vallei: betreft dekking kapitaallasten	-12
	8	Aanvullend budget Vitaalsportpark De Pas en aanleg multicourt: betreft dekking kapitaallasten	-11
April	59	Werkzaamheden noordoever Eisenhowerplas Elst: betreft dekking kapitaallasten	-6
Restant in jaarrekening 2019			-20

Overzicht incidentele baten en lasten

	Realisatie 2019	
	Lasten	Baten
1. Openbare orde en veiligheid		
<i>geen incidentele mutaties > 100.000</i>		
2. Verkeer, vervoer en waterstaat		
TV 2.1 Het bovenwijkse complex B012 (Spoorzone) had over 2019 een negatief saldo.	979	
TV 2.1 Een deel van de van het rijk ontvangen (geïndexeerde) SPODO-subsidie was niet nodig voor dekking van het project Spoorzone.		2.360
TV 2.1 Lagere kapitaallasten doordat enkele (grote) infrastructurele investeringsprojecten nog niet volledig zijn uitgevoerd.		230
TV 2.1 Aantal eenmalige projecten 2019 lopen nog door in 2020. De beschikbaar gestelde budgetten zijn in 2019 nog volledig besteed.		308
3. Economische zaken		
TV 3.2 Aanvullende storting in de voorziening verliesgevende complexen voor het complex De Merm Oost in Elst.	274	
4. Onderwijs		
TV 4.3 Meerlasten VVE zijn ten laste van de specifieke uitkering OAB gebracht dan begroot, waardoor er regulier budget overblijft.		161
5. Cultuur, sport en recreatie		0
<i>geen incidentele mutaties > 100.000</i>		
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening		
TV 6.1 Lagere exploitatielasten van de MFC's in Herveld en Valburg doordat de bouw ervan nog niet is voltooid.		109
TV 6.1 Aantal eenmalige projecten 2019 lopen nog door in 2020. De beschikbaar gestelde budgetten zijn in 2019 nog volledig besteed.		198
TV 6.3 Positieve afrekening BBZ voorgaande jaren en lager voorschot BBZ in 2019		247
TV 6.3 Lagere uitgaven Participatiewet doordat zich minder mensen voor een IOAW-uitkering hebben gemeld.		278
Diverse TV Hogere uitgaven binnen het Sociaal Domein (hoofdzakelijk voor jeugdzorg)		3.102
7. Volksgezondheid en milieu		
TV 7.3 Extra kosten voor getroffen maatregelen in de milieustraat naar aanleiding van het rapport van ODRA		110
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		
TV 8.2 Afwaardering Land van Tap omdat de taxatiewaarde aanzienlijk lager is de boekwaarde.		1.082
TV 8.2 Hogere dan geraamde storting in de voorziening verliesgevende complexen voor het grondcomplex Heteren Centrum.		324
TV 8.2 Hogere dan geraamde ontvangen bijdrage van GEM Westeraam als gevolg van indexatie.		866
TV 8.2 Minder uren besteed aan woningbouwcomplexen en dus lagere dekking van loon- en overheadkosten door de grondexploitaties.		201
TV 8.3 Hogere opbrengsten leges omgevingsvergunningen door enkele grotere omgevingsvergunningen in laatste kwartaal 2019.		354
TV 8.3 Aantal eenmalige projecten 2019 lopen nog door in 2020. De beschikbaar gestelde budgetten zijn in 2019 nog volledig besteed.		421
9. Financiën en bedrijfsvoering		
<i>geen incidentele mutaties > 100.000</i>		
10. Algemeen bestuur		
TV 0.1 Per saldo aanvullende storting in de voorziening wethouderspensionen door lagere rekenrente.		202
Algemene dekkingsmiddelen / onvoorzien		
TV 0.5 Lagere dan geraamde rente over de voorzieningen door een lager dan begroot saldo.		104
Div. TV Overige baten (samengesteld uit meerdere diverse kleinere mutaties).		209
Totaal	6.378	5.741
Saldo incidentele baten en lasten		-637
Mutatie reserves		-4.317
Effect op rekeningssaldo		-4.954

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Saldo 1-1-2019	Bij	Af	Saldo 31-12-2019
BR kap.last. Ambtshuis	937	0	27	910
BR kap.last. Hockeycomplex	1.152	0	68	1.084
BR kap.last. Heteren-Centrum	4.340	0	178	4.162
BR kap.last. kunstgras Spero	305	0	24	280
BR kap.last. sporthal HPC	1.399	0	48	1.351
BR kap.last. tijd. huisv.maatr.	312	0	62	250
BR kap.last. P&R garage Elst	396	0	5	392
BR kap.last. huisvesting	788	0	15	773
BR kap.last. Bemmelseweg	485	0	0	485
BR verv. materieel Openb. W.	3.574	92	148	3.519
Totaal	13.688	92	576	13.205

WNT

Gegevens 2019		
bedragen x € 1	DE van der Kamp	MHF Knaapen
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01-01 - 31-12	01-01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,889	0,889
Dienstbetrekking?	Ja	Nee
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	73.677	43.780
Beloningen betaalbaar op termijn	10.990	0
Subtotaal	84.667	43.780
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	172.466	48.898
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	84.667	43.780
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2018			
bedragen x € 1	CWW van de Berg	AJ van den Brink	AMP Raijmakers
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier	PLV Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01-01 - 30-09	01-01 - 31-08	01-09 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,75	0,5926	0,3333
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	79.983,80	54.594,42	22.482,39
Beloningen betaalbaar op termijn	10.930,14	6.550,91	2.826,82
<i>Subtotaal</i>	<i>90.913,94</i>	<i>61.145,33</i>	<i>25.309,22</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	141.750,00	112.001,40	62.993,70
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	90.913,94	61.145,33	25.308,22

Toelichting WNT 2018

In de jaarstukken 2018 zijn ten onrechte geen bezoldigingsgegevens in het kader van de WNT opgenomen ten aanzien van M.H.F. van Knaapen (gemeente secretaris a.i.), dit herstellen we in deze jaarrekening door middel van het corrigeren van de vergelijkbare cijfers. Het gaat om bezoldiging van € 43.670 over de periode 1 oktober 2018 t/m 31 december 2018. Waarbij sprake is van een maximum bezoldiging over die periode van € 72.254. De fout leidt niet tot een onverschuldigde betaling.

Balans

Balans per 31 december (bedragen x € 1.000)	2018	2019
ACTIVA		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa:	988	961
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	988	961
Materiële vaste activa:	121.432	131.374
- Investerings met een economisch nut	85.896	93.644
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	29.054	29.345
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	6.482	8.385
Financiële vaste activa:	8.190	8.682
- deelnemingen	209	209
- overige verbonden partijen	545	545
- Overige langlopende Leningen	7.437	7.928
Totaal vaste activa	130.609 130.609	141.016 141.016
Vlottende activa		
Voorraden:	10.147	7.898
- onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	10.147	7.898
	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar:	4.726	3.773
- vorderingen op openbare lichamen	78	207
- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	832	0
- Overige vorderingen	3.816	3.566
Liquide middelen:	292	40
- Kassaldi	11	7
- Banksaldi	282	33
Overlopende activa:	6.448	7.775
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	6.448	7.775
Totaal vlottende activa	21.613 21.613	19.486 19.486
Totaal activa	152.223 152.223	160.502 160.502

PASSIVA				
Vaste passiva				
Eigen vermogen:	41.236		39.669	
- Algemene reserve		20.751		19.160
- Bestemmingsreserves		21.901		20.703
- Gerealiseerde resultaat		-1.416		-195
Voorzieningen	24.024	24.024	23.316	23.316
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer:	64.397		67.322	
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen		52.905		56.518
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1a fido		10.000		9.500
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		1.469		1.233
- waarborgsommen		23		70
Totaal vaste passiva	129.658	129.658	130.307	130.307
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar:	8.533		16.336	
- Overige kasgeldleningen		5.000		12.000
- Banksaldi		1		458
- Overige schulden		3.532		3.878
		0		0
Overlopende passiva:	14.032		13.860	
- nog te betalen bedragen		9.733		11.111
- Het Rijk		3.620		1.312
- Overige Nederlandse overheidslichamen		421		1.062
- Overige Vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen		258		375
Totaal vlottende passiva	22.565	22.565	30.196	30.196
Totaal passiva	152.223	152.223	160.502	160.502
Gewaarborgde geldleningen		0 175.199		168.306
Garantstellingen hypotheek		0 15.063		14.633

Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de immateriële vaste activa.

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	988	0	0	27	0	0	961
Totaal	988	0	0	27	0	0	961

Materiële vaste activa

De hierna opgenomen overzichten geven het verloop weer van de boekwaarde van de investeringen in materiële vaste activa.

Investerings met economisch nut:

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Voorzieningen 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	15.304	0	15.304	3.574	222	224	279	1.664	16.489
Strategische gronden	3.763	1.517	2.246	565	222	0	0	0	2.589
Woonruimten	613	0	613	311	144	337	0	0	443
Bedrijfsgebouwen	60.963	0	60.963	6.959	37	2.116	2.952	0	62.817
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.837	0	1.837	3.454	0	31	0	0	5.260
Vervoermiddelen	972	0	972	897	0	176	0	0	1.693
Machines, apparaten en installaties	588	0	588	2	0	38	0	0	552
Overige materiële vast activa	3.372	0	3.372	1.209	2	778	0	0	3.801
Totaal	87.412	1.517	85.896	16.970	627	3.700	3.231	1.664	93.644

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Voorzieningen 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	29.054	0	29.054	647	2	354	0	0	29.345
Totaal	29.054	0	29.054	647	2	354	0	0	29.345

Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut:

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Voorzieningen 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
<u>Maatschappelijk nut voor 2017:</u>									
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5.552	0	5.552	237	48	298	78	0	5.365
<u>Maatschappelijk nut vanaf 2017:</u>									
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	930	0	930	2.962	36	36	801	0	3.020
Totaal	6.482	0	6.482	3.199	83	334	878	0	8.385

Financiële vaste activa

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa.

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2018	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen/Aflossingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Kapitaalverstrekking en aan:						
- deelnemingen	209	0	0	0	0	209
- overige verbonden partijen	545	0	0	0	0	545
Overige langlopende leningen	7.437	918	427	0	0	7.928
Totaal	8.190	918	427	0	0	8.682

Voorraden

Voor het totaal van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2019 het volgende overzicht worden gegeven:

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-2019
Bouwgronden in exploitatie	12.298	2.863	917	275	10.628	2.729	7.898

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2019	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (nominale waarde)
Bouwgronden in exploitatie	10.628	3.719	11.739	2.607

Uitzettingen rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

In onderstaande tabellen vindt u een specificatie van de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar en daarnaast een overzicht van het bedrag dat buiten 's Rijks schatkist is aangehouden in het kader van het drempelbedrag volgende uit de Wet FIDO.

(bedragen x € 1.000)	Balanswaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2019
Vorderingen op openbare lichamen	78	207	0	207
Rekening-courantverhouding met het Rijk	832	0	0	0
Overige vorderingen	3.816	5.601	2.035	3.566
Totaal	4.726	5.808	2.035	3.773

(bedragen x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	174	199	175	110
Drempelbedrag	706	706	706	706
Ruimte onder drempelbedrag	532	507	531	597
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Overlopende activa

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2019
<i>Geen specifieke uitkeringen EU/Rijk/Provincie</i>				
Totaal				

Eigen vermogen

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de reserves gedurende 2019 weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2019
10001 Algemene Reserve	20.751	-1.416	2.753	2.928	0	19.160
Totaal algemene reserve	20.751	-1.416	2.753	2.928	0	19.160
12106 BR Bovenwijkse voorz.	1.998	0	887	0	0	2.884
12115 BR Verv.materiaal OR/Brandweer	3.574	0	124	1.148	0	2.550
12127 BR Vitens	465	0	0	155	0	310
12135 BR Woningbouwbudget Stadsregio Arnh/Nijm	190	0	0	0	0	190
12139 BR Afslag 38 Elst/Oosterhout	2.297	0	0	22	0	2.275
12141 BR Spoorzone	1.426	0	2.360	979	0	2.807
12143 BR Telecommunicatietoepassing	90	0	2	92	0	0
12144 BR Precario	1.746	0	0	1.746	0	0
Totaal bestemmingsreserves algemeen	11.787	0	3.372	4.142	0	11.017
12206 BR Kap.I.Ambtshuis	937	0	0	0	27	910
12208 BR Kap.I. Hockeycomplex	1.152	0	0	0	68	1.084
12209 BR Kapitaallasten Heteren Centrum	4.340	0	0	0	178	4.162
12210 BR Kap.lasten Kunstgrasvelden Spero	305	0	0	0	24	280
12211 BR Kap.lasten sporthal HPC Zetten	1.399	0	0	0	48	1.351
12212 BR Kap.Ist.tijdelijke huisvestingsmaatr.	312	0	0	0	62	250
12213 BR kapitaallasten P&R garage	396	0	0	0	5	392
12214 BR Kapitaallasten Huisvesti	788	0	0	0	15	773
12215 BR Kapitaallasten Bemmelsew	485	0	0	0	0	485
Totaal bestemmingsreserves t.b.v. kapitaallasten	10.114	0	0	0	428	9.686
Totaal bestemmingsreserves	21.901	0	3.372	4.142	428	20.703
13000 Saldo jaarrekening	-1.416	1.416	-195	0	0	-195
Resultaat na bestemming	-1.416	1.416	-195	0	0	-195
Totaal	41.236	0	5.930	7.070	428	39.669

AR	Storting	Toelichting
10001	€ 2.753.145,00	Dit betreft een drietal mutaties. Te weten de vrijval van de BR Precario omdat er geen juridische bezwaarprocedures meer lopen (€ 1.746.000), een overheveling vanuit de BR Materieel op basis van het geactualiseerde vervangingsschema (€ 1.000.000) en de structureel in de begroting opgenomen jaarlijkse huuropbrengst TV Heteren (€ 7.145).
Totaal AR	€ 2.753.145,00	

BR	Storting	Toelichting
12106	€ 886.616,88	Dit betreft het surplus van een in 2019 ontvangen bijdrage van GEM Westeraam voor de bouw van een nieuwe brede school in Westeraam. (Zie ook toelichting bij Programma 8 - Taakveld 8.2)
12115	€ 124.060,00	Dit betreft de (nieuwe) jaarlijkse storting op basis van het geactualiseerde vervangings- schema conform de 13e begrotingswijziging 2019 (€ 92.360) en de verkoopopbrengst van ingeruilde voertuigen / werkmaterieel (€ 31.700)
12141	€ 2.359.547,03	Dit betreft het deel van de ontvangen SPODO-subsidie niet ingezet hoefde te worden voor het Project Spoorzone. (Zie ook toelichting bij Programma 2 - Taakveld 2.1)
12143	€ 1.804,93	Dit betreft de rentebijdring 2019.
Totaal BR	€ 3.372.028,84	

AR	Onttrekking	Toelichting
10001	€ 2.927.776,07	Dit betreft een groot aantal mutaties. Zie de bijlage voor een specificatie.
Totaal AR	€ 2.927.776,07	

BR	Onttrekking	Toelichting
12115	€ 1.147.874,21	Dit betreft enerzijds de vrijval van € 1.000.000 als gevolg van het geactualiseerde vervangingsschema. Daarnaast is er € 147.874,21 onttrokken als dekking van de kapitaallasten van de investeringen van voorgaande jaren.
12127	€ 155.160,00	Gedurende vijftien jaar (voor het eerst in 2007) wordt conform de oorspronkelijke bedoeling jaarlijks een bedrag van € 155.160 aan deze bestemmingsreserve onttrokken om de begroting sluitend te krijgen.
12139	€ 21.967,35	Jaarlijks wordt het saldo per 31 december van het bovenwijken complex B016 Afslag 38 verrekend met deze BR. Omdat er in 2019 meer uitgaven dan inkomsten waren, is over 2019 sprake van een negatief saldo van € 21.967. Dit bedrag is onttrokken aan deze BR.
12141	€ 979.270,47	Jaarlijks wordt het saldo per 31 december van het bovenwijken complex B012 Spoorzone verrekend met deze BR. Omdat er in 2019 meer uitgaven dan inkomsten waren, is over 2019 sprake van een negatief saldo van € 979.270. Dit bedrag is onttrokken aan deze BR.
12143	€ 92.051,40	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12144	€ 1.746.000,00	Dit betreft de volledige vrijval van het saldo omdat er geen juridische bezwaarprocedures meer lopen en instandhouding van de BR dus niet meer nodig is.
12206	€ 27.212,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12208	€ 68.381,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12209	€ 178.441,00	Dit betreft de dekking van het gedeelte van de kapitaallast van het maatschappelijk vastgoed waarover lineair wordt afgeschreven. De onttrekking is conform de (primaire) begroting 2019.
12210	€ 24.405,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12211	€ 47.912,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12212	€ 61.900,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12213	€ 4.599,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
12214	€ 15.079,00	De betreft de dekking van de kapitaallasten van 2019.
Totaal BR	€ 4.570.252,43	

Vorzieningen

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de voorzieningen gedurende 2019 weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2019
21005 VZ Wethouderspensiolen	5.549	1.361	102	188	6.619
21006 VZ Planschades	14	14	0	17	11
21036 VZ Nabestaandenpensioen	285	32	0	17	299
21045 VZ Wachtgelden voormalige wethouders	290	113	0	268	135
23002 VZ Afgesloten complexen	255	57	67	0	245
Vorzieningen risico's	6.393	1.577	170	490	7.309
22025 VZ. Groot onderh. gem.accommodaties	4.287	708	0	1.354	3.641
Vorzieningen voor egalisatie	4.287	708	0	1.354	3.641
22026 VZ Riolering	13.344	0	978	0	12.366
Vorzieningen voor bekleemde middelen	13.344	0	978	0	12.366
Totaal	24.024	2.285	1.148	1.845	23.316

Vaste schulden

De rentelast voor 2019 van de vaste schulden bedraagt € 1.628.106.

Overlopende passiva

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-2018	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of de terugbetalingen	Saldo 31-12-2019
<u>EU:</u>				
Geen				
<u>Rijk:</u>				
Rijksweg Noord	1.082	0	0	1.082
Elst Centraal	2.360	0	2.360	0
Afdracht Rijk inzake SoZa	148	0	0	148
Rijksbijdrage RWS A50	17	0	0	17
Onderwijs Achterstanden Beleid	0	52	0	52
Rijksbijdrage opvang statushouders	14	0	0	14
Totaal rijk	3.620	52	2.360	1.312
<u>Provincie:</u>				
A325 fietsviaduct	0	679	0	679
Provinciale subsidie Energie	20	0	0	20
Subsidie project veer Heteren	34	0	0	34
Bijdrage ontwikkeling Noordoever	77	11	0	88
Bijdrage mobiliteitsmanagement	25	0	6	18
Bijdrage Randwijkse Waarden	149	0	16	133
Bijdrage Nederrijn pad	33	0	27	5
Bijdragen fietsverb. Wester-Lingestr.	60	0	0	60
Bijdragen provin. Vitaal sportpark de Pas	24	0	24	0
Bijdrage Provincie Fietspad	0	24	0	24
Totaal provincie	421	715	74	1.062
Totaal	4.041	766	2.433	2.374

Waarborgen en garanties

Waarborgen

Aard/omschrijving (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019
WSW achtervang	52.109	100%	41.757	40.415
WEW achtervang	126.500	100%	128.500	126.500
SWS achtervang	490	100%	252	215
Overige garanties en borgstellingen	2.914		4.690	1.176
Totaal	182.013		175.199	168.306

Garanties

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Garantiebedrag per 31-12-2019
Gemeente garantie	14.633
Totaal	14.633

Er zijn in het begrotingsjaar geen betalingen gedaan inzake de borg- en garantstelling.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

- De gemeente Overbetuwe is voor 50% aandeelhouder van GEM Westeraam Elst C.V. en hoofdelijk aansprakelijk voor de door GEM Westeraam Elst C.V. aangegane verplichtingen.
- De gemeente Overbetuwe heeft meerjarige contracten en overeenkomsten zoals voor energie, onderhoud en huur afgesloten.

Gebeurtenissen na balansdatum

Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend.

Met betrekking tot de balansposities aangaande de langlopende leningen, grondexploitaties en kortlopende vorderingen zijn deze met de kennis per 31 december 2019 beoordeeld op een toereikende waardering, de corona-crisis kan mogelijk leiden tot onzekerheden aangaande de inbaarheid (vorderingen), dan wel terugverdien capaciteit (bij grondexploitaties) in 2020.

Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

C. BIJLAGEN

I. Lijst met gebruikte afkortingen

AR	Algemene Reserve
AWBZ	Algemene wet bijzondere bijstand
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BR	Bestemmings Reserve
CAK	Centraal advieskantoor bijzondere ziektekosten
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
EFRO	Europees Fonds Regionale Ontwikkeling
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
IGS	Intergemeentelijk Subsidiebureau
KAN	Knooppunt Arnhem Nijmegen
LOP	Landschapsontwikkelingsplan
MFC	Multifunctioneel Centrum
MOP	Meerjaren Onderhoudsplan
MRA	Milieu Regio Arnhem
MTC	Multimodaal Transportcentrum
NUP	Nationaal uitvoeringsprogramma
ODRA	Omgevingsdienst Regio Arnhem
P&C	Planning en Control
RBT	Regionaal Buro Toerisme
VZ	Voorziening
WGR	Wet Gemeenschappelijke regelingen
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WWB	Wet Werk en Bijstand

II. Specificatie onttrekkingen Algemene Reserve

Specificatie onttrekkingen uit Algemene Reserve 2019

Op basis van begrotings- en administratieve wijzigingen boekjaar 2019

Reden onttrekking	Onttrekking	Begr.wijz.	Adm.wijz.
Treffen van nieuwe VZ Gronden Driel	€ 579.139,00	4-2019	
MFC Valburg: Afboeken boekwaarde	€ 300.843,00	5-2019	
Uitvoeringskosten verhoogde asielinstroom	€ 263.364,00	16-2019	
WMO Doelgroepenvervoer (PNL-pst 51)	€ 160.339,00	1-2019	
Armoedebeleid kinderen	€ 160.161,00	16-2019	
Optimaliseren zorg en ondersteuningsstructuur PNLpst 41)	€ 98.372,77	1-2019	
Procesbegeleiding Sociaal Domein	€ 73.837,63		51-2019
Implementatie Omgevingswet (PNL-pst 59a)	€ 64.807,13	1-2019	
Sociale Dorpsprofielen Zicht op preventie in SD (PNLpst 44)	€ 64.124,45	1-2019	
Masterplan Airbornregio (PNL-pst 29b)	€ 60.000,00	1-2019	
Proj. Gevelstimulering restant claim AR 2018	€ 56.926,99		64-2019
Procesvoorst. nw zwembad (PNL-pst 40)	€ 50.000,00	1-2019	
Land van Tap plankosten (PNL-pst 58)	€ 50.000,00	1-2019	
School Maatschappelijk Werk	€ 50.000,00	3-2019	
PNL-post 23 Uitvoering resterende projecten LOP	€ 49.246,47		208-2019
Mobiliteit op maat (PNL-pst-5)	€ 40.407,36	1-2019	
Overbetuws Oorlogsverhaal (PNL-pst 29a)	€ 40.000,00	1-2019	
Overbetuwe Doet (PNL-pst 66)	€ 35.000,00	1-2019	
MFC Valburg: Sloop pand Molenstraat 1	€ 30.000,00	5-2019	
Opst. strategisch meerjarig huisvestingspl.ondw.	€ 29.348,55	1-2019	
Proj. Strijdige bewoning PNL-pst 37-2018 restant claim AR	€ 27.025,92		64-2019
MFC Valburg: opstellen inrichtingsplan Molenhoekplein	€ 26.000,00	5-2019	
Duurzame mobiliteit:(PNL-pst-4a)	€ 25.000,00	1-2019	
Kwaliteit werklocaties (PNL-pst 22)	€ 25.000,00	1-2019	
Werkbudget uitw. pijlers visie vastgoed (PNLpst31)	€ 24.500,00	1-2019	
Onderzoek naar alternatief Gelrepas (PNL-pst 42)	€ 21.980,58	1-2019	
Uitvoering Woonagenda (PNL-pst 63a)	€ 21.239,00	1-2019	
De Vallei: vergoeding voor asbestsanering	€ 20.750,00		62-2019
Participatie speelplannen (PNL-pst 38a)	€ 20.000,00	1-2019	
Project Omgevingsvisie: restant claim 2018 AR	€ 19.867,29		64-2019
Fietspad Nieuwe Aamsestraat - Regenboog	€ 18.918,11		63-2019
Inzetten projectregisseur speelplannen (PNL-pst 38c)	€ 17.500,00	1-2019	
Proces Woonwagendstandplaatsen	€ 15.419,07	18-2019	
Speelterrein De Morel PNL-post 20-2018 restant claim AR	€ 15.000,00		64-2019
Volksgezondheid PNL-post 30-2018 restant claim AR	€ 14.398,57		64-2019
Projectbudget ICT samenwerking Lingewaard	€ 14.333,13		60-2019
Proj. BAG terugmeldingen PNL-pst 38-2018 restant claim AR	€ 14.219,72		64-2019
Speelonderzoek 12+ en extra inv. (PNL-pst 35a)	€ 14.000,00	1-2019	
Onderzoek vitale sportparken (PNL-pst 28)	€ 13.636,10	1-2019	
Uitv. actiepunten Nota Recreatie en Toerisme (PNLpst 37a)	€ 12.500,00	1-2019	
Opstellen IBOR	€ 10.785,28		61-2019
Projectplan Toekomst beh. en onderh. brede scholen	€ 10.506,89		59-2019

Bestrijden invasieve soorten	€ 9.760,00		64-2019
Uitbr. Tijdelijke fietsenstalling Elst centraal	€ 6.400,00		52-2019
Preventie overgewicht via JOGG (PNL-pst 34)	€ 5.225,00	1-2019	
Opstellen Ontwikkelingsvisie Linge (PNL-pst 7)	€ 1.344,75	1-2019	
Subtotaal		€ 2.681.226,76	

Op basis van restantkredieten voorgaande jaren

Reden onttrekking	Onttrekking	Begr.wijz.	Adm.wijz.
Uitvoeringsplan Opgeteld Beter (restant claim)	€ 102.431,00	7-2018	
Omgevingswet (restant claim)	€ 60.738,00	1-2018	
Krediet Nieuwbouw Helster (restant claim)	€ 22.054,00		61-2018
Nota recreatie en toerisme (restant claim) (PNLpst 16-2018)	€ 19.457,00	1-2018	
Proj. Optimalen verbinding kernen (restant claim)(PNL6/16)	€ 17.125,00	1-2016/TR1-18	
Haalbaarheidsstudie (PNL-pst 25-2015) (restant claim)	€ 11.786,00	1-2015/TR1-18	
Kerngericht werken (restant claim)	€ 9.175,08		62-2018
Kunst en cultuur (restant claim) (PNL-pst 22-2017)	€ 2.740,00	1-2017	
Ondermijning (restant claim) PNL-post 1-2018)	€ 998,00	1-2018	
Glasvezel (restant claim)	€ 45,23		55-2018
Subtotaal		€ 246.549,31	
Totaal		€ 2.927.776,07	

III. Voortgang onderzoeken Rekenkamercommissie (RKC)

Onderstaand schema is een beknopte weergave van onderzoeken vanaf 2015 met het uitgebrachte advies van de RKC, het besluit van de raad (indien van toepassing) en de follow-up ervan.

Onderwerp	Jaar van uitvoering	Advies RKC	Raadsbesluit	Follow-up (maart 2019)
Grip op verbonden partijen	2015	In totaal 12 aanbevelingen gericht op invloed kunnen uitoefenen op vooral de publiekrechtelijke samenwerkingsvormen.	12-1-2016 Instemmen met conclusies en aanbevelingen van het rapport. (15rb000145)	<p>Op 6 november 2018 heeft de raad een motie aangenomen dat een concreet plan van aanpak moet worden opgesteld om uiterlijk Q3 2019 een geactualiseerde Nota verbonden partijen vast te stellen. Daarnaast wilde de raad een rondetafelgesprek met het college om de sturingsmogelijkheden van de raad te verkennen. Het college heeft de motie omarmd met aanpassing van Q3 2019 in uiterlijk 1 oktober 2019. Op 22 januari 2019 is het plan van aanpak actualisatie Nota verbonden partijen vastgesteld. Op 19 maart 2019 heeft een RTGC plaatsgevonden. Aanwezigen stemden af om de raad voor te stellen om een pilot met raadsrapporteurs te starten tav ODRA en WSP en daarna te bezien of en hoe de Nota moet worden aangepast.</p> <p>Op 2 april heeft de raad besloten om : - t.a.v. 2 verbonden partijen een pilot te houden met raadsrapporteurs; - na een half jaar een nieuwe RTGC te houden en te bezien of meer verbonden partijen aan de pilot worden toegevoegd; - voorlopig af te zien van de opdracht aan het college om te komen met een nieuwe Nota Verbonden Partijen in het derde kwartaal 2019 en dit opnieuw af te wegen na de evaluatie van de pilots. 18/6/2019 Seniorenconvent is akkoord met voorstel van raadsrapporteur (H. Croesen) om de pilot met een half jaar te verlengen. RTGC t.b.v. evaluatie pilots staat gepland voor mei 2020.</p>
Quick scan handhaving monumenten	2015	Een drietal aanbevelingen gericht op het voorkomen van verloedering van monumenten en het optreden daartegen.	n.v.t. (14-12-2015 reactie college dmv informatiememo 15inf00085; 15-12-2015 quick scan in voorronde besproken)	<p>Follow-up m.b.t. de drie aanbevelingen: 1. Toezicht op de monumenten hoog te prioriteren en dit te verwerken in het handhavingsbeleid en het handhavingsuitvoeringsprogramma. (bron: 15BW000486)</p> <p>Ad 1: College en raad hebben bij de vaststelling van het Samenhangend handhavingsbeleid 2014-2019 gekozen voor een gemiddelde handhavingsprioriteit voor toezicht en handhaving van monumenten. Aan het opschalen naar hogere prioriteit zijn (afhankelijk van de frequentie en het niveau van de uit te voeren controles) aanzienlijke personele- en financiële consequenties verbonden.</p> <p>2. Scenario's op te stellen over de verwachte capaciteit en inzet van middelen bij het hanteren van hogere prioriteit voor handhaving/toezicht op monumenten, zodat voor de raad inzichtelijk is wat de kosten zijn van een hogere prioriteit voor toezicht op de monumenten. (bron: 15BW000486)</p> <p>Ad 2: De onder 1. bedoelde personele- en financiële consequenties zijn niet verder uitgewerkt in scenario's.</p> <p>3. Gelet op de recente uitspraak van Afdeling bestuursrechtspraak, een fundamenteel debat te voeren over welke criteria de gemeente wil hanteren bij vergunningverlening ten aanzien van monumentale panden. (bron: 15inf00085)</p> <p>Ad 3: Met het herstel van een formeel gebrek in de Erfgoedverordening 2016, beschikken we over een volledig en solide toetsingskader voor monumentale panden. Een fundamenteel debat over criteria voor vergunningverlening heeft daarom niet plaatsgevonden.</p>

Juridische kwaliteit bestemmingsplannen	2016	Aanbeveling om één keer per jaar de raad te informeren over het verbetertraject rond de kwaliteit van bestemmingsplannen.	6-12-2016 Instemmen met conclusies van het rapport met een toegevoegd amendement (16rb000106)	De leerpunten uit het basisrapport en de eerste jaarrapportage (2015-2017) over de juridische kwaliteit bestemmingsplannen worden steeds toegepast. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2021 worden alle bestemmingsplannen vervangen door het omgevingsplan. Er kunnen dan ook geen nieuwe ontwerpbestemmingsplannen meer in procedure worden gebracht. We kiezen ervoor om in 2021 de evaluatie op te stellen van de door de raad vastgestelde bestemmingsplannen van de afgelopen 3 jaar. Door voor 3 jaar te kiezen is er naar alle waarschijnlijkheid ook een noemenswaardig aantal bestemmingsplannen te evalueren en daar leerpunten uit te halen. (NB: als gevolg van de Coronacrisis zal de inwerkingtreding van de Omgevingswet op een later tijdstip dan 1 januari 2021 gaan plaatsvinden).
Programmabegroting in relatie tot de overige planning & control-instrumenten	2016	Brief van RKC (6-10-2016) met bevindingen inzake de systematiek van de programmabegroting 2016 in relatie tot de andere P&C instrumenten. Bedoeld om discussie te entameren over de wijze waarop de raad beter sturing kan geven via de programmabegroting, en beter controle kan uitoefenen. Suggesties gericht op het SMART vertalen van de programmabegroting en -verantwoording.	n.v.t. (reactie college d.d. 7-12-2016 16uit30177) Raad 3-7-2018 motie M-20 aangenomen over SMART doelstellingen en indicatoren in de P&C cyclus	M.b.t. motie M-20 (juli 2018) 'SMART-doelstellingen en indicatoren in de P&C cyclus': Uitvoering is in ambtelijke voorbereiding; gesprekken gevoerd met extern bureau voor het verzorgen van een training (2 workshops) over dit onderwerp. Hiervoor raads- en collegeleden te nodigen en diverse beleidsmedewerkers. Planning was er op gericht om deze workshops in maart/april te organiseren. Door coronacrisis is dit voorlopig 'on hold' gezet. Wordt waarschijnlijk verschoven naar aug/sept 2020. M.b.t. P&C documenten, sturing geven en controle uitoefenen: Het college heeft 18 feb 2020 besloten om m.i.v. 1-1-2020 het Stuurmodel Overbetuwe toe te passen. Onderdeel van dit model is het werken met jaarlijks twee voortgangsrapportages en daarbij onderscheid te maken in een managementrapportage en bestuursrapportage. Een voorstel hiertoe is geagendeerd voor de raad van 12 mei 2020 (zie 20rv000019).
Oriënterend onderzoek naar de wijze waarop de gemeente de bibliotheek aanstuurt via subsidie	2017	In totaal 7 aanbevelingen m.b.t. het verstrekken van subsidies en de te realiseren doelen en prestaties.	n.v.t. Rekenkamerbrief t.k.n. aan de raad aangeboden op 11 april 2017. (reactie college d.d. 28-2-2017 17uit05302)	In november 2019 is de uitvoeringsagenda 2020-2024 door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin zijn activiteiten van de Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid (OBGZ) gekoppeld aan het beleid van de gemeente op bibliotheekfuncties en het strategisch beleid van OBGZ zelf. De Raad heeft zo meer grip gekregen op de aansturing van en het werk door OBGZ. Kritisch blijft uw raad wel op de gevraagde prestatieafspraken. Deze zijn veelal nog gericht op activiteiten en bieden minder inzicht in het te bereiken effect. OBGZ werkt aan een systeem waarmee de maatschappelijke meerwaarde van hun werk wel aantoonbaar gemaakt wordt. Doordat OBGZ in een netwerk van partners opereert zijn maatschappelijke effecten wel lastig toe te kennen aan één partner.
Onderzoek Burgerparticipatie in Overbetuwe	2017-2019	In totaal 7 conclusies en 4 aanbevelingen t.a.v. burgerparticipatie	3-9-2019 Instemmen met conclusies en aanbevelingen (19rb000070) (reactie college d.d. 28-5-2019 19uit11458)	De gemeenteraad heeft het college middels een amendement in september 2019 (19rb000070) de opdracht gegeven een visie op participatie vast te stellen. Dit naar aanleiding van de aanbevelingen in het Rekenkamerrapport 'Burgerparticipatie' (mei 2019). Later in september is de raad geïnformeerd over het proces, en is aangegeven dat we de visie verbreden richting de vraag wat voor gemeente wij willen zijn in relatie tot en in interactie met de samenleving. In januari jl. was er een gesprek met de raad naar aanleiding van stellingen, om input op te halen voor de visie. De visie is inmiddels in concept gereed. De oorspronkelijke planning was om de visie in mei voor te leggen aan de raad, door de corona-maatregelen zal dit vertraging oplopen. Immers, we willen een goed gesprek kunnen voeren over de visie.

IV. Overzicht SISA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020

OCW	D8	Onderwijsachterstanden eileid 2019-2022 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03	
			€ 256.212	€ 14.798	€ 0	
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07
		1				
OCW	D9	Onderwijsachterstanden eileid 2011-2018 (OAB)	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO).	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO).	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en voegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO).	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08
		1				
lenW	E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is)	Aantal afgeronde projecten (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	
		Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doorsnijdingen Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: E26 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E26 / 02	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E26 / 03	
		1	0		Nee	

EZK	F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	Totale besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Projectnaam / UWHS-nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning	Is de bestemming gewijzigd Ja/Nee	Indien woning verplaatst conform de ingediende perceelsschets Ja/Nee	Eindverantwoording Ja/Nee
			Aard controle R Indicatornummer: F1 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: F1 / 02	Aard controle R Indicatornummer: F1 / 03	Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 04	Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 05	Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 06
			1 € 906.498	UWHS170087	€ 12.923	Nee		Nee
			2	UWHS170140	€ 893.575	Nee		Nee
		Kopie Projectnaam / UWHS-nummer		Cumulative besteding ten laste van Rijksmiddelen tot en met (Jaar T)	Indien (een deel van) de uitkering voor het standaardbedrag voor gemeentelijke uitvoeringskosten is verantwoord als onderdeel van de cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen tot met (jaar T): Vermeld bedrag € 3.500, € 6.500 of € 10.000.			
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: F1 / 07	Aard controle R Indicatornummer: F1 / 08	Aard controle R Indicatornummer: F1 / 09			
			1 UWHS170087	€ 372.055				
			2 UWHS170140	€ 893.575				
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeente deel 2019	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 7.758.925	€ 143.157	€ 557.895	€ 4.985	€ 81.029	€ 11.357
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 27.423	€ 0	€ 0	€ 291.951	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente deel 2019	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
		Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004						
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 57.319	€ 17.608	€ 13.993	€ 40.130	€ 4.866	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Nee			
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen
		Gemeenten						
			Aard controle R Indicatornummer: H4 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06
			1 € 1.155.785	Kunstgras HPC Zetten	€ 1.506	€ 1.506	€ 0	€ 0
			2	Nieuwbouw Wannolen Zetten	€ 10.150	€ 10.150		
			3	MFC Oldenburg	€ 112.181	€ 112.181		
			4	MFC Valburg	€ 15.410	€ 15.410		
			5	MFC Herveld	€ 14.724	€ 14.724		
			6	Sportpark de Pas	€ 159.603	€ 159.603		
			7	Onderzoek Vitale Sportparken	€ 2.168	€ 2.168		
			8	GO De Helster	€ 250	€ 250		
			9	Exploitatieposten	€ 266.480	€ 266.480		
			10	Mengpercentage	€ 12.950	€ 12.950		
			Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 07	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 08	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 11	
			1 Kunstgras HPC Zetten	1506	0,13%		€ 560.363	
			2 Nieuwbouw Wannolen Zetten	10150	0,88%			
			3 MFC Oldenburg	112181	9,71%			
			4 MFC Valburg	15410	1,33%			
			5 MFC Herveld	14724	1,27%			
			6 Sportpark de Pas	159603	13,81%			
			7 Onderzoek Vitale Sportparken	2168	0,19%			
			8 GO De Helster	250	0,02%			
			9 Exploitatieposten	266480	23,06%			
			10 Mengpercentage	12950	1,12%			